

A. S. Pushkin

Eugjen Onjegini

Argeta - LMG

A. S. Pushkin

Eugjen Onjegini

*Në vargje shqip
prej
Lasgush Poradecit*



A. S. Pushkin
Eugen Onjegini

Shqipëroi
Lasgush Poradeci

(Vargëzimi në metrikën e origjinalit:
iso-metrik, iso-ritmik, iso-rimal)

Përgatiti për botim
Liri & Mehmet
Gëzhilli

Punoi në kompjuter
Majlinda Cami

Kopertina
Klejda Maluka

Botimi i parë, 1956 -NSHB Tiranë
Botimi i dytë, 2001 Argeta-LMG

© i këtij botimi Argeta-LMG & familja Poradeci

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Pushkin, Aleksandër S.
Eugen Onjegini / Aleksandër S. Pushkin; në shqip Lasgush Poradeci.
Tiranë : Argeta - LMG, 2001
248 f.; 20cm
ISBN 99927-43-15-8
1. Romane ruse
821.161.1-31



Grafika nga:
Fatmir Haxhiu
Piktor i Meritur
Mjeshtër i Madh i Punës

Parathënie

Romani në vargje "Eugjen Onegini" është vepra madhore e Pushkinit, ajo që e bëri të pavdekur.

Kritika e quajti romanin "Enciklopedi të jetës ruse të viteve 20 të shekullit XIX". Cilat ishin rrëthanat historike të viteve 20 të sh. XIX që u pasqyruan në këtë yepër?

Fillimi i sh. XIX shënoi një hov të përgjithshëm në jetën politike-shqërore të Rusisë, që ishte pasojë eluftës së madhe patriotike të popullit rus kundër ushtrisë së Napoleonit. Fshatarët që bënë pjesë në ushtrinë ruse, prisnin heqjen e bujkrobërisë. Aleksandri i I i trembur nga kjo psikozi dhe i shtytur nga qarqet e larta aristokrate-feudale, filloi një politikë reaksionare të jashtme dhe të brendshme. Kjo politikë reaksionare e Aleksandrit të I dhe e qeverisë së tij shkaktoi pakënaqësira dhe reaksiuni në shtresat e fshatarësise së shtypur, ashtu edhe midis aristokratëve përparimtarë. Fshatarësija i përgjigjet me kryengritje shtypjes feudale pas 1812-tës. Pakënaqësítë përhapen edhe në ushtri. Disa regjimente ngrenë krye. Një lëvizje e fortë kundër autokracisë dhe sistemit bujkrob lindi në radhët e inteligjencës aristokrate. Organizohen shoqërima të fshehta politike, të cilat çuan më vonë në lëvizjen dekabriste, në kryengritjen e armatosur që u bë më 14 dhjetor 1825 në Sheshin e Senatit. Kjo kryengritje, u shtyp me gjak nga qeveria cariste, sepse nuk pati përkrahjen e popullit; dekabristët luftuan kundër carizmit për popullin, po pa popullin.

Këto vite të shekullit XIX u pasqyruan në romanin "Eugjen Onegini" si në asnje nga veprat e letërsisë ruse të asaj periudhe. Belinski e quajti romanin "Enciklopedi të jetës ruse" duke patur

parasysh larminë e madhe të temave dhe problemeve që shtroi Pushkini në këtë vepër.

Në radhë të parë, Pushkini demaskon aristokracinë ruse të të tri kategorive: aristokracinë e provincës, aristokracinë e Moskës dhe aristokracinë e Peterburgut. Aristokracinë provinciale Pushkini e paraqet me ngjyra të lehta satirike në figurën e xhaxhait të Oneginit dhe sidomos në skenën e ballos tek familja e Larinëve, ku mblidhen gjithë aristokratët çifligarë të provincës. Për këta njerës është karakteristike injoranca, ngathtësia mendore, besnikëria qorre ndaj zakoneve të së kaluarës. Nga ana tjetër, Pushkini vë në dukje lehtas edhe çfrytëzimin që këta u bëjnë masave fshatare.

Aristokracia e Moskës e paraqitur në Kryen e Shtatë është mbartësja e thashethemeve, e konservatorizmit. Pushkini i ironizon interesat e ngushtë meskine të aristokratëve të Moskës. Aristokracia e Peterburgut, e qarqeve më të larta mondale, me kotësinë dhe zbrazësirën e jetës së saj është dhënë me ngjyra edhe më satirike, me "budallenjtë e nevojshëm" "intrigantët" "diktatorët mëndjemëdhënët të ballove", etj.

Mbi gjendjen e fshatarësisë ruse Pushkini nuk kish mundësi të fliste drejtsëdrejti për arsyen të çensurës. Megjithatë ato pak fjali lakonike e paraqesin të gjallë situatën e fshatarësisë robe... E jëma e Tatjanës, i rrihte shërbëtorët me zëmërim; u qethë kokën fshatarëve të pabindur, d.m.th., i niste ushtarë. Nuk janë të rastit fjalët që i thosh dodoja Tatjanës rrëth martesës së saj me një burrë që nuk e dashuronte.

Në roman bëhet fjalë për jetën theatrale të kryeqytetit rus, për edukatën që u japid guvernantët francezë fëmijëve aristokratë, për zakonet e fshatarëve rusë, për tregëtinë që bën Rusija me shtetet e Europës, për fjalët e huaja të pazëvendësueshme në rusishtë, për egoizmin e pashpresë të romantizmit të Bajronit për kapelet "Bolivar" që ishin ahore modë midis rinisë përparimtare, për shumë probleme të rendësishme letrare, për persona dhe fakte historike etj

Këto ka parasysh Gorki kur thotë për romanin "Eugjen Onegini" se, përvic të tjerave, ai "ka për neve vlerën e një dokumenti historik, që pikturon epokën më me saktësi dhe drejt se sa e paraqësin atë me dhjetra libra voluminoze.

Në roman është pasqyruar edhe një karakteristikë tjetër e viteve 20 të shek. XIX: interesimi për autorët e perëndimit. Dimë se Tatjana ishte dhënë pas romaneve të Rusoit dhe Ricardsnit, ndërsa Eugjen Onegini njihet mirë ekonomistin anglez Adam Smith.

Por pikturimi i kësaj panorame të gjerë të realitetit Rus, paraqitja e këtij variacioni temash nuk ishte qëllimi kryesor i Pushkinit në këtë vepër. Këto të gjitha Pushkini i përdor si fond për të pasqyruar më gjallë fatin e heroje kryesorë të romanit - të Eugjen Oneginit dhe Tatjana Larinës, përfaqësonjës të rinisë aristokrate.

Vetë titulli i veprës thekson vëndin qëndror që zë Eugjen Onegini në këtë roman. Onegini është përfaqësonjës i rinisë aristokrate përparimtare të Peterburgut në vitet 20 të shek. XIX. Edhe edukata që i dhanë Oneginit ish një edukatë tipike aristokrate. Atë e edukuan guvernantë francezë, të cilët ja bënin mësimin në formë shakaje që të mos mërzitez fëmija. Por Onegini e përvetësoi atë minimum dijenish që kërkohen nga një i ri aristokrat: Ai njihet letërsinë klasike greke dhe romake, dinte përciptë historinë, fliste në mënyrë të përsosur frëngjishten, kishte fituar shprehitë e sjelljes galante, zotësinë për t'u treguar i mprehtë në bisedat - pra, në sytë e aristokracisë, Onegini ishte përfaqësonjës i shkëlqyer i aristokracisë.

Është e natyrshme që, konditata në familje të Oneginit, nga njëra anë dhe ambienti shoqëror aristokrat, nga ana tjetër, ta çonin djaloshin në rrugën e dëfrimeve e të qejfave mondale. Nëpër ballo, theatro dhe restaurante - kështu i kalojnë Oneginit ditët e rinisë së tij të parë.

E megjithatë Onegini çquhej shumë nga masa e përgjithëshme e rinisë aristokrate me cilësitetë e tij pozitive. Onegini prej natyre ishte i ndershëm dhe

fisnik kish një gjykim të mprehtë dhe të ftotë. Është e natyrshme që një njeri të tillë nuk mund ta kënaqë për një kohë të gjatë një jetë e zbrazur dhe pa përbajtje.

Oneginit filluan t'i neveriteshin argëtimet mondanë dhe pësoi një deziluzion kundrejt jetës, kundrejt konditave politike e shoqërore të Rusisë. Temën e heroit të deziluzionuar e gjejmë edhe në veprat më të para të Pushkinit, në poemat e tij të jugut me karakter romantik ("Robi i Kaukazit") dhe "Ciganët"... Por vetëm në romanin "Eugien Onegini" Pushkini i bëri një analizë të hollësishme e të shumëanëshme këtij heroit të deziluzionuar.

Kur iu mërzitën Oneginit défrimet mondanë, ai e braktisi atë jetë dhe bëri përpjekje të gjente kënaqësi në punë. Por Oneginin që në fëmini nuk e kishin mësuar me punë serioze, me vështirësi në jetë. Ai filloi të merret me poezi. Por puna krijonjëse kërkonte përpjekje të mëdha, të cilave ky nuk u përgjigjej dot; nga ana tjetër Onegini e kishte shijën artistike mjaft të hollë, sa të mos kënaqej me veprat e rëndomta që dilnin nga penda e tij. Pas kësaj, Onegini u zhyt edhe më thellë në llumin e mërzisë. Ai e priti me kënaqësi ftesën e të ungjit për të qeverisur pronën në fshat, duke menduar se telashet ekonomike do ta bënin të harrohej. Kjo ngjau, vetëm ditët e para: Onegini u lehtësoi fshatarëve bujkrobër konditat e punës me anë të disa reformave, por edhe kjo s'e kënaqi, sepse deziluzioni i tij ishte shumë më i thellë, sepse ai ishte i pakënaqur nga gjithë sistemi bujkrob në Rusi. Nga pikpamja e qëndrimit kritik ndaj realitetit rus, Onegini bën pjesë midis përfaqësuesve të rinisë përparimtare aristokrate.

Oneginizmi ka qenë një çfaqe tipike në Rusi kur po shkruhej romani. Një pjesë e mirë e të rinjve aristokrat përparimtarë ishin të pakënaqur nga politika e carit nga sistemi bujkrob dhe shihnin me sy kritik realitetin rus. Ata, në shënjë proteste, refuzonin t'i shërbenin carizmit, por, nga ana tjetër, nuk merrnin pjesë në luftën kundër tij, dhe mbylleshin në vetvete, veçoheshin nga shoqërija. Vërtet në këtë kohë kishte të rinj aristokrat që

kishin gjetur rrugën e tyre. Këta ishin dekabristët, aristokratë-revolucionarë, të cilët i kishin vënë vetes si qëllim luftën e pamëshirshme kundër autokracisë dhe bujkrobërisë.

Po dekabrizmi ishte një lëvizje shumë e ngushtë dhe e fshehtë, ajo nuk mundi t'i përfshijë të gjitha shtresat e rinisë përparimtare aristokrate.

Dhe, në fakt, Onegini nuk mund të arrinte tek dekabrizmi. Edukata kosmopolite që kish marrë e kish shkëputur fare nga baza nationale, nga populli. Onegini mbetet në pozitat e një egoisti të shkëputur nga shoqëria. Ai nuk kishte aq forca të mëdha në shpirt që ta përballonte këtë vetmi. Pra, fajtore për këtë pozitë tragjike të Oneginit është vetë shoqëria, e cila e sakatoi moralisht një njeri me kaqë vetija pozitive. Onegini, megjithëse e urrente shoqërinë aristokrate dhe gjithë paragjykimet e saj, prapë se prap nuk mundi të çlrohej prej tyre, po u bë skllavi i paragjykimeve. Kur e stoi shoku i tij Lenski në duel, Onegini, duke qënë i bindur për kotësinë e zënëks me shokun e tij, nuk merr guximin ta rufuzoi duelin, sepse mendon fjalët që mund të thonë andej-këtej e sidomos Zarjecki.

Oneginin nuk mundi dot ta ndryshojë as ndjenja më e fortë që i lidh njerëzit midis tyre - dashurija e zjarrtë e Tatjanës për 'të. Onegini nuk i kuptoi thallisht ndjenjat e Tatjanës në fillim, përvèç kësaj ai, si egoist, çmonte mbi të gjitha lirinë dhe qetësinë personale. Që nga koha kur ai s'pranoi dashurinë e Tatjanës e gjer kur na paraqitet përsëri në sallonet e Petersburgut, kalojnë tre vjet. Onegini gjatë kësaj kohe ka shëtitur nëpër Rusi, ka rënë në kontakt me popullin. Këto Pushkini i shkroi në kryen e VIII, të cilën më vonë e dogji për arsyet e censurës dhe për arsyet e tjetra. Dhe kështu u detyrua që kryen e IX, d.m.th., atë që fliste për takimin e Oneginit ne Tatjanën në Peterburg ta shënojë si krye të VIII. Pushkini kish ndërmënd ta bënte Oneginin pjesëmarrës të lëvizjes dekabriste, këtë e dëshmojnë shënimet e disa shokëve të poetit si dhe disa fragmente nga krye e X, të cilin Pushkini e dogji për arsyet e censurës.

Në ato pak vargje të shkëputura që kanë mbetur rastësish, bëhet fjalë për shoqëritë dekabriste dhe përmenden udhëheqësit e saj. Por, supozohet se Pushkini e dogji kryen e X edhe nga shkaku se vet esenca e Oneginit, vetë individualizmi dhe egoizmi i tij nuk i përgjigjeshin karakterit të lëvizjes dekabriste. Përveç kësaj, vërtet në roman bëhet fjalë për ngjarje të viteve 20 të sh. XIX, d.m.th., të kohës kur lëvizja kundër autokracisë është në ngritje e sipër, por Pushkini i shkroi kapitujt e fundit në vitin 1830, domethënë kur kishte dështuar lëvizja dekabriste, kur kish shpërthyer reaksioni i egër i Nikollait ahore kur nuk ishin pjetur akoma forcat e reja që do të bënin luftën kundër autokracisë. Prandaj vetë Pushkini nuk i kish të qarta perspektivat e zhvillimit të mëtejshëm të Oneginit, se nuk ja diktonte koha këto perspektiva. Plikërisht për këto arsyen romani është i pambaruar. Por sido që të ishte fundi i Oneginit, për neve ka rëndësi vetë tipi i tij. Oneginizmi është një çfaqe tipike në Rusinë e viteve 20 të sh. XIX. Pushkini ndaj Oneginizmit mban një qëndrim të dyfishtë: nga njëra anë e çmon qëndrimin negativ të të rinjve aristokratë ndaj realitetit rus, nga ana tjetër dënon egoizmin e tyre, shkëputjen nga gjiri i popullit, nga baza nationale, mungesën e një programi pozitiv në jetën e tyre. Këtë kontradiktë të Oneginit ka parasysh Bielinski, kur thotë se Onegini nuk e di çfarë kërkon, çfarë i duhet, por e di fort mirë çfarë nuk kërkon, çfarë nuk i duhet.

Herceni e quajti Oneginin themelonjësin e galerisë së "njerëzve të tepërt". Me këtë Herceni desh të thosh se njerëz si Onegini plot cilësi të mira e astësira, qëndronin përbimi shoqërinë e aherëshme, por nuk mundnin dhe nuk dinin si t'i çfrytëzonin dhe t'i aktivizonin këto cilësi të mira, prandaj ishin për shoqërinë aristokrate "njerëz të tepërt". Në galerinë e njerëzve të tepërt do të bëjnë pjesë më vonë Peçorini i Lermontovit, Obllomovi i Gonçarovit, Rudini i Turgenievit (nga romani "Rudin") etj.

Në roman figura e Vladimir Lenskit është dhënë për të plotësuar figurën e Oneginit. Onegini dhe Lenski janë tipa të kundërt.

Lenski është një feudal i ri, që sapo është kthyer nga studimet në Gjermani. Është pasojës i filosofisë së Kantit, që ish e modës në atë kohë në Gjermani. Lenski u frymëzua me ide përparimtare. Edhe Lenski ka shumë të dhëna pozitive. Ka shpirt fisnik, ndjenja të sinqerta e të thella, është i kulturuar. Edhe ai është i pakënaqur me realitetin rus dhe ka pësuar një farë diziluzioni. Po diziluzioni i Lenskit është i lehtë, i përciptë. Në esencë Lenski mbetet romantik i ekzaltuar dhe idealist, i shkëputur fare ngajeta reale. Ai jeton në botën e ëndërrimeve dhe beson singerisht se me të do të bashkohet një shpirt i afërt dhe ideal dhe me naivitet beson se ky shpirt do të jetë Ollga Larina, e cila në të vërtetë është një vajzat më të zakonshme.

Romantikë si Lenski zakonisht nuk mund t'u rezistojnë goditjeve të jetës. Ata ose pajtohen me jetën, ose vdesin që në ndeshjen e parë. Lenski vdiq. Pushkini thotë se po mos kish vdekur, Lenski do të kish dy rrugë: 1) ose do të bëhej poet i madh, 2) ose do të bëhej çifligar i zakonshëm rus. Bielinski duke analizuar figurën e Lenskit, thotë se për Lenskin do t'ish i mundshëm vetëm varianti i dytë.

Me figurën e Lenskit Pushkini ja heq kurorën tipit të ëndëronjësit idealist.

Tatjana është figura më tërheqëse në gjithë letërsinë ruse të shekullit të kaluar. Një harmoni e përsosur vihet rë në natyrën e saj: thjeshtësia, fisnikëria e ndjenjave, flaka e pasionit, vendosmëria e karakterit. Që në fëmini ajo dallohej nga e motra, Ollga dhe fëmijët e tjerë për melankolinë dhe të menduarit e saj.

Natyra e matur, e menduar, plot përshtypje e Tatjanës u formua jo për arsyen të despotizmit familjar, se Tatjana gëzonte liri të plotë në familje, por për arsyen të influencave të jashtme: Tatjana shikon rrëth e rrotull një ambjent të egër bujkrob, shikon skena të shëmtuara: nëna i rihte me zemërim shërbëtorët, u "rruante kokën" fshatarëve të pabindur për t'i nisur ushtarë. Tatjana ishte e lidhur ngushtë me dadon e saj dhe me vajzat e tjera fshatare që shërbën në shtëpi. Ajo dëgjonte këngët, legjendat popullore, dadua

i fliste për të kaluarën heroike, për luftën e Moskës kundër Napoleonit.

Prandaj Tatjana, në kundërshtim me Oneginin, ish e lidhur ngushtë me popullin, e donte me gjithë shpirt fshatarësinë bujkrobe, ndihmonte të varfërit. Prandaj ajo e ndjente veten të huaj në shtëpinë e saj.

Edhe romanet sentimentale, që lexonte e që predikonin kultin e ndjenjave të lira dhe të thella lojtën një rol të madh në formimin e saj. Në këto romane ajo gjente një botë kaq të pasur ndjenjash, saqë jetonte vetëm me to, ndryhej në veteve duke i sjellur ato nëpër mend dhe veçohej nga njerëzit që e rrëthonin.

Edhe dashuria për Oneginin që shpërtheu papritmas, ishte e përgatitur nga leximi i këtyre romaneve:

*Kështu dhe zëmër e lënguar
Ja shtypte gjin' e saj të ri.
Ajo diç priste... një njeri.*

Onegini e bëri Tatjanën për vete me bukurinë dhe elegancën e sjelljes, me qëndrimin skeptik ndaj realitetit, me reformën që bëri në çifligun e tij. Ndjenja e dashurisë për Oneginin ishte kaq serioze dhe e thellë, sa që Tatjana vendosi t'ia çfaqë e para dashurinë. Ajo e kuption guximin e madh të këtij hapi:

*"Po marr guxmin që t'ju shkruaj...
Ç'do deshit më veç shpirtit tim?"*

Kështu ja fillon ajo letrën e saj, që është një nga pjesët më të bukura të romanit, ku u shpreh mjeshteria e përsosur artistike e Pushkinit.

Tatjana e ruan thellë në zemër dashurinë për Oneginin. Onegini ikën, Tatjana martohet, bëhet damë e rretheve mondane, por prapë ajo e do Oneginin, megjithëse në sytë e saj nuk është më njériu ideal.

"Ju dua (pse të mos e dini?)

*Po burri im një tjetr' u bë,
I jam besnikë përgjithnjë".*

Në skenën e fundit të takimit zhvillohet më tej karakteri i fortë, vendosmëria e Tatjanës, natyra e saj e thellë. Ajo udhëhiqet nga ndjenja e detyrës bashkëshortore dhe kësaj ndjenje ia nënshtron dashurinë e saj të pafat. Në këtë skenë me ngjyra të reja del karakteri popullor i Tatjanës, lidhja e saj me njerëzit e thjeshtë. Ajo i pohon Oneginit se iu mërzitjeta e salloneve, se është e dëshëruar për jetën dhe njerëzit e thjeshtë të fshatit.

Figura e Tatjanës është figura e parë në letërsinë ruse e heroinës pozitive. Me këtë figurë hapet galeria e grave pozitive në letërsinë ruse.

Në roman përfundojnë në mënyrë tragjike të tre heronjtë kryesorë: Onegini, Tatjana dhe Lenski. E megjithatë romani nuk të lë një mbresë të trishtuar, përkundrazi të pushton një ndjenjë optimiste për jetën. Këtë ndjenjë e shkaktojnë evokimet e shumta lirike, që i gjejmë në çdo kapitull; këto evokime e bënë të mundur zgjerimin e diapazonit të temave, bënë që romani të jetë një enciklopedi e vërtetë e jetës ruse. Në evokimet lirike tingëllojnë notat patriotike, dashuria e Pushkinit për Rusinë dhe besimi për një të ardhme më të mirë të atdheut të tij.

Në evokimet lirike para nesh dalin pejzazhet e mrekullueshme të Rusisë, në të gjitha kohët e vitit, të dhëna nga dora e një piktori-mjeshtër. Në evokimet lirike Pushkini ka çfaqur gjithë botën e tij shpirtërore, mendimet, ndjenjat, brengat e tij. Ai i drejtohet lexonjësit si një mikut; kjo krijon marrëdhënie të përzemërtë e të ngrotha midis tij dhe lexonjësit. Në evokimet lirike ne e ndjejmë rritjen e vazhduar të Pushkinit si poet-gjenial.

"Eugen Onegini" është roman në vargje, çdo kapitull ndahet në strofa 14 vargjëshe, që u quajtën "strofa oneginiane" e megjithatë, kur e lexon romanin, nuk e ndjen aspak ekzistencën e vargut. Pushkini e ka shkruar me një gjuhë të lirë e të rrjedhshme elastike, tamam sikur të kish shkruar

në prozë.

Bielinski vuri në dukje guximin e madh të Pushkinit që shkroi një roman realist në vargje "kur në Rusi s'kish dalë asnjë roman i saktë në prozë!"

Romani "Eugjen Onegini" ushtroi një ndikim të madh në gjithë zhvillimin e më pastajmë të letërsisë ruse, me karakterin e tij populor dhe realist. Karakteri populor i romanit konsiston në pasqyrimin kritik të jetës, në të shtruarit e problemeve më të mprehta të kohës nga pozitat e popullit. Romani ka rëndësi për demaskimin që i bën parazitizmit të shoqërisë aristokrate, kosmopolitizmit të aristokracisë, individualizmit të saj, ka rëndësi për protestën kundër kësaj shoqërie, ku për faj të saj humbasin natyra me vetia të mira, si Onegini. Megjithëse Pushkini nuk mund t'i shtronë hapur problemet politike-shoqërore në roman për arsyte të censurës, aty ndidhet protesta kundër sistemit bujkrob, të cilin Pushkini e ka çfaqur me shumë kujds e delikatesë.

Romani u shkrua nga vitit 1823-1831. Brënda kësaj kohe btoheshin kapituj, që Pushkini i kishte mbaruar. Kështu që, po të marrim parasysh kohën kur është shkruar, mund të themi se "Eugjen Onegini" është romani i parë i madh realist në letërsinë e përbotëshme.

"Eugjen Onegini" i përkthyer në qindra gjuhë po jeton tani qindvjeçarin e dytë. Lexonjësit e të gjithë vëndeve e lexojnë me ëndje, sepse ai është një pasqyrë besnikë e realitetit rus të fillimit të shekullit XIX, sepse në të janë ghendur figura monumentale, sepse në çdo varg të tij ndihet thellësia e mendimit dhe mprehtësia e Pushkinit, sepse në çdo varg ridihet freskia artistike. "Eugjen Onegini" është një lule e bukur që s'do të fishket kurrë në kopshtin e letërsisë botërore.

Pétri de vanité il avait encore plus de cette espèce d'orgueil qui fait avouer avec la même indifférence les bonnes comme les mauvaises actions, suite d'un sentiment de supériorité, peut-être imaginaire.

Tiré d'une lettre particulière

I mbrijtut kotësije, ay e kishte edhe më të theksuar atë farë krenarie që na bën të çfaqim me të njëjtën indiferencë si veprimet e mira, ashtu edhe ato të këqijat, pasojë e një ndjenje epersije, mbasë imagjinare.

Nxjerrë nga një letér private

Krye e parë

Kushtim Petër Aleksandroviç Pletniov-it

Jo botën për ta lajkatuar,
Veç për dëfrimin t'ënd, o mik,
Me zjarr do kisha dëshëruar
Të të duroj një peng fisnik,
Një peng, më fort që të ket' hije
Ndaj shpirtit t'ënd plot bukuri,
Plot hir të shentë poezije,
Mendim të lart' e thjeshtësi.
Po dhe kështu, gjithë të kan' hije
Ty këto trumba lloj-e-lloj:
Me dridhje merr-i ti në dorë
Si mushtullukë popullore
Plot dhëmbj' e gas që t'i dërgoj
Jan' ideale - e dëshërimë,
Siç ëndërova në të ri,
Siç i gjykoj kjo mëndje ime,
Kjo zëmra plot me dhemshuri.

I

J m-ungj, një burrë shum' i nderit,
Kur u sëmur, jo për shaka,
Nderohej gjer në fill të perit,
Më mirë se kjo gjë nuk ka;
Ky një mësim që duhet ditur;
Veç që, o Zot, ç'pun' e mërzitur
Një të sëmuri t'i shërbesh
E dit' e nat' aty t'i jesh!
Ndaj një njeriut gjysmë të gjallë
Seç poshtërsi, ç'mëkat i keq
Kur ti jastëkët gjith' i - a ndreq,
Kur i jep bar-rat, i qan hallë,
Po vërvetiu mallkon e pyet:
"Si s'të merr dreqi sa më shpejt!"

II

Kështu thesh një çapkën i shkarë,
Në diligjencë¹ n'udhëtim,
Që trashëgonte fis e fare
Tek Zot' i madh siç ish vendim.
Miq të Ludmilës dhe Ruslanit!²
Protagonistin e romanit,
Pa bërë naze qysh të nis,
Lejomë-ni t'ju paraqis.
Qe shoku im ky Onegini,
Dhe buzë Nevës³ leu ai,

Mbase, Lexonjës, lindt' aty
Dhe ju, a fama që ju kini.
Aty kam bredhur dh'un'i ziu,
Po mirë nuk më bën Veriu⁴.

III

I – ati rronte me të huar,
Si kreu shërbime n'ushtëri;
Për-vit tre balle pat festuar,
Edhe mbaroi në varfëri.
Eugjenit i ndihmojti fati:
Paras **Madame** në ritje – e pati,
Pastaj **Monsieur**⁵ ish kujdestar.
Çapkën ish djali po mentar.
Monsieur l'abbe⁶ ..., një frëng i ngratë,
Për mos t'i sjellë aspak mundim,
Gjith urt' e but' i dha mësim;
Nuk ish i rreptë n'edukatë,
S'i-a vinte aq re për marrëzi,
Dh'e merrte për në Park⁷ pas ti.

IV

Kur erdhi koha për Eugjenë
Që zemra vlon me ëmblësim,
Që shpres' e vojtje më s'të lenë,
Monsieur-n' e hoqnë pa vonim.
Dhe ja pra Onegin' i trerë:
Me flokë mòd' e fundit prerë,
Me veshje krejt si një **dandy**⁸,
Del botës forra në liri!
Flet një frëngjishte të kulluar;
Dh'e shkruan bukur me lezet;
E lot mazurkën let-e-let,
Përkulet hirshëm e shliruar.

Ç'do më? Vendosnë më çdo kënd
Se ish i dashur e me mënd.

V

Të gjithë pak-nga-pak mësuam
Ne ndonjëgjë, siç vumë vesh:
Dhe n'edukatën që fituam
Ndaj ne s'ke zor që të shkëlqesh.
Zoti – Onegin, siç theshin shumë
(Plot gjyq e plot vendim), kish brumë
Në dije, s'ish pedant pa vent.
Kish dhe të lumturin talent
Se çfarëdo e prekte letë,
Pa turbullim në bisedim –
Si një që di dhe ka kuptim –
Në rrahje çështjesh rij i qetë,
Dhe qeshnin damat me lezet
Prej epigramash që s'i pret...

VI

Sot latinishtja ka mbaruar
Kështu, t'ju flas me të vërtet,
Ai dhé mjaft e kish mësuar,
Sa për ndonjë epigraf të shkret,
Një Juvenal⁹ sa ta stillojë,
Letrat me **vale** t'i mbarojë,
Kujtonte, ndonse – ashtu si larg,
Prej Eneidës¹⁰ ndonjë varg.
S'kish qejf gërmime **thellësie**
Në pluhurin krònologjik
Të dherit tonë historik
Po me anekdota vjetërsie,
Prej Romuli¹¹ e gjer më sot,
Kaptin'e tij na ishte plot.

VII

Me që s'kish qef e s'desh mundime
 Të merrej me – artin poetik,
 S'dalloj, me gjith' përpjekjen t'ime,
 Një jamb prej një koreu antik,
 Omer¹² e shante e Teokritin,¹³
 Po për shpërblim desh Adam Smith-in,¹⁴
 Dhe ish i thell' ekonomist,
 Që domethënë, si jurist
 Jep mënd kur Shteti shkón përpara,
 Me se jeton edhe pér ç'far,
 Nuk ndjen nevojë aspak pér ar
 Kur i ka vet lëndët e para;
 S'i-a merrte vesh ky truri i t'et,
 Dhe jepte tokat me senet.

VIII

S'kam kohë që t'ju them aq lehtë
 Sa dij Eugjeni jon'i ri,
 Po – atje ku ish gjeni i vërtetë,
 M'i fort se në çdo dituri,
 Ku që nga djalëriz' e parë
 U shkri në gas e lot të qarë,
 Ajo ku derdhë pa pushim
 Mërzitjen plot me mallëngjim, -
 Ish dij' e ëmbël' e dashurisë
 Që ndjeu Nasoni¹⁵ edhe këndoi,
 Dhe pér të cilën ky "mbaroi
 Dëshmor fatkeq", larg Italisë,
 Të ndriçmen jetë plot stuhi
 Ndër stepa tej në Moldavi.

IX

Shpejt afsh'i zemrës na bren gjinë,
 Chateaubriand-i¹⁶ siç e tha:
 S'na nxit natyra dashurinë –
 Romani i parë me bela.
 E njohim – jetë plot lakminë –
 Ne prej romanit dashurinë;
 Kalojnë vitet, e kështu
 S'patmë shijuar as diku;
 Si pijmë jetën që më parë,
 Veç prishim ne çdo lumturi,
 Kjo fshihet shpejt në befasi,
 Ik zjarr'i djalërisë së parë.
 Edhe Onegini u ngop më-kot –
 Po grat'i njihte plot-e-plot.

X

Sa shpejt zu bëhej me dy faqe,
 Sikur pa shpresë e pa besim,
 Të ç'bindë e bindë pér-sakaqë,
 Të shprehi vrejtje e mallëngjim,
 Të duket ashprë e i dëgjuar,
 Me plot kujdes e mënjanuar.
 S'i rij në heshtj' e mallëngjim!
 Sa zjarr e flakë në fjalim,
 Ç'kujdes në letra dashuriel
 Ndaj rronte pér një mall të vet,
 Qysh i harrohej vet'e vet!
 Ç'kish një vështrim përzemërsie,
 Turp e guxim, edhe dikur
 Lotonte e faleshe me nur!

Si rij njeri gjith' i së resë!
 E zij në çastin me voli
 Shpirt-miturinë – e tmerr pa shpresë
 E gazin shtij në befasi,
 I kapte grimën mallëngjimit,
 I – a hiq mosdashjen ledhatimit;
 I mundte zemrat pa faj
 Me mënt e ndjenjë – edhe pastaj
 Shkëputte një rëfim të fshetë,
 Përgjonte zemrën kur u dejt,
 E ndiqte dashurinë – e shpejt
 E mundte e piqshin vetë-e-vetë
 Prej botës larg në një takim,
 Ku – i jep këshilla plot mësim.

Sa shpejt filloi t'i turbullojë
 Shkollarkat plot lozonjari!
 Edhe kur desh të shkatërrojë
 Armiqt' e vet në dashuri,
 Sa vrer për ta kjo fjal'e keqe!
 Sa ngusht' i shtiu ata ndër leqe!
 Të lumtur bashkëshortë tok,
 Atë ju seç e kishit shok:
 E deshte burri dhelpëruar
 Që tek Faublas-i¹⁷ nxu mësim,
 Dhe plaku që më s'kish besim
 Dhe qerataj sy-madhështuar
 Përherë krejt kënaqësi
 Nga gruaja dhe plëndsi ti.

Si dij vejushen shpresëtare
 Ta tundi pak për një vështrim
 Dhe urtë – e pa guxim asfare
 Të zerë, i skuqur, një fjalim.
 Si di të flasi me çdo famë
 Mbi platonismin aq me famë,
 Të shtijë në kurth si me lezet
 Ndonjë marroçkë mëndje-leht.
 Kështu shpërthen ujk' i uritur
 Nga pyll'i tmerrshm' e bren për gjak –
 Mes qenve që s'verejn' aspak –
 Rreth grigjës ndaj kullot e mitur,
 E shpejt me gulç plot egërsi
 Xhvati qingjin për tek pyll'i zi.

Tek ish edhë në shtrat i qetë,
 Na merr biletë në shtëpi.
 Ç'far? Ftesa prap? Është vërtetë,
 E ftonin plot tri famili:
 Atje ka ballo, këtu ka emër,
 Pra ku do vesh, çapkën me zemër?
 Që nga fillon? S'prish punë, jo:
 Njeriu me kohë – arrin kudo.
 Ndërkaj, i veshur për mëngjezi,
 Kapelën alla – Bolivar,¹⁸
 Karrocën përmbi bulevard¹⁹
 Nget Onegini mes-për-mezi
 Edhe baret kështu lirisht
 Gjer sa vjen dreka qetësisht.

XVI

U ngrys. Koleshk' e paduruar
 Dhe "hap-u! hap-u" sa zu vend,
 Nga brym' e cikms e mbuluar
 Jaka e kastorit rreh n'ergjënd.
 Drejt te Talon-i²⁰ ai do ndalë:
 Ku Kaverini²¹ - e pret pa-fjalë.
 Ja, hyn - e tapa shpejt-e-shpejt
 Nga shishja e verës plas përpjet: -
 Roast-beef²² - i gjakshm' i vjen i pjekur
 Dhe trufat²³ - luks tek mosha e re,
 Kuzhinë frënge gjith' haré,
 Torte e Strassburgut e pavdekur,
 Djath'i Lumbürgut mezetar
 Edhe ananasi²⁴ posì jar.

XVII

Ai do gota pa pushuar
 Nga dreka e majme që sjell jet;
 Po kronometri - e ka lajmëruar
 Se filloj rishtas një balet.
 Ligjtar theatri që s'di ndjesë,
 Dhe adhuronjës pa qëndressë
 I theatrinave plot zjarr,
 Prapa kulisash²⁵ qytetar
 Rend Onegini në theatër
 Ku sikushdo, kritik hatà.
 Duartroket një entrechat,²⁶
 Dënon një Fedr²⁷ e Kleopatër,²⁸
 Lyp jashtë Moina-n²⁹ me bërti.
 Veç ta dëgjojnë se diç di.

XVIII

O bot' e vjetër e magjisë!
 Zot mbi satirën, sesi ndrin
 Fonvizin³⁰ miku i lirisë,
 Dhe mëndjeçeluri Knjazhnin³¹;
 Ku lot' e popullit shijovi
 Dhe brohoritjet Ozerovi³²
 Me - atë Semjonovën³³ e re;
 Ku Katenini³⁴ del e ngre
 Gjeniun e Corneille-t³⁵ të lartë;
 Ku komedit' erdh i lëshoi
 Plot bujë - e thumba Shakovskoj³⁶;
 Ku ndjeu Didlot-j³⁷ lavdin' e artë,
 Ku ndër kulisa - e dashuri
 Shkoijeta ime në të rini.

XIX

Ju perëndesha q'ë fryu era!
 Dëgjomni zërin gjëmë-plot:
 Gjith ato jini? Po të tjera
 Erdhën e s'u zunë vendin dot?
 Do t'ju ndjejë këngën, o moj nuse?
 Do shoh dhe Terpsikoren³⁸ ruse
 Plot jetë n'atë fluturim?
 Apo më s'gen ky syri im
 Fytyrat t'uaja mbi skenë
 Dhe e ngul binoklin³⁹ dokudo
 Ndaj botën e huaj që s'e njoh
 N'atë gazmend si vijn'e-venë.
 Duke kujtuar me mérzi
 Kohën e shkuar përsëri?

XX

Theatri është plot: shkëlqejnë
 Lozh' e **parterre**; në galeri
 Duartrokasin e po zjejnë,
 Zë ngrihet perdja me zhuzhi.
 Gjith dritë e nur, e thithur fare
 Prej violinës magjistare,
 Një trumbë nimfash rrëth-e-rrëth,
 Qëndron Istomina:⁴⁰ ajo hedh
 Një këmbë let e sa çik dhënë,
 Mbi tjetrën dredh e rrutallon
 Dhe ja sulmon, ja fluturon
 Si krah Zefiri përmbi skenë,
 Përkul dhe shtatin, e bën drejt,
 Rreh bukur këmkat shpejt-e-shpejt.

XXI

Duartrokitja plas menjëherë.
 Hyn Onegini – e nuk vë re;
 Ai binoklin zë ta shpjërë
 Ndër lozha damash që s'i njeh;
 Hedh përkudo një sy të qetë;
 Ndjen nga çdo pamje e toaletë
 Tmerrisht një pakënaqësi;
 Me zotëri dhe zotëri
 U përshëndet, pastaj, mbi skenë
 Kqyr sadopak me mënd gjetiu,
 Edhe i mërzitur flet vetiu:
 "Tashi baletat le t'i lenë;
 Mjaft i durova me pahir,
 Po dhe Didlot-j zu m'u pështir.

XXII

Gjith ëngjëj, djaj, gjarprinj mbi skenë
 Kércejnë e cirren si çakenj,
 Gjith lodhur me gjëzofet flenë
 Në vestibul një tog lakenj⁴¹;
 Gjith këmbët s'rreshtnë të godasin,
 Të kollen, të duartrokasin;
 Gjith digjen dritat pa pushim
 E jasht' e brënda plot shkëlqim;
 Me mardhj' e me mërzi gjithmonë
 Ndër frere kuajt s'rijnë qet
 Dhe karrocarët si për-net
 Rreth zjarrit nëmin keq patronë;
 Po Onegini del tashi:
 Shkon shpejt të vishet në shtëpi.

XXIII

Tju flas tashi për taletë,
 Përpikshëm që ta merni vesh,
 Ku trim'i modës trupin e vetë
 E vesh, e xhvesh, edhe e rivesh?
 Çdo që ndër naze marrëzije
 Bën Londra për hir tregëtije,
 Sjell mbi Baltik e nga çdokù
 Merr si shkëmbim katran e dru;
 Ç'qit në Paris shij' e lakmuar,
 Një industri me plot dobi,
 Për qef, luks, modë – e marrëzi –
 Me gjith' këto qe zbukuruar
 Ky fillozof, në kabinet,
 Që kish tetëmbëdhjetë vjet.

XXIV

Pipa fildishi stambollije,
 Dhe porcelane – e bronze – e ar,
 Dhe, dehje – e shqisave në shije,
 Parfum kristali shkëlqimtar;
 Kërherka, limka lar’ e lyer,
 Gérshérka drejt edhe këthyer,
 Dhe lloj-lloj furca pa mbarim
 Për thonj e dhëmb’ e sbukurim.
 Rousseau-j⁴² (e them duke kaluar)
 Skuptonte dot sesi një Grimm⁴³
 T’i nisi thonjtë kish guxim
 Përpara tij, gjeniut t’harbuar;
 Etiku – i ndezur për liri
 Nuk kish të drejtë kurrsesi.

XXV

Mund që të merresh me tregtime,
 Po thonjt’ e bukur s’i le dot:
 Përse me modën kundërshtime?
 Zakoni është një despot.
 J-u druhej, theshte Kavreini,
 Kritikave ky Onegini,
 Prandaj na vishej elegant,
 Si thon’ ish një Zonjush pedant.
 Ai pakmos tri orë – i qetë
 Ri me pasqyrën para tij,
 Dhe dil pastaj që në shtëpi
 Posi një Afrodit⁴⁴ e letë,
 Që veshur si djalosh me mall,
 Shkon e maskuar për në ball.

XXVI

Gjith’ këtë modë toalete
 Si vutë re me kureshtim,
 Për botën që pas dies vete
 Do them si vishej miku im;
 Do t’ish guxim me kaq pëershkrime,
 Me gjith’ që kjo është puna ime;
 Po pantallon, zhilet e frak,
 Në gjuhën ruse s’jan’ aspak;
 Dhe shoh, duke kërkuar ndjesë,
 Se gjuha e stilit t’im mjerush
 Më fort me një mënyrë u mbush,
 Ku fjala e huaj na bën pjesë,
 Me gjith’ që shpesh kam patur mik
 Fjalorin tim akademik⁴⁵.

XXVII

Po s’është ky qëllimi jonë;
 Tashi në ball sa me nxitim,
 Për ku me vrap zu faetonë
 Dhe galopoj Eugjeni im.
 Para shtëpish në terr funditur,
 Dhe gjatë rrugës së dremitur,
 Karocat dy – fenershe varg
 Lëshojnë drit’ e gas që larg,
 Dhe mbi dëborë ylber magjije;
 Plot me ndriçime – e ar e zjarr
 Shkëlqen pallati zulmëtar;
 Prapa dritaresh ikin hije,
 Gjith krye-e-krye drita nxjerr –
 Pas modës damë – e kavalier.

XXVIII

Ja erth heroi; para portjerit
 Posi shigjetë, mbi peron,
 Ai ngjit shkallët e mermerit,
 Me dorë flokët rregullon,
 Hyn. Krejt mbush sallën njerëzimi;
 Muzika – u lodh nga zhurmërimi;
 Mazurka⁴⁶ vlon me sulm të let;
 Përqark rrëmujë – edhe rremet;
 Kalorës Roje vetëtijnë,
 Tërhidhen këmkat në mëndafsh;
 Pas tyre, djegur mall e afsh,
 Syt' e përzjarrshëm venë-e-vinë,
 Zjen violina me furi,
 Mbyt fjalë damash plot zili.

XXIX

Ndër ditët që isha plot dëshirë,
 Marrosesa veç për në ball:
 Për dashuri s'ka vend më mirë,
 As për një letër plot me mall.
 Ju bashkëshortët e nderuar!
 Shërbimin t'im ju kam dhuruar,
 Ju lutem ndal-ni seç po flas:
 T'i hapni sytë në çdo ças.
 Dhe ju, o mëma – është moti –
 Më fort mbi bijat mbani vesh,
 Nëpër lorgnon i kqyrni shpesh!
 Në mos... në mos, na rojtë Zotil!
 Këtë e shkruaj se për fat
 Ka kohë që më s'bëj mëkat.

XXX

Oji, se ndër lloj-lloj dëfrime
 Më shkoi kaq jetë më të kot!
 Po, t'i kish hije moshës s'ime,
 Po desha ballet edhe sot.
 E dua djalërin'e trerë,
 Buj'e shkëlqim e gas pa-prerë,
 Dhe veshje damash plot me mall,
 Këmkat e tyre – veç që rall
 Do gjenit në të gjith' Rusinë
 Tri palë këmka siç i do.
 Ah, s'do t'harroj askurrë, jo,
 Dy këmka!... Shpesh ato më vinë
 Që larg ndër mënd me mallëngjim
 Dhe n'ëndër tundin shpirtin t'im.

XXXI

Kur pra dhe ku, në ç'vend të shkretë,
 I marrë do t'i – harrosh ti dot?
 Ah, këmka ju! ku shkelni – e mbettë?
 Ah ku mbi lule vere sot?
 Llastuar n'ëmbëlsi jugore,
 Përmbi dëborën veriore
 Nuk latë gjurmë kurrsesi:
 Ju ndjenit afsh e dashuri
 Gjith' but' e ëmbël për qilima.
 Sa larg... kur mundesha t'harroj
 Çdo et për zulm që më përshkoj,
 Vendlindje, egzil⁴⁷ me psherëtimi!
 M'u çduk rinia plot gëzim
 Si gjurma juaj mbi blerim.

XXXII

Gjiri i Dianës,⁴⁸ faq' e Florës⁴⁹
Të ëmbla fort, o miqt e mbi!
Po prapë këmk' e Terpsikorës
Më fort për mua një'mbëlsi:
Vështrimit kjo duk'i premtuar
Shpërblim të fsheht' e të paçmuar,
Tërheq me hir e nur e zjar
Një vrull dëshirash lozonjar,
E dua un' Elvirën⁵⁰ t'ime
Nënë mësallën qepur n'ar,
Në parëverë përmby bar,
Ndaj vatrës dimrit me thëllime,
Nëpër sallone mbi parqet,
Mbi shkëmb graniti në bregdet.

XXXIII

Ndërmend sjell detin ndaj stuhije:
Si shihnjë valët zilitar
Kur një-nga-një, prej dashurie,
Ndër këmb' i shtroheshin me zjar!
Si desha - ashtu me - ato tallaze
T'i-a puthnja këmbët nazë-nazë!
Jo, kurrë në të ritë t'ím
Që digite - e zjente gjith' buçim
Me kaq trondit s'kam dëshëruar
T'i puth Armidës⁵¹ gojë - e afsh,
A faqkat ndezur roz-mëndafsh,
A gjirin, plot me mall ngarkuar;
Jo, kurrë vrull i zjarrit t'ím
S'më shtiu në shpirt kaq turbullim!

XXXIV

Kujtoj një tjeter kohë - e jetë!
Ndër ëndërrime tek dëfrej,
E ngreh mbi qengël ashtu letë,
Mbi duar këmbëzën i-a ndjej;
Dhe prapë zjen kjo zemra ime,
Dhe prapë prekja plot shijime
Vlon gjak në zemërën q'u mpi,
Dhe prapë mall, e dashuri...
Po mjaft dhe duke lavduruar
Kjo lirë-ato me kryet lart:
Se s'i-u ka hije afsh' i zjart,
As këngët, që kan' inspiruar.
Fjal' e vështrimi magjistar
Është, si këmkat, gënjeshtar.

XXXV

Dh'Eugjeni ç'bën? Gjysmë ndër gjunjë
La ball, e shkoi në shtrat të ti:
Dhe Petersburgun zhurmë-shumë
E zgjon daullja përsëri.
Shkon shitësi, del tregëtar,
Ri lart e ngjet dhe karrocari,
Me kovë qumështarja shpet
Ec mbi dëborën që kërcet.
Zu në mëngjes zhurm'e pëlqyer,
Qepengat happen, mbi oxhak
Ngjit tymi ngjyrë-qjell nga-pak,
Furrtari, një gjerman i vyer,
Me kapë letre, nj'herë - e dy
Që nga dritarka shtje një sy.

XXXVI

Po – i lodhur ballesh plot shamatë,
 Flet qet' e shfren e gjen pushim,
 Për çdo mëngjes si në mesnatë,
 I bir'i luksit me défrim.
 Do zgjohet pas mesdite, e prapë
 Gjer n'ag ky jetën do ta japë,
 Njëlloj e shumëlloj më-kot,
 Dhe nesër prap posi sot.
 Po ish i lumë Eugjeni jonë,
 Lirisht, në lulen-djaléri,
 Mes kaq fitoresh bukuri,
 Mes kaq shijimesh gjithmonë?
 A mes banqetesh në çdo vend
 Ish kot shëndosh' edhe pa mënd?

XXXVII

Jo: zemra – atë zu shpejt ta ftöhë;
 Dhe bot' e zhurmë – i pat mërzi;
 Të bukurat për shumë kohë
 S'i mbajti – ashtu në trut'e ti.
 Miq, miqësia i-u pështirnë
 Se nuk mundte – aq shpesh ky murg
 Beef-steak-ve e tortave – Strassburg
 T'i-u shtij shampanjën nëpër grykë,
 T'i vij dhe fjalës kryp' e bisht
 Kur dhimbte kryet tmerrësish:
 Dhe ndonse ish një kokë-pykë,
 Më s'desh, në fund, djalosh'i mjer
 As zënkë – as shpatë – as revolver.

XXXVIII

Një votje, e cila do gërmitur

Se ku merr arësy – e shkak,
 Si **spleen-i**⁵² engles nga gjithë – i ditur,
Handá-ja ruse as shumë – as pak
 E kapi tinëzaj pa-hirë,
 Po, lavdi Zotit, s'kish dëshirë
 Të vrasi veten kurrsesi,
 Veç që ngajeta zu mërzi,
 Si **Childe-Harold-i**⁵³, mall-munduar,
 Shpirt-murmë, dil në çdo salon;
 As fjal' e fite, as boston,⁵⁴
 As pamje – e buzë – e shëremtuar,
 As gjë s'i-a prekte zemrën më,
 Ai s'shënonate kurrgjë.

XLII

Ju naze-plotë – e fis bujare!
 Ju la së-pari e s'ju afron,
 Sot ësht' edh'e kuptuar fare
 Se mjaft mërzit i larti ton.
 Me gjith' që sjell dhe ndonjë damë
 Ndër fjalë Say-në⁵⁵ edhe Bentamë,⁵⁶
 Bised' e tyre kot-për-kot
 Prej marrëzish s'durohet dot.
 Përveç, dhé jan' aq të pashara,
 Aq krye lart, aq me kuptim,
 Aq krejt të dhëna në kushtim,
 Aq të vërrjetshm' e të pangara
 Ndaj burrave që mall' i shkrin,
 Sa, me t'i parë, kap një **spleen**.

XLIII

E ju, të reja bukuroshe,
 Që natës von rri ju rrëmben
 Karoc' e shpejtë nëpr qoshe

Të Petersburgut që dëfren,
 Ju la dhe juve – Eugjen' i sgjuar.
 Zhurm' e dëfrim duke mohuar
 Ai u mbyll tek dhom' e ti,
 E mori pendën me mërzi,
 Ze shkruan po durim në punë
 S'bën dot e puna s'vete më;
 Nga pend' e tija s'doli gjë,
 S'qëndroi kështu me të-përdhunë
 Ndaj turm' e njerësve të shkret,
 q'unë s'i shaj se jam dhe vet.

XLIV

Dhe prapë – i ngrënë nga përtimi,
 Në shpirt gjith' vojtj' e zbraztësi,
 E shtyn fisnikërisht qëllimi
 Dh' i vihet punës përsëri:
 Të marrë die nga të tjerë;
 Sjell stava librash, e paprerë
 Lexon, lexon, përpinqet kot:
 Mërzi, gënjam, çmëndira plot;
 Të gjithë i bren një hall i ngratë;
 Të vjetrit vjetëruar keq,
 Të rintjtë shkarrë dhe për dreq.
 I la pra librat, siç la gratë;
 La raft, pluhur, e dituri
 Edh' e mbuloi me vel të zi.

XLV

Botë – e zakon duke shkelmuar,
 Dhe unë, edhe çdo kotësi,
 U bëmë shokë të shtrënguar,
 Se më pëlqeu mynry' e ti,
 I lerë-ashtu për ëndërimë,

Shpirt i çuditshëm plot veçime
 Dhe mëndje-mpreht' e fjalë-pak.
 Ai i murmë, un' idhërak,
 Të dy na kishin sharë – e vrarë
 Dhe jet'e zemëra në zjarr;
 Me veten shuar, bërë varr,
 Ish për të dy ç'kish për të ngjarë;
 Mëri' e fatit dh' e njeriut
 Në lule-moshën e të riut.

XLVI

Kush pati rojtur e menduar,
 Për njerzit s'ka, veç se përcim;
 Kush pati ndjerë, ka tundim
 Nga pamj' e kohës që pat shkuar.
 Ai nuk gjen më lumturim,
 Tashi një gjarpër në kujtime,
 Tashi pendimi vjen e bren,
 Kjo gjë bisedën i-a përzjen
 Me një têrheqje – e nur të fshehtë.
 Bised' e Oneginit t'im
 Më turbullonte në fillim;
 Po i-a mësova t'on e mprehtë
 Me – at' ironi q'ish gjysmë vrer,
 Me – at epigram që pret e therr.

XLVII

Sa herë netëve në verë
 Kur bje kulluaar e gazjar
 Mi Nevë qjell'. i kjellt' i nderë
 E përmi ujra ndrin si ar
 Drapr' i Dianës pasqyruar,
 Kohën që shkoi duke kujtuar
 Edhe të ëmblën dashuri,

Plot drithm' e èndje përsëri
Me afsh të natës yje-yje
Ne deheshim në heshtj' e mall!
Siç prehet burgut ku bën hall
Nj'i zi ndaj èndre nëpër pyje,
Ashtu na shpij kjo èndra ne
Tek zu harlisej mosh' e re.

XLVIII

Me shpirtin plot me pikëllime,
Mbështetur më një shkëmb të shkret,
Rij Onegini ndër mendime
Si pat përshkruar një poet.
Ish nat' e heshtur, veç me gojë
Shkëmbeshin britmat nëpër rojë:
Vij Milionnaja⁵⁷ që larg;
Zhurmim karocash varg-e-varg;
Një barkëz lumin e qetuar
E tundte, e ne me zën' e ti
Që larg na mbushte plot magji
Një bri, një këngë e harbuar.
Po èshtë m'e èmbël natën von
Oktav' e Tassos⁵⁸ kur këndon.

XLIX

O det Adriatik me valë,
O Brenta!⁵⁹ jo, do t'ju shikoj
Dhe' rish plot frysëzim të valë,
Zërin magjik do t'ju dëgjoj,
Të shent ndër nipër t'Apolonit;⁶⁰
Nga lir'e mburrshme – e Albionit⁶¹
Un' e njoh mirë, e ndjej në gji.
E netët dehur n'èmbëlsi
Do t'i-a shijoj un' Italisë

Mbi një gondolë plot mister,
Plot fjalë, a heshtur nëpër terr,
Me një të re të Venetisë.
Me të do gjejë shpirti im
Petrarkën⁶² shok për adhurim.

L

Më vjen liri' e dëshëruar?
U mbush pra koha – lus e pres;
Bredh anës detit pa duruar
Anjet, velat i thërrës.
Përmjet shtërgatës, e rremetit,
Ndër udhët pa kufi të detit,
Kur do shpërthej lirisht, plot mall!
Të ik prej të mërzicmit zall,
Prej klimës që s'më ka mëshirë,
E mbi det Juge me dëfrim,
N'Afrikë nën qiellin t'im
T'i pshonj Rusisë-errësirë
Ku vojta dashuri me zjarr,
Ku futa zemërën në varr.

LI

Eugjeni qe gati me mua
T'ikim të vemi në mërgim:
Po shpejtas fati u ndryshua,
Na ndau plot kohë pa takim.
Në atë kohë vdiq i-áti.
Sakaq dhe Onegini pati
Një sulm nga fajdexhinjt' e ti.
Sikush mendon e bën siç di:
Eugjeni zënkat i urrente,
Dhe mirë-gjëndjen si e çmoi,
J-u la atyre ç'trashëgoi,

Se dëm të madh këtu nuk ndjente,
A thesh se vjen me kohë shpet
Ndaj fund' i jetës ungj' i vet.

LII

Vërtet çdon administratori
Dh' e lajmëroi me shpejtësi,
Se i - ungji po heq shpirt i gjori
E desh ta shohë pranë ti.
Si lexoi lajmin e trishtuar
Me postën⁶³ duke galopuar
Vrapoi Eugjeni bot-e-bot
Dh' e kish q'aty mërinë plot
Për një grusht ar q'ish duke pritur
Mërzitj' e breng edhe gënjin,
(Kështu filloj romani im).
Po tek i - ungji si pat zbritur
E gjeti futur në qivur,
Si një dhuratë, ashtu me nur.

LIII

Me shërbëtorë - ish plot obori;
Nga çdo kënd vinin për nderim
Armiqt' e miqtë tek i gjori,
Që i-u pëlqen kur ka varrim.
Të vdekurin vanë - e mbuluan.
Miq, priftër hëngr' e pinë - e shkuau,
Me fjalë pak, me rëndësi,
Thua jse bënë tregëti.
Ja pra në fshat Eugjeni - i qetë,
Mbi toka dhe fabrika zot,
I pasur me nderime plot,
Që katandi nuk kish në jetë,
Dhe fort i lum qëjeta krejt

I-u bë gjë tjetër kaqe shpejt.

LIV

Për dyzë ditë - i dha një shije
Natur' e qet' Eugjenit t'im,
Korij' e freskët e me hije,
Lumthi që vij me murmurim;
Të tretën ditë, mal' e ara
S'i dukeshin asgjë përparrë,
I futnë gjumin edh' u fjet;
Ai vu re me të vërtet
Se fshati zuri ta mërzitë,
Ndonse nuk kish pallat, Obor,
Ball, rrugë - e vargje - e vjershëtor.
Handrä-ja ruse - e zij në pritë
Dh'e ndiq si hije prapa ti,
Si grua plot besnikëri.

LV

Unë kam lindur të rri qetë,
Të rroj në fshat pa turbullim.
Ku zër' i lirës del m'i nxehëtë
Edh' èndërimet në krijim.
Duke pushuar pa menduar
Bredh ndaj liqerit të vëtmuar,
Një **far niente**⁶⁴ kam për nom,
Dhe ngritur në mëngjes rëndom
Për hir të qefit dhe lirisë:
Fle sa më shumë, lexoj pak,
Lavdinë nuk e ndjek aspak,
S'më shkoi kështu mes lumturisë
E në pa-punë e qetësi
Parajs' e viteve të mi?

LVII

O lule, dashuri, mospunë,
 Blerimel Shpirtin ju kushtoj,
 Gjithnjë kënaqem fort që unë
 Me Oneginin s'jam njësoj,
 Që një lexonjës frymë-tallës,
 A një botonjës fite-kallës,
 Duk' u përshkruar unë sot,
 Mos thotë – ashtu pa turp e kot
 Se, si Byroni⁶⁵ kryelartë,
 Auto-portretin po sgërmë,
 Sikur mos kishte mundësi
 Të shkruheshin ndër ne në kartë
 Poema dhe mbi tjetër gjë
 Sesa mbi veten gjithënë!

LVIII

Po them këtu: gjith' kanë pshuar
 Poetët n'ëndr' e dashuri:
 Kur-edhe-kur më pat pushtuar
 Plot mall e ëmbla bukurë
 Q'e mbante shpirti im të fshehtë:
 Dhe muza vij i falte jetë:
 Kështu këndova – ideal –
 Vashën e njomë – atje ndër mal,⁶⁶
 E robëreshat mbi Salgirë,⁶⁷
 Tashi, o miqt' e mi prej jush
 Jo rrallë ndjej që pyet dikush:
 "Pas cilës ty të pshon kjo lirë?
 Cilës ndër vashat plot zili
 J-a ke kushtuar këngën ti?

LVIII

Ç'sy-bukur, me të frymëzuar,
 T'u fal e ta shpërbleu "plot zjar
 Këndimin t'ënd aq mendimtar?
 Ndër varge ç'yll ke adhuruar?"
 O miq, asnë, për Perëndinë!
 Un' e provova dashurinë
 Dhe çmëndurisht më çqetësoi.
 Si lum ai q'asaj i shtoi
 Dhe zjarr' e rithmave: dy herë
 U ngrit në varg me shentëri:
 Dhe si Petrarka zu lavdi,
 Dhe i – u platis ah zemr' e mjerë;
 Po unë dashurova – ashtu,
 Pa mënt, pa zë, posa kërcu.

LIX

Shkoj dashuria, muza zbriti,
 E mëndj' e mvrejtur m'u dëlir.
 Lirisht, zu vargu im të ngiti
 Ndjenjë – e mendim e zë plot hir;
 Po shkruaj, zemrën s'm'a merr malli;
 Dhe penda, në harrim, ngaj halli,
 As këmka, as koçka, si zakon,
 Prej femërash më s'vizaton;
 S'do ndizet rishmi flag' e shuar.
 Kam vrer gjithnjë; po lot më s'derth,
 E shpejt-e-shpejt furtuna q'erth
 Në shpir do jetë qetësuar:
 Me njëzetepesë këngë them
 Të nis ahore një poem.

Për plan e formë kam menduar,
Dhe pér herojin nj' emërim,
Ndërkaqe i-a kam përfunduar
Të parin kre romanit t'im;
E kqyra rreptë pér gabime:
Ka mjaft e shumë kundërshtime,
Po nuku dua që t'i ndreq.
Cenzurës harxhet do t'i-a heq.
Do t'i fal frutat plot mundime
Pér gazetarët në banqet:
Shko pra mbi zall të Nevës shpet,
Sa linde, o krijesa ime!
E më fito nder e lavdi,
Çkuptim e sharrje – e ligësi!

(28 Maj 1822 – 22 Tetor 1823 Kishinov, Odessa).

Krye e dytë

O Rus!
HORACI
O Rus-il

I

*P*ron'e Eugjenit, ku mërzitej,
Ish një çip vend me plot hare;
Shij' e një tjetri – atje do rritej,
Do kish bekuar qjell e dhé
Konaku, ashtu vetë – i ngritur,
Një mal çdo erë duk' i pritur,
Qëndronte mbi një lumth; që larg,
Gjith' lulëzonin var-e-varg,
Luadhe – e fusha posa ari,
Ndrij tek-e-tuk nga një katund,
Kope kullosnin gjithëkund,
Dhe shtrohej mbi blerime bari
Me hije plot një park i zi,
Q'i kish Driadat¹ gjith' në gjit.

II

Pallat' i rëndë ish ndërtuar
Si çdo pallat me mjeshtëri:
I fort' e-i qetë mjaft, menduar
Nga shij' e s'urtës vjetërsi.
Plot dhoma gjérë – e lart kurdisur,
Salloni stofëra-stolisur,
Stërgjyshrit në portret mbi mur,

E pore pllakëzash gjith' nur.
Kudo bij era vjetërsirë.
Po nuku di, vërtet, përse
Për mikun t'ím që rrij atje
Kjo fare pak kish rëndësirë,
Se - ai mërzitej krejt njëlloj,
Ndër salsa mode - a stil që shkoi.

III

Një dhomë - ai e zu përvete:
Atë, ku plaku fshatarak
Shau shërbëtoren dyzet vjete,
Dhe vravi mizat pa merak.
Çdo gjë e thjeshtë: dyshemeja,
Dollapët, masa, kanapeja,
Njollë mellani n'asnje vend.
Si pa dollapet kënd-më-kënd,
Te njëri - e tjetri gjet defterë
Për harxh, liqerëra çdofar,
Shishe me musht, një kalendar
Prej tetë vjetesh që qe blerë;
Plaku, i zënë pa pushim,
S'merr libër tjetër në shikim.

IV

I vetë, zot në këtë pronë,
Sa për të shkuar koh' e ti,
Mendoi të futi - Eugjeni jonë
Sakaq një regullim të ri.
Dhe n'atë vetësi mendimi
Gjindjen e vjetër skllavërimi
Në pakëz tagër e ndryshoi;
I skllavëruari bekoj.
Kjo shtiu në vrer, tek çip' i tija,

Si shkak të tmershëm për zarar,
Një fqi koprac e grabitqar.
Tjetri - u ngërdhesh nga ligësia
Dhe me një zë, taraf' i lik,
E ndjeu atë mjaft për rezik.

V

Së - pari gjithë - e vizitonin;
Po me q'ai, prapa n'obor,
Rëndom jep urdhër t'i shalonin
Një mëz të Don-it madhështor
Veç sa q'u ndjej sado së-paku
Rrugës karrocat fshatarake:
Zemruar nga kjo sjellj' e ti,
J-a prenë - ati çdo miqësi.
"Ky qënka një katran i gjorë,
Një fqi mason; gjith' pi gjellduq
Një verë veç nga rrush' i kuq;
Dhe zonjat nuk i puth në dorë.
Përgjigje s't' ep fisnikërisht" -
Flitej kështu përgjithërisht.

VI

Te pron' e vet po n'ato ditë
Erth u vendos një zot i ri,
Që zunë - e shanin fqinjëritë
Gjith' aq me zell e rreptësi.
Vladimir Lenskij kishte emër
Plot Göttingen² me frymë - e zemër,
Në lule-djalerin' e vet,
Kant-admironjës³ dhe poet.
Nga mjergullat e Gjermanisë
Kish prurë thelbin doktrinar:
Shiprt të çuditçm' e vetëm zjar,

Soditje – e ëndra të lirisë,
Një gjuhë gjith' me fantazi
Dhe flok të gjatë rodhe-zi.

VII

Nga bot' e prishur duke dalë
Akoma – i pastër gjer tashi,
I ngrohej zemr' e tij e valë
Në miqësi, në dashuri.
Ish një shpirt-mitur i paditur,
Me shpres' e ëndr' i kollovitur;
Shkëlqes' e botës plot zhurmim
Gjith' e rrëmbente në mendim.
Dhe ëmbël duke ëndëruar
Nuk lij dyshim tek zëmr' e vet.
Qëllim' i jetës përmë dhet
Ish një enigm' e pakuptuar;
Kokën e çante – ai rreth saj
Dhe shij çudira paskëtaj.

VIII

Mbesonte se një zemr' e qruar
Do të bashkoheshe me të.
Se në lëngim të pikëlluar
Ajo e priste gjithënjë;
Se miqtë gati do qëndronin
Për të vargonjtë t'i pranonin.
Dhe se s'do dridheshin aspak
Për nder të tij të derdhin gjak;
Besonte se një Zot kish falur
Të shenjtë miq për njerëzi,
Që, mbrujtur në përjetësi,
Me rreze kurër për t'u ndalur,
Do na vërshojnë plot ndriçim,

Do mbushin botën plot ëekim.

IX

Zemërimi ndaj padrejtësisë
Një dashuri për mirësi,
Trondit'j e ëmb'l' e madhërisë
U ndesnë shpejt në gjak të ti.
Me lirë botën e shëndeti:
Një Schiller⁴, Goethe⁵ – e flakëriti
Në shpirt me zjarrin poetik
Nën' atë qjell gjerman mistik.
Dhe muzat ku merr jetën arti,
I lumtur, nuk i turpëroi.
Ndër këngë – u ngrit e fluturoi
Gjithënjë me pamjen për-së-larti,
Me sulm të ëndrës madhështor,
Merr nur të thjeshtë virgjëror.

X

Këndoje bindje dashurinë,
I pastër si margaritar,
Si drita që ndrin virgjérinë,
Si nj' ëndër foshnje, ar e zjar
I hënës perëndi qjellore
E fshehtësive dashurore.
Këndoi dhe ndarjen plot trishtim
E viset larg në mjegullim
Dhe trëndafilët romantikë;
Këndoi prej kohësh ku kaloi,
Mes qetësisë q'i kulloj
I shkreti lot pikë-për-pikë.
Këndoi për jetë, qysh u tret
Kur s'kish tetëmbëdhjetë vjet.

Në shkretëtirë, për ta çmuar,
Veç Onegini dij sesi,
Dhe fqinjë – e zotërit e çquar
S'i desh aspak gjith' me gosti;
S'duronte mbledhjet plot shamatë.
Bised' e tyre e hollë-e-gjatë
Për kosë – e verë – e dhembje – e dhë
E përvend-lindje – e për Atdhe
Nuk çquhej as nga ndjenjësia,
Nga vrull' i zjarrit vjershëtor,
As nga thellimi kuptimor,
As sjellja siç do shoqëria;
Po grat' e tyre n'atë vend
Ishin më shushka në kuvend.

I bukur, kamës, Lenski jonë
Pritej si dhëndër me lezet:
Kështu katundi – e ka zakon,
Sikush mendon që bij' e vet
T'i bëhet gjysmë-Rusit grua.
Sa hyn ai, shpejt dh' u drejtua
Fjala rrëth jetës si beqar,
Ç'mërzi që ka... - në samovar
E ftojnë me shum' ëmbëlsirë.
Dunia bën çajin plot hare;
I bzajnë: "Dunia, verë re!"⁶
Vjen dhe qithara si për mirë.
Dhe Dunia mjahuron⁷ (He, ç'far!)
"Haj në pallatin magjistar!"⁸

Po Lenski, me që s'kishte hirë,
Të lidhet pisk si bashkëshort,
Desh me – Oneginin plot dëshirë
Të shoqërohen sa më fort,
U poqnë; shkëmb e. val' e shakull,
Varg edhe prozë, flakë – e akull
Mes tyre s'kanë kaq ndryshim;
Së-pari nga ky mosbashkim
Ndër ta mërzia kishte rarë;
Pastaj u muarr vesh; dhe pas
Kësaj më-kalë-ishin për-ças
E shpejt u bënë të pandarë.
Njerzit (më ngjau dhe ju bëj be)
.Pa-puna i bëka miq për-fe.
Po dhe kjo miqësisht' e rallë;

Se neve, me paragjykim,
Na duket tjetri një budallë
Dhe vetëm vetja plotësim;
Ne dukemi Napoleonë,
Njerzit dy-këmbësh me miljonë
Janë për ne një vegl' e aq;
Dhe ndjenjat: për t'u qeshur paq.
Më fort durohej Onegini,
Ndonse njerzit i dij më gisht
Edh' i përqmonte naturisht.
Po nom pa përjashtim nuk kini:
Ai kish për disa nderim,
Dhe një vështrim me frymëzim.

Prandaj dhe Lenskin e la qetë
 Ta shohë qjellin plot habi,
 Të ngrohet me kuvend të nxeh të,
 Vetëbesim e mituri.
 Çdogjë te Lenski – ish e paditur;
 Fjalën, që vret duke goditur,
 Eugjeni – e ndrydhte pa pushim,
 E thesh: për mua s'ka kuptim
 Ti-a prish të çasit lumturinë;
 Edhe për mua çasti vjen;
 Po le të rrojë – ai siç ndjen
 Që bota – e gjet përsosurinë;
 Falni-a rinisë plot hare
 Flakën e re, dehjen e re.

Një çështje bij një çështje tjetër,
 Të dy kur bënин bisedim:
 Lidhjet e popujve të vjetër
 Frutat e shkencës, gas, mjerim,
 Paragjykimet shekullore,
 E fsheht' e vdekjes njerëzore,
 Jet' e destin, vazhdimërisht,
 Çdo çështje – e rrini hollësisht.
 Poeti n'afsh të bisedimit
 Lexonte – e humbte shpesh me mend –
 Këngë nordike në fragment;
 Dh' Eugjeni – i vinte pas mendimit,
 Duk' e dëgjuar veshët-plot,
 Me gjith' q'aq fort s'kuptonte dot.

Po flisnin përmì dashurinë
 Me shpesh dy murgjërit e mi:
 S'i-a ndjent tundjen e fuqinë
 Eugjeni – i lirë më tashi,
 Veç pshonte – ashtu me ta kujtuar.
 I lumtur kush e pat shijuar
 Edh' u çlirua si për fat;
 Po dhe m'i lumturi kush s'e pat,
 Kush stohu afshin me t'u ndarë,
 Armiqësinë me përcëmim;
 Me miqt' e gruan ndjen gëzim,
 Prej xhelozish pa ngarë-e ndarë,
 Dhe trashëgim e mall e ar
 S'i-a fal kumarit gënjeshtar

Kur tek flamur' i qetësuar
 Do gjejmë paqen plot me mënd,
 Kur ash e zjarr do jenë shuar
 E qesharake – edhe pa-vent
 Do jenë nazet plot buçime
 Dhe të vonuarat kujtime,
 Të qetë jo pa lodhje – e zi,
 Do duam si na flet njeri
 Për dashuri me fjalën flakë,
 Pa zemr'e tundur ze na qan;
 Po: invalidi veteran
 Me ëndje vjen dëgjon ngapakë,
 Harruar tek kolib' e ti,
 Se ç'i rrëfen një trim i ri.

Kur se, push ka plot afsh riniň
 Nuk mund tě fshehi kurrëgjë:
 Gas, vrer, urejtje – e dashurinë
 Rinia shpejt rrëfen çdogjë.
 Një invalid ndaj dashurie,
 Me vesh e pamje rëndësie
 Dëgjonte – Eugjeni një poet
 Si zbraste zemërën e vet;
 Si çvishej vetëdij' e qruar'
 Me shpirt tě mitur, me besim;
 Eugjeni njoju pa mundim
 Ky shok si kishte dashuruar,
 Rrëfim i mbushur zjarr e nur,
 Prej nesh tě njobura qëkur.

Ah, dashuronte – ai i shkreti
 Si s'bëjnë më; si pa pushim
 Veç shpirt'i marrë – i një poeti
 Të dashurojë ka dënim;
 Kudo, përhera nj' ëndr' e vetë,
 Veç një dëshir' e mall përjetë,
 Një mallëngjim i thurrur varg!
 As ikja për t'i shuar larg,
 As ndarj' e gjatë vjet-me-vjete,
 As muzë – e art e poezi,
 As çdo e huaj bukuri,
 As shkenc' as zhurm' e gas ndër nete,
 S'i-a ftahnin shpirtin djaloshar
 të ndezur prej të pastrit zjarr.

Që shpejt prej Ollgës i rrëmbyer,
 Kur zemra tundjet dhe s'i di,
 Ata tě dy kishin dëfryer
 Me lodra në fëmijëri;
 Tek çip' i kopshtit nënëhije
 Pushtoheshin plot ëndje – e shije
 Dh' i parashihnin me gëzim
 Miq, prindër për kurorëzim.
 E gjith' aty ndër lule – e fletë,
 Plot mituri dhe plot lezet
 Ndaj syt' e prindërve të vet
 Harlisej Ollga lul' e fshehtë,
 Tulitur shtatin magjistar,
 Nga blet' e flutura, në bar.

Ajo poen' e pat dhuruar
 Dhe me tě parin ëndërim
 Dhe lirën duk' i frymëzuar
 Për më tě parin psherëtim
 Pushtime – e lodra, lamtumirë!
 Ai desh pyj e vetësirë,
 Desh hije – e heshtje n'ata pyj
 E hën' e natën plot me yj –
 Hënën, pishtar në qjell mbi botë
 Q'i falmë mbrëmjes n'errësi
 Baritje – e mall e émplësi.
 E dhembje – e ngushëllim ndër lotë...
 Ajo tashi na ngjet në terr
 Si surogat kur s'ka fenerr.

Gjithnjë e urtë – e mirë-ritur,
 Gjith gas posi mëngjez' i ri,
 Posi një vjershëtor e mitur,
 Si puthja plot me dashuri,
 Sytë si qiell' i kulluar,
 Flokët si lir'i përaruar,
 Lëvizjet, zëri, hap' i let –
 Hirplot ish Ollga!... merni shpet
 Ju një roman, e krejt do kini
 Portretn' e saj... ka shumë nur;
 Dhe un' e desha fort dikur;
 Po m'u mërzit, më – kot ta dini.
 Tashi, Lexonjës, ti më fal
 Te motr' e madhe të të ndal.

Kjo motr' e saj quhej Tatianë...
 Dhe për të parën herë sot
 Ne këtij emëri romanë
 J-a falim me vullnetin plot.
 Pra? Emr' i bukur, godet mirë,
 Veç që, me hirë-edhe pa hirë,
 Na sjell ky emër në kujtim
 Kamerierat. Pa dallim,
 Të gjithë duhet ne ta themi
 Se fort pak shije ka ndër ne
 Dhe n'emra (vjershët kush i ze?);
 Kulturën mu në shpirt s'e kemi;
 Ne mbahemi kaq lart me të
 Për sy e faqe – e asgjë më.

Pra ajo quheshe Tatianë,
 As me të motrës njomësi,
 As nurin ajo anembanë
 Tërhequr do të kish njeri.
 I murm' i egër i ndrij ylli,
 E drojtur si kapolle pylli,
 Ajo me prindërit e shkret
 Kish gjithënë çudin' e vet,
 S'dij përkëdhelje t'i dëfrejë,
 Ish posi buf që kurrë s'qesh,
 Si çupkë çupkat nuk i desh
 Me to të lozë – e të kacejë,
 Dhe rrinte – ashtu në vetësi
 Gjith' ndaj dritares më shtëpi.

Këto mendime – edh' ëndërimë –
 Nga koh' e djepit foshnjarak –
 J-a mbushnin jetën me dëfrime
 N'atë veçimin fshatarak.
 Gishtrinjt' e saj s'kishin mësuar
 Gjëlpërën: mbi gjergjet anuar
 Pëlhirën nuk e mbushnin dot
 Me lul' e vizatime plot.
 Dëshir' e shënje zotërimi,
 Merr kukllat q'i vërtit si do
 Çdo çupkë, preqatit me to
 Kaq mirësjellje njerëzimi,
 Dh' u përsërit atë mësim
 Q'i jep mëmaja pa pushim.

XXVII

Po kukllat nuk i zuri ndore
 Tatian' e vogël gjer tashi;
 Për modë – e lajme qytetore
 Me to s'kish folur kurrsesi.
 Fjal' e gaxhi që bën fëmia
 Nuk dij: përrallat plot me sprija,
 Në dimër, neteve në terr
 Ajo s'i kish për frik' e tmer.
 Dhe guvernanta kur çdohërë
 I mblidhët çupkat përmë shesh
 Për Ollgën, ajo nuku desh
 Dhe rrrij në ladr' e papérzier;
 I-a mbushte shpirtin me mërzi
 Kjo zhurm, e qeshj, e marrëzi.

XXVIII

Ajo dil tek ballkoni vetë
 Përpara – agimit gjithënjë
 Kur çelet orizont' i zbetë,
 Veniten yjtë një-nga-një,
 Qenarin toka nis ta ndezi
 Dhe, posи lajmëtar mëngjezi,
 Fryr nj' erë – e dita shkrep nga-pak.
 Në dimër terrri zemërak
 Kur mban me natën fort me shum,
 Dhe fort më shum' e më përtim,
 Ndaj hënës nënë mjegullim,
 Nxin lindja që dremit në gjumë, -
 Ajo le shtratin, nuk përton,
 Qirinjtë ndezur si zakon.

XXIX

Që shpejt u shtrua ndër romane;
 Çdogjë me to zëvendësoi;
 J-a mirte mendjen prej çdo ane
 Dhe Richardson-i⁹ dhe Rousseau-i.
 I-ati qe një burr' i mirë;
 Një shekull prapa, s'kish dëshirë
 Për ndonjë libër për lexim;
 Në to nuk shij ndonjë dëmtim,
 I dukshin si një çpikj' e thatë
 Dhe nuk mendonte kurrsesi
 Ç'vëllim të fshehtë vajz' e ti
 Nënë jastëk do kish për-natë.
 Po mama? – vet' ajo qe shpejt
 Për Richardson' e lojtur krejt.

XXX

E pat tërhequr Richardsoni,
 Jo se prej tij lexoi diçfar,
 Jo sepse qënke Grandisoni¹⁰
 Prej Lovelace-it¹¹ më bujar;
 Po se në Moskë kushërita,
 Princesha Paulinë – e dlira,
 I kishte folur shpesh për ta.
 Ish n'atë kohë plot sevda
 I-shoq' i shkret me të fejuar,
 Po zemr' e saja vetvetiu
 Një tjetër trim e shpirt-njeriu
 Desh fund e krejt e përvëluar:
 Ish Grandissoni bukuri,
 Sergjent në Gardë – e kumarxhi.

XXXI

Veshur pas mode – e pispilluar
 Rij posi ky për gjithënjet.
 Po nuk e pyet ç'kish dëshëruar,
 U shpu n'alltar pa nxjerë zë.
 Për të i-a shporrur pikëllimin
 I-shoq' i mënçur pat mendimin
 Dhe vate larg, te pron' e vet,
 Ku psenë – e di Zot' i vërtet,
 Ajo vajtovi lumturinë,
 Dh' u ngrit kërkoi çkurorëzim,
 Po pastaj gjeti ngushëllim
 Duk' e mësuar me shtëpinë.
 Zakonin e dërgon një Zot
 Ku lumturia s'vete dot.

XXXII

Pra i-u' mbëlsua dhembj' e shkretë
 Veç me zakonin njerëzor;
 Një fort të madh zbulim të fshehtë
 E ngushëlloi – e me s'pat zor.
 Ndër punë – edhe një ças të lirë.
 Zbuloi sesi, jo me pa-hirë,
 Të bëhet përmi burrin zot,
 E çdo gjë vinte bukur plot.
 Ajo mikqyrte çfardo punë,
 Kryptë kërpudhjet me kujdes,
 Dërgonte bujqrit në mëngjes
 Vinte në banjë çdo të shtunë,
 Rrij shërbëtoren me mëri,
 Pa pyetur burrin kursesë.

XXXIII

Një kohë – ajo na kishte shkrojtur
 N'album të shoqeve me gjak,
 Paskovia-n e kishte qojtur
 "Paulinë" – e zën' e drithë pak.
 Korsetn' e mbante të shtrënguar,
 Dhe "n"-ënë ruse – e thesh shqiptuar
 Si "n"-ë franceze hundërisht;
 Po shpejt të gjitha – i la në bisht:
 Album, princeshëzën Paulinë,
 Korset, radhor me poezi,
 Të gjitha-i la – i thesh tashinë
 Akulka – asaj q'i thesh Selinë
 Dhe më në fund u vesh dh'u duk
 Me rrobe – e skufë krejt pambuk.

XXXIV

Po – i shoqi – e desh e nuk e linte
 Pa mbushur qefin për asgjë.
 I jep besim e hante – e pinte
 Në robe de chambre gjithnjë;
 E shkonte jetën pa përzjerë;
 Në mbrëmje mblidheshin nganj'hëre
 Fqinj edhe miq në famili,
 Bënin pa dert, si më shtëpi,
 Fjal' e ankim për bot' e jetë,
 Qeshnin përtallnin ndonjeri:
 Kalonte koha; dhe tashi
 Bën gati Ollga çajn' e nxehët;
 Pastaj vjen darka, syri fjet,
 E miku ik e përshëndet.

XXXV

Shtëpi' e tyre nuk harronte
 Zakon' e pleqve mot-për-mot:
 Dhe jav' e lyrme sa fillonte
 Mbushej me "blini"¹² sofra plot;
 Rrëfëheshin nga-mot dy herë;
 Hithnin shilar çdo parëverë;
 Bënин kolendrat gjithënjë;
 Rrëshajeve, pa nxjerë zë,
 Dëgjoni duke hapur gojën
 Shërbesën, - e tri pika tok
 Lotonin përmi borsilok
 Me "kvas"¹³ pérherë – lakin gojën,
 Dhe pritj' e miqve në gasti
 Kish radh' e sër' e parësi.

XXXVI

Kështu, u mplaknë pa pandyer,
 E në fund burrit, sikur s'qe,
 I hapi varri port' e dyer,
 I-u sulla një kuror' e re.
 Vdiq drekës nj' orëzë më parë
 Nga fqi i ti besnik i qarë,
 Nga bijt' e gruaja në zi,
 Plot vaj si tjetër asnjeri.
 Ish burr' i thjeshtë, burr' i mirë,
 Dh' aty ku ra dhe digjet nur
 I shkruan varri përmi gur:
 "Këtu më Zotin gjet mëshirë
 E prehet mëkatar' i mjer
 Dmitrit Larin-i, brigadjer".¹⁴

XXXVII

Si ndaj Penatëve¹⁵ të tija
 U kthe Lenski përsëri,
 Vate mbi varr ku flinte fqija
 E psherëtiu me dhemshuri;
 Në zemër fort ishte rënduar,
 "Poor Yorick!"¹⁶ – foli – i piklluar,
 Ai më mbante shpesh më-krah
 Sa herë – i losnja pér shaka
 Me dekoratën Oçiakove!
 Dhe mua Ollgën ma premtoi,
 Më theshte: "vallë, a do të rroj?..."
 Mbushur trishtim prej kësaj prove
 Lenski në ças' hartoi pa zor
 Një madrigal përmivarror.

XXXVIII

Aty nderoi i mallëngjyer,
 Me një mbishkrim lagur më lot,
 Dhe varr' e prindërve të ndyer...
 Ah, duke ikur bot-e-bot
 Si pér një lëm të pa kujtuar,
 Prej Providencës urdhëruar
 Në këtë jetë bres-me-bres
 Rron e mbaron e bije – e vdes...
 Kështu kjo raca jon' e shkretë
 Ritet e zjen edhe buçet,
 Në varr me gjyshërit fundet,
 Pa vjen dhe koha pér ne vetë,
 Dhe niprit tanë, më një ças,
 Si leckë do na flakin pas.

Prandaj ju dehi sa më mirë,
 Me këtë jetë, o miqt' e mi!
 Un' j-a kuptoj çdo kotësirë,
 Dhe pak më lidh me të disi.
 Po shpresat, sado dhe të kota,
 Më mbajnë të mos dal nga bota,
 Fat-zi, me shpirtin zemërak,
 Pa lënë gjurmë sadopak.
 Ndaj ëndrës që i – a kam kuptuar.
 Jo për lavdi shkruaj e rroj,
 Veç ndjej e them të zulmëroj
 Destinin t'ím kaq të mjeruar,
 Që të më sjellë në kujtim
 Së – paku veç një tingëllim.

XL

Do prekë mbase ndonjë zemër
 Dhe, po ma rojti – i miri fat,
 Në Lethe nuk fundet pa emër
 Kjo strofa që kaq afsh më pat:
 Mbase – edhe – shpresë gënjeshtare –
 Do nxjerë një paditur fare
 Portretin t'ím e thot' e flet:
 Ky pati qënë një poet!
 Pra eja merr falënderime
 Ti q'u sjell muzave – adhurim,
 O ti që ruan në kujtim
 Krijimet e gjith' jetës s'ime,
 Dor, e të cilit thurr me lar
 Kryet e plakut vjershëtar!

Krye e tretë

Elle était fille, elle était amoureuse.
Malfilâtre¹

I

“*K*u shkon? Ju njoh, o poetë!”
 - Adio, ika Onegin. –
 “Nuk po të mbaj: po kështu vetë
 Më ç'vend ti mbrëmjes vete rin!”
 - Gjith' tek Larinët. – “Sa fort mirë.
 Më fal! po nuk ndjen rëndësirë
 Q'i humb ti mbrëmjet kësisoj?”.
 - Jo, asgjë fare. – “Nuk kuptoj;
 Sikur dh' i shoh me mendjen t'ime:
 Dhe pik' së pari – mirë s'thom? –
 Një shtëpi rusërish rëndom,
 Ku miku pritet me nderime,
 Reçel, bisedë pa kufi
 Për verë – e shi e bagëti...”

II

- S'shoh gjë të keqe kësaj ane. –
 “Mërzitje e fortë, mik”. – Urrej
 Dëfrimet t'uaja mondane;
 Çmoj rrëthim shtëpiak, ku gjej
 Ç'do zemra... - “Prapë dashurinë!
 Mjaft, shoku im, për Perëndinë!
 Po shkon, pra? Më vjen keq sado.

Ah, thuaj, Lenski: s'mund ta njoh
 Un' atë Fylis² magjistare,
 Q'i fal ti mendjen e gjithçka,
 E lot e rithmë **et cetera**³
 Më paraqit". – Ti qesh! – "Jo fare".
 - Gëzohem. – "Kur pra?" – Që tashi.
 Na presin me kënaqësi. –

III

"Të vemi".

Dhe të dy shpejtuani,
 U çfaqnë; me të madh gëzim
 I patnë pritur dh' i nderuan
 Siç pati mbetur trashëgim
 Zakon i vjetër fort: ndër pjata
 Vjen e shërbehet marmelata,
 Dhe mbi tryezë, plot lezet,
 Një shishe e mbushur me sherbet.
 (Në fshat gostirat venë – e – vinë.
 Me dur kryq, ç'ish vajzëri,
 U mbloth të shohi fqin' e ri,
 Dhe duke nxjerrë kurresttinë
 Një turmë çmonte – aty n'obor
 Sicilin kalë madhështor).

IV

Ata me rrugën më të shkurtë
 Tashi këthehen sa më shpet.
 Le t'i dëgjojmë mirë – e urtë
 Sikush ngadal seç flet e pyet.
 - Pra, Onegin, po t'hapet goja? –
 "Zakon, o Lenski". – Nga nevoja.
 Kjo gjë, më ngjan, s'ke kaq zakon. –
 "Jo, jo. Ç'po ngryset, u bë von;

Andrushka, tundu! Errësirë!
 Ky vend i keq kudo po nxin!
 Lenski, ta them zonja Larin,
 E thjeshtë po dhe shum' e mirë;
 Më vjen se boronic' e saj*
 Mund të më prishi paskëtaj.

V

"Më thuaj, cila qe Tatjana?"
 - Ajo që ndenji, miku im,
 Pranë dritares, si Svjetlana⁴
 E heshtur dhe me mallëngjim. –
 "T'i do të voglën?" – Pse? – "Për mua,
 Do sgithnja tjetrën që ta dua
 Po t'isha vjershëtor si ti,
 Se Ollga nuk ka gjallëri.
 Posi Van Dyck-u ndër Madona,⁵
 E kuqe – e rrumbull me shëndet,
 Ngjan si kjo hëna pa lezet
 Që mugëtin mbi rrugët tona".
 Lenski këtu s'e zgjati më,
 Po udhëtoj pa nxjerë zë.

VI

Ndërkohë, si panë – Oneginë
 Me Lenskin q'erth i vizitoi,
 U tund shtëpia ndër Larinë,
 Dhe lajmi nëpër fqinjë – ushtoi:
 Sikush mendonte – e desh të pyetë;
 Të gjithë flisnin vetë-e-vetë,
 Qeshnin, gjykonin jo pa faj,

*shërbeti prej boronicash

I erth Tatjanës burr' i saj;
Disa dhe zunë – e siguronin
Se për martesë – ish puna plot,
Po kjo u shty se s'gjenin dot
Unaza mode siç i donin.
Martes' e Lenskit edhe' ajo
Na qe vendosur për kurdo.

VII

Tania dëgjonte me-pa-hirë
Kaq fjalë grash; po dhe në gji
Kish një të fshehur émbëlsirë
Q'i falte shpres' e dashuri;
Në zemër gjithi mendonte vetë;
Pastaj zu dashuri vërtetë...
Kështu ngjall farën, passi bje,
Zjarr parëvere nënë dhé.
Kështu kjo mëndj' e flutuar,
Dh'e djegur n'afsh e mallëngim,
Desh fat – vendosurin ushqim;
Kështu dhe zemër' e lënguar
J-a shtypte gjin' e saj të ri;
Ajo diç priste... një njeri.

VIII

Edh' ai erdhi. Syt' e ngratë
U hapnë – e tha: ai! o Zot!
Ah që tashi dhe ditë-e-natë,
Dhe gjum' i ngrohet janë plot
Prej ti; të gjitha vashës s'onë
I përsërisin gjithëmonë
Emrin e tija. Sa mërzi
Dhé përkëdheljet në shtëpi,
Edhe vështrimet kujdestare.

E zhytur fort në mallëngjim,
Ndaj miqve – ajo më s'ka durim,
Që 'rijnë – ashtu pa punë fare,
Vajtje-edhe-ardhjet i-u mallkon
Dhe dërdëllitjen që s'mbaron...

IX

Me çëndje – ajo tashi përherë
Lexon romane – e ndjen vec gas,
Me ç'mall e me ç'magji përzjerë
Pin èndrat që tèrheqin pas!
Krijesa q'e trondisin vetë,
Të mbushura prej saj me jetë,
Që desh Iulia Volmar,⁶
Malek – Adhel⁷ e De Linär⁶
E Werther⁸, zi e vrer gjithmonë,
Edh' i pa – shoqi Grandisson
(Që të dremit kur e kujton) –
Të gjithë – èndërimtarja jonë
I ngjall ndër-mënt, i vesh, i shkrin
Tek njëri – i vetëm: Onegin.

X

Mendohet posa Heroina
E librave që dashuron,
Klarisa, Julia, Delfina,¹⁰
Dh'ashtu Tatjana del lexon
Në pyll një libër rrezik – fshehtë;
Ajo aty gjen zjarr' e vetë,
Dëshir' e mall e èndra plot,
Frutat e zemrës që s'fle dot,
Vetëkënaqet duke pshuar
Dhe, me të tjetrit afsh e vaj,
Ze – i nëmëron ndër mënt' e saj

Një letër t'fimit t'adhuruuar...
Po sido t'ish heroj i shkret,
Një Grandisson nuk ish vërtet.

XI

Art ideal e plot me dritë,
Ushtronnte – ahere një poet,
Që kish qëllim ta paraqitë
Përsosur mirë – heron' e vet.
I jepte – herojt të dashuuar,
Gjithnjë padrejtësisht munduar,
Një ndjenjë t'hollë, mënçuri,
E sy e pamje – e bukuri.
Ky, tërë flakë, therroronte
Me shpirt fisniku çfarëdo
E vetëveten me gjith' to,
Pa në kaptinën që mbaronte
Gjithnjë dënohej ç'ishte ves,
Mburrej e mira me kujdes.

XII

Tashi ka mjergull anembanë,
Moral' i shkretë na përgjum,
Vesi ka prekur dhe romanë,
E përmi të sundon fatlum.
Ç'pjell Muz' e egr' e Britanisë
Vjen i merr gjumin gjith' rinisë;
U bënë idhuj në çdo vend
Vampiri¹¹ me tri palë mend;
Melmoth¹²-i, vagabond i ngrysur,
Çifuti bredhës,¹³ një Korsar,¹⁴
Dh' i fshehtësirëshmi Sbogar.¹⁵
Byroni, fantazi – përbysur
E mveshi plot me romantism

Dhé me të tmershmin egoism.

XIII

O miq, kjo gjë si do kuptuar?
Mbase – e vendos një perëndi
Që si poet të kam pushuar,
Më ryn ndonjë demon i ri
E Fébusin¹⁶ duk' e çlverosur
Do bje tek porz' e katranosur:
Roman' i stilit stërgjyshor
Do zerë fundin t'im gazmor.
Jo krim e tmer të gjakatarit
Me plot kanosje do t'u thom,
Po si kallxon e shkon rëndom
Përrall' e qetë – e katundarit,
Zakoni nëpër vjetërsi,
Ëndr' e magji e dashuri.

XIV

Do them ç'rrefente n'ato fjalë
At' edhe ungj me thjeshtësi,
Takimet fshehur e ngadalë
Të djemve lumi nënë bli,
Dhe gjelozin' e dëshpërimet,
Ndarjet e lotët e pajtimet;
Do t'ju sjell gazin gjithëkund,
Ti – u hap altarin më-në-fund...
Do gjej kuvendin gjithë zjarre,
Të mallit që nuk kam tashi
Ndaj shtrirë me pérulësi
Ndër këmbë vashës magjistare,
Më dilte që nga goja plot,
Po që tashi më s'me del dot.

Tatjanë, e ëmbëla Tatjanë!
 Me ty po qaj e po derth lot:
 Ti ke pér shoq atë tiranë,
 I fale fatin t'ënd që sot.
 Ti humbe, e dashur; po më parë,
 Me shpresën n'ata syt' e qarë,
 Lyp verbërisht një lumturi;
 Do njohish jet' e ëmbëlsi,
 Do thithish helm në dëshpërime,
 Gjithnjë ti ëndra do shëkosh,
 Kudo ti do përfytyrosh
 Ikje – e takime – e lumturime;
 Kudo, kudo, në hir e zor,
 Do gjesh ti ngasësin fator.

Një mall Tatjanën bën t'mbytë,
 Shkon nëpër kopsht me pikëllim,
 Ajo në ças i uli sytë
 S'ec dot e bije në mendim
 I fryhet gjiri, dhe sakaqe
 Një flak' i fërfëllon mbi faqe,
 Ndër buzë frym' e saj qëndron
 Veshi buçet, syri ndriçon...
 Vjen edhe nata, dhe me naze
 Shkon hëna qjellit saq u' err,
 Bilbili i fshehur nëpër terr
 I – a thotë këngës plot havaze.
 Bën natë: Tania nu' ëne,
 I flet mëndesës sy – përdhe

“Ç'kam një si mbytje; s'fle dot, tajë,
 Po hap dritaren, edhe ri”.
 - Ç'far, bijë? – “Sa mërzi e vajë!
 Më folë prapë siç di ti”.
 - Ç'të flas? Një kohë – edhe njëherë
 Thesha përralla plot pérherë,
 Xhinde – e të bukura – të – dheut
 Sa vinte nat' e Shënadreut;
 Tashi – i kujtoj si nëpër gjumë;
 U çduknë fare. Ja, tashi,
 Më kapi – e shkreta pleqëri... –
 “Ah thuaj, tajë – e dashur shumë.
 Të fshehtën t'ënde ma rrëfe:
 Ke dashur kur ke qën' e re?”

- Eh, Tania. Ahere as dëgjuar
 Nuk kishim ne pér dashuri;
 Dhe vjehra do më kish qërtuar,
 Ta dinte këtë marrëzi. –
 “Po si – u fejove ti, mëndesë?”
 - Siç ngjan, e Zotit urdhëresë.
 Im – shoq, q'ishte m'i ri, më gjet
 Kur isha trembëdhjetë vjet,
 Dy javë – ajo që bëj fejesë
 Hyri tek ne, puna mbaroi,
 Im – at dha fjalën, më bekoi.
 Kam qarë – e zeza, po pa shpresë;
 M'i çplisnë flokt' e mi ndër lot,
 Vajta n'altar me këngë plot.

XIX

Dhe ja, në një shtëpi të huaj...
 Po ti nuk më dëgjon siç the... -
 "Ah, tajë, tajë, sa po vuaj,
 Si më vjen liksht, po ti më ndje:
 Dua të qaj, mos pushoj kurre!..."
 - Ti vajza ime, je sëmurë;
 () Zot, mëshirë, ma shpëto!
 Pa thuaj, bijëzë, çfar' do?...
 Si digjesh..., dal se të bën taja
 Tashti me - ajazmë. - "Tajë... e di,
 S'kam gjë... kam shtënë dashuri".
 - Të mprojtë Zoti nga dynjala! -
 Edhe mëndesha n'adhirim
 I bëri kryqin plot besim.

XX

"Kam shtënë dashuri, më lerë",
 Tatjana pshohti përsëri.
 - Ti je sëmurë, moj e mjerë. -
 "Jo, jo: kam shtënë dashuri".
 Edhe ndërkaq hëna valonte,
 Me rreze t'ëmbëla ndriçonte
 Tatjana plot me nur të zbet
 E flokët shplisur let - e let
 E pika lotët, e përpara,
 Mbi stol ndaj vajzës tek po ri,
 Me flokët thinjur në shami,
 Plakën e kohëve të para;
 E dirgjej bota në pushim
 E derhte hëna frymëzim.

XXI

Tatjana hënën e vështronte
 Duke menduar tej - tëhu...
 Sakaq, në zemër diç dëgjonte...
 "Shko, ler - më vetëzë këtu.
 Më jep, ti tajë, pendë - e letër,
 Afro dhe masën; s'dua tjetër,
 Adio, shpejt do bje". Dhe ja
 Krejt vetë. Hëna - ndrin që la.
 Mbi bryll mbështetur Tania shkruan
 E veç Eugjen ka ndër mend,
 Edh' atë letër kënd - për - kënd
 E mbush me mall e zjen e vuan.
 Letra mbaroi, u mbyll sado...
 Tania! për cilin ësht' ajo?

XXII

Kam njohur bukuri të ftohta,
 Si dimri me dëborë plot;
 Të papërkulura nga bota,
 Që mendja s'm'i kuptonte dot.
 Çudi kjo madhështi' e tyre
 Dhe pastërtia prej natyre
 Un' ika larg, si nga një ferr,
 Sepse lexoja tërë tmerr
 Mbi ato vetulla barbare:
 Për ne, të duam është krim,
 Dhe të mundojmë një dëfrim:
Lasciate ogni speranza¹⁷ fare.
 Mbështetur nevës posht - e - la
 I patë - e ju të tilla gra.

XXIII

Përreth me plot adhurimtarë
 Kam parë tjera bukuri,
 Që nuk i luante kurrfarë
 As psherëtime – as lavduri.
 Po ç'gjë vërrenja pa pandyer?
 Ato me sjelljen e pathyer
 Trembnin të turpshmen dashuri,
 Edh' e têrhiqnin përsëri,
 Së – paku vetëm pér mëshirë;
 Së – paku zeri akullor
 Nganjëherë dukej më paqtor
 E me një verbërim plot hirë
 Djaloshi – i nxitur rish në gas
 Mburraken e gjurmonte pas.

XXIV

Përse t'i sh Tania më fajtore?
 Sepse në thjeshtësin' e saj
 S'di ç'është bota gënjeshtare,
 Dh' i beson èndrës së pa – faj?
 Se dashuron pa mjeshtërur,
 Me ndjenjë – e flakë të kulluar,
 Se ka dhe bindje dhe besim,
 Se pat prej qjellit si pajim
 Përfytyrime – e shqetësimë,
 Vullnet të gjall' e mënçuri
 Edhe një kokëfortësi,
 Një zemër plot me përvëlime?
 A mund të mos i – a falim ne
 Kaq zjarr të zemrës që s've re?

XXV

Vajza kokete gjykon ftohtë;
 Tatjana s'qesh kur dashuron.
 Po e le veten butë – e ngrohtë
 Si foshnj' e dashur që këndon.
 Ajo nuk thotë: ta vonojmë,
 Se çmimin' e dashurisë – e shtojmë,
 Dhe bje më fort në lakun t'im;
 Me shpres, edhe me përmallim
 Ta shpojmë, nga pasiguria
 T'ia tundim zemrën, përsëri
 T'i ndezim zjarr me gjelozë;
 Përndryshe – ai, nga lumturia,
 Skllav i mërzitur e pa gas,
 Shpëton nga prangat në çdo gas.

XXVI

Edhe një gjë më ngjan vështirë:
 Nder' e atdheut që të rrëfej,
 Pa dyshim, duhet, pér më mirë,
 Tatjanës letrën t'i – a përkthej;
 Ajo rusishten s'e sundonte,
 Revistat tonë s'i lexonte
 E s'mund të shprehej aqë let
 Me shkrimin e gjuhës së vet;
 Prandaj, përdorte gjith' frëngjishten...
 Ç'të bësh (e them dhe përsëri):
 Se gjer tashi, pér dashuri
 Një damë, nuk e shkroj rusishten,
 Se verbi rus aq hije – plot
 S'u imbrujt pér proz' e letër. dot.

XXVII

E di: kërkojnë nga çdo zonjë
 Lexim rusisht. Popo, q'tmerim!
 Kush mund ato pra t'i mendonjë
 Me "Lajmëtari-n"¹⁶ për lexim!
 Po ju flas juve, o poetë!
 A s'është fund - e - krejt vërtetë
 Se - ato të dashurat që ju -
 Mëkata juaj siç e pru -
 Në varg i mburrëtë net - 'për nete,
 S'ësht' e vërtet se ato,
 Ndaj s'dinin as s'i-do-ku-do
 Rusisht, e ndrythnin plot lezete?
 Dhe gjuh' e huaj pa lezet
 Nuk ish për to si gjuh' e vet?

XXVIII

Më ndalç, o Zot, që ball-për-ballë
 Nëpër dëfrime të mos has
 Ndonjë seminarist me shallë
 A ndonj' akademik plot gas!
 Si buzë - skuqurën vramuse,
 Kështu s'e dua - as gjuhën ruse -
 Pa shtrëmbërim gramatikor:
 Mbështetje përfundim
 Do na mësojnë mirëshkrim;
 Do përdorojnë poezinë;
 Po unë - ç'druhem? - do qëndroj
 Besnik i kohës që kaloi.

XXIX

Ky belbëzim i ndarë - i shkarë,
 Shqiptim'i fjalës pa caktim,
 Të rrahi zemra si më parë
 Do bëjnë mu në gjirin t'ím;
 Që të pendohem s'gjej fuqinë,
 Çdo galicizmi - i kam zilinë,
 Posi mëkatat q'i ndërmënd,
 Bogdanoviç,¹⁹ si vargun t'ënd.
 Po mjaft. Erdh ora të më ndalë
 Letr' e së bukurës plot mall;
 E dhashë fjalën? Ja, po çpall:
 Do ta marr prap, edh' atë fjalë.
 E di dh' e flas me gojën plot:
 Parny²⁰ - u më s'ësht' i modës sot.

XXX

O këngëtor që shtron "Banqete",²¹
 Sikur këtu të m'ishe ti,
 Nga fund' i zemërës së shkretë
 Do të të lutesha tashi,
 Që letrën vajzës plot me zjarre
 Ndër fjal'e këngë magjistare
 T'i - a përkëthenje ti rusisht.
 Ku je? - Avit-u, krejtësisht
 Të drejtën t'ime ta fal vetë...
 Po ndër shkëmbenj e vetësi,
 Me shpirt që s'pret asnjë lavdi,
 Në qellin fisnik të zbetë
 Ai trishtuar vête-e-vjen
 E dhembjen t'ime nuk ma ndjen.

Përpara meje po rri qetë
 Letr' e Tatjanës q'adhuroj.
 Un'e lexoj me mall tē fshehtë
 E s'ngopem dot ta rilexoj.
 Kush i dhuroj kaq ēmbëlsirë,
 Fjalën e mirë, - e plot me hirë?
 Kush atë dhembje që tē shkund,
 Një zjarr prej zemrës mu nē fund,
 Afshe - e buçime - e pshérëtime!
 S'e marr dot vesh. Po ja, ndopak,
 Pérkthim' i metë - e varfanjak,
 Kopj' e tablojt me plot shkëlqime,
 "Freischuetz"-i²² i madh n'ekzekutim
 Prej një shkollares pa guxim.

Letër e Tatjanës Oneginit

Po marr guximin që t'ju shkruaj...
 Ç'do deshit më veç shpirtit t'im?
 E di, se ësht' e drejta juaj
 Tē më dënoni me pérçmim.
 Po ju që shihni si po vuaj
 Me pak mëshirë, sado pak,
 Nuk do më mprapsni zemërak!
 Më parë desha tē rri qetë;
 Pér turpin t'im, mbeso-më-ni:
 Ju s'do tē dinit kur se si,
 Po tē mund tē shpresonja vetë
 Që, kur e kur, me plot hare,
 Tē kem t'ju shoh këtu tek ne,
 Që t'ju dëgjoj si kuvendoni,
 T'ju them një fjalë, dhe pastaj
 Në zemër veç një mall tē mbaj,
 Veç gjer sa rish tē më takoni...

Po thonë se ju s'rini dot:
 Në fshat tē heshtur ju mërziti;
 E ne... ne rrojmë më tē kot,
 Plot gas se vini - e na aviti.
 Pse arthtë vetë - ashtu në fshat,
 Na gjettë te ky vend i qetë?
 T'ju njoh s'do kisha kurrë fat,
 S'do kisha turbullimn' e shkretë.
 Dhe afsh' i shpirtit t'im nē jetë
 Duk' u qetuar (kushedi!),
 Një mikut mund t'i bësha mike,
 Dhe shoqe - e jetës e besnikë,
 Dhe zonj' e ndershme pér shtëpi.
 "Një tjetër... Jo, askujt nē jetë
 Nuk do t'i falnja dashuri!
 E ka vendosur Qielli vetë,
 Jam jotja nē pérjetësi;
 Gjithë jeta ime më pat qënë
 Një peng se ty do tē takoj;
 Se Zoti jetën ma ka dhënë
 Që gjer nē varr tē t'adhuroj...
 Pérhera tē kam ëndërruar;
 Tē ndjenja fellë mu nē git
 Me atë vështrim që më trondit,
 Në zemër shpesh ta kam dëgjuar
 Ty zërin... Jo, s'ish ëndërim!
 Dhe apo hyre, tē kuptova,
 Më preke fort, u përvëlova,
 Thashë: ësht' ai, thesari im!
 S'është vërtet? Po, tē kam ndjerë:
 Më flisnje, kur me dhëmshuri
 Ndihmonja njerëzit e mjerë,
 A kur nē shpirtin t'im tē mjerë
 Më sillte lutja qetësi,
 Edhe tashi, ndaj kësaj grime,
 A nuk je ti, o ëndra ime,

Që n'errësirë po ndriçon
 E vjen më prek me nur e hije?
 S'je ti që plot prej dashurije
 Shpres' edhe gas më murmuron?
 Kush je ti? Engjëlli me shpresë,
 Apo një lajkatar pa besë?
 Ma hiq tashi këtë dyshim:
 Kjo mbasse nj' èndër mund të jetë,
 Për zemrën time një gënjam,
 E ndryshe krejt fat' i vërtetë...
 Po dhe kështu. Jet' edhe fat
 Veç ty që sot t'i kam besuar
 Më qan me lotë shpirt' i ngrat
 E mprojtje vi pér të kërkuar...
 Mendo: jam vetë s'kam ku flas,
 Askush nuk mund të më kuptojë,
 Mendja fillon të më lëshojë,
 Në heshtje duhet të humbas.
 Të pres: ti eja siç më k'ënda
 Dhe shpresat ngjall-m' i përsëri,
 A ma prish èndrën që tashi
 Me të qërtuara të rënda!
 Mbarova! S'mund të rilexoj...
 Po vdes nga frik' turpëruar...
 Po nderit t'uaj i besoj,
 Me plot guxim duke shpresuar..."

XXXII

Tatjana psherëtin brengosur;
 I dridhet letëra ndër lot;
 Dhe dyllin roz pér ta vulosur²³
 Gjuh" e zhuritur s'i-a lag dot.
 Kokën mbi supë – e mban venitur,
 Këmish'e holl i ka rrëshqitur
 Prej supëve plot hijeshi.

Po ja se hënëza tashi
 Ze shuhet dal-nga-dal. Lugina
 Po çel pér avuj. Vetëtiu
 Së-largu lumi; dhe bariu
 I bije bririt mbi kodrina.
 Ja pra mëngjezi: lind çdo gjë:
 Tatjanën nuk e prek asgjë.

XXXIII

Ajq s've re se pat aguar,
 Me kokë ulur gjith' po rri,
 Dhe letërën e dashuruar
 S'e ka vulosur me qiri.
 Po hapet dera pak-nga-pakë,
 Hyn brënda Filipjevna plakë,²⁴
 I siell çajin edhe flet:
 - Ngreu, vajza ime, hidh-u shpet!
 Po t'i je zgjuar që pa gdhirë!
 Oh, zog' e tajës, nuku fle!
 Sa kisha frikë – e mjera djel
 Po, lavdi Zotit, qënke mirë!
 Gjith'ankth' i mbrëmës fluturoi
 E faqe-kuqe të shikoi.

XXXIV

"Ah! tajë, bëmë një të mirë..."
 - Pra, folë, e dashur, urdhëro. -
 "Të mos kujtosh... vërtet... mëshirë...
 Po shih... Ah! mos më kundërshto".
 - Ja, pér një Zot që kam besuar. -
 "Kështu, dërgo – e pa kuptuar
 Ti nipin me këtë bilet...
 Tek ai fqinji... sa më shpet,
 Po dh'e mëso që mos të nxjerë

Për këtë punë - as pipëlim..."

- Po cilin thua, shpirti im?

Se s'jam ndërmënd, s'kuptoj me-nj'herë,

Kemi kaq fqinjë lloj-e-lloj;

As që nuk mund t'i nëmëroj.

XXXV

"Sa pak kuption, moj taja ime!"

- Eh, taja, bijë, u mplak tashi,

Më s'e ka mendjen përkuptime;

Një herë që veç gjalléri:

Një herë, veç një fjalë... e unë... -

"Ah! tajë! po s'më hyn në punë

Kjo mendja jote plot kuptim.

Shih, ja, ç'të lutet shpirti im,

Një letër Oneginit". - Mirë,

Mos u brengos, do ta mbaroj,

E di, se shpejt unë s'kuptoj...

Po pse po zverdhesh kaq vështirë?

"Nuk kam gjë, tajë me gjith' mend...

Dërgo tashi ti nipin t'ënd".

XXXVI

Po shkoi pa lajm një dit' e gjatë,
jë tjetër shkoi, përgjigja s'vjen.

E zbetë e veshur që-me-natë,

'atjana pret e zjen e shfren.

ardhi Ollgës dashurori,

Një pyetje: mikun pse s'e mori? -

Zonj' e shtëpisë - i flet e pshoi: -

Sic duket fare na harroi".

Tatjana-u tund e turbulluar.

- Premtovi se do vijë sot, -

Tha Lenski me përgjigjen plot -

Po, duket, po sta-e ka ndaluar.

Tatjana uli një vështrim

Sikur dëgjova një qërtim.

X. XVII

U ngrys: ml masë samovari

Zu po brujo te si për-net,

Çajera vlon ne leng si ari,

Vjen qark rë avull let-e-let;

Shërbën kjo Ollga me-ato duar,

I mbush fil hanët pa përtuar,

Rjeth çaj plot er - e plot rrëmbim,

Dhe ajk' e bardh' i jep shijim;

Tatjana rrinte në dritare,

Uhitte xhamin qetësish!

Dhe shkru nte mbi të me gisht,

Me mendjen si të humbur fare,

Si n'ëndër e pa vënë re,

Letrat e ë bla: O dhe E.

XXXVIII

E shpirt' i dridhet nga meraku,

E syri i qan. Kur ja, në ças,

Dëgjon potkonj...i ngrivi gjaku...

Më afër... në galop... Oh, ç'gas!

N'obor Eugjeni! "Ah"! m'e lehtë

Se nj' hije Tanja rendi fshehtë

Në kopsht e ik e fluturon;

Një sy të hedhi pas s'guxon;

Si erë-e shpejt-i pat kaluar

Gjollë-edhe shtigje-e vrag' e shesh,

Çan jargavanët si rrebesh,

Si vetëtim' e pandaluar

E ndaj harbon e gjit! harbon

Ja shkreu mbi bankë – e po gufon.

XXXIX

“Këtu...

Eugjeni-i adhuruar.
Oh, Zot! Dhe kushedi ç'mendim
Ka patur!” Fort e turbulluar
Ajo shpreson si n'ëndërim;
Dridhet e pret e s'löt nga vendi,
Mbase nuk vini! Po s'ndien gjësendi,
Në kopsht zu zëri vajzëror
I shërbëtorkave në kor
Që mblithnin kokrat e këndonin
(Urdhër i dhënë si-nnga-mot
Që mos t'i hanë frutat dot,
Mos vjedhin fshehtazi patronin,
Duke kënduar gjithënë:
Mendj' e fshatarit pjell çdogjë!)

Kënga e vashave

Vashëza të bukura,
Bukur o si flutura,
Loni, loni, vashëza,
Shoqe moj të dashura!
Loni duke hedhurë
Vallen e përdredhurë,
Valle për djaloshinë,
Atë bukuroshinë.
Ky djalosh' i dashurë
Vjen si pa pikasurë,
Mblithni luleshtrydhjetë,
Hithnia moj mbi kryetë,
Luleshtrydhj' e manatë,
Mos na marrë këngëtë,

Këngët' edhe valletë
Që po loznin vashatë.

XL

Ato këndoijnë, edh' e harruar
Ndaj asaj kënga gjithënë,
Priste Tatjan' e paduruar
Që mos t'i rrahi zemra më,
Që t'i qetohen ato zjare;
Po zemra s'i pushon asfare,
Dh'e nxeh't e brëndshme s'e lëshon,
Medje më fort e përvëlon.
Kështu një fluturëz e bukur
Rreh krahat e zhuzhin e heq
E kapur nga shkollar' i keq,
Kështu ze dridhet e rri struktur
Në drizë ljepuri qyqar
Kur sheh të tmerrëshmin gjahtar.

XLI

Po më në fund Tatjana shfrevi,
U ngrit prej bankës e rënkoj;
Lëvizi, po sa bëri – e kthevi
Ndër kopsht, ja – para saj qëndroi
Si hije – Eugjeni që kish sosur,
Me sy të ndriçim' e të kanosur;
E tundur fellë, plot habi,
Ajo u ngurr përpara ti.
Po rjedhjen e këtij takimi
Sot, miqt' e mi të dashur, ndjej
Se s'jam në gjëndje ta rrëfej;
Nevojë kam pas kaq fjalimi
Për të baritur, për pushim:
Do jap më von ndonjë mbarim.

Krye e katërtë

*La morale est dans la
nature does choses.*

Mecker¹

I

S i djalë m'u pat hequrjeta
Nga seks' i dobët plot magji;
Ahëre ligji dh'e vërteta
Për mua qe veç voll' e ti.
Në shpirt një zjarr sa po më zjente,
Dhe femëra më shëmbëllente
Si perëndeshz' e pa-faj,
Që ndillte zemërat pas saj,
Ajo shkëlqente e përsosur,
Më ndrynte – e kisha turp të flas,
Më dukej mall' i saj një gas,
Një lumturi që s'ka të ngosur.
Të rroj, të vdes për nënë të,
Nuk dëshëronja tjeter gjë.

II

(Pastaj papritur e urrenja,
Dhe qanja për kaq ligësi,
Me ankth e tmerr tek ajo gjenja
Krijesën e gjeniut të zi;
Vështrim e fjal' e zër i mprehtë,
Dhe buzëqeshnj' e saj e fshehtë,

Të gjitha ishin vetëm vrer,
Veç tradhëti e fite – e sherr,
Çdo gjë kish et për të mjeruar,
Ushqeheshe prej gjakut tim...
Apo më dukej me tmerim
Pigmalioni² ç'pat krijuar:
Mermer i ftohtë posi varr,
Po shpejt i gjallë – e plot me zjarr).

III

(Të flas dhe unë jam lejuar
Siç foli një poet-profet. –
Si njëndër sot i kam harruar:
Tamira, Dafne dhe Lilet;³
Po nëpër to 'sht' e një që pata!...
Ajo m'i mori mënd' e ngrata...
Po a më dashuroj ndonjë,
Dhe cila, ku, dhe sa?... Këtë
Përse ta bëj tashi të njohur?...
Ç'pat qënë qe, dhe kot tregoj;
Po q'atë kohë që më shkoi
Kjo zemra ime m'është stohur,
U mbyll e u ndry për dashuri
E s'ka veç natë – e sbraztësi).

IV

(Kam mundur të mësoj se gratë
E tundin shpirtin tradhëtisht,
Pra s'do na mbanin për të ngratë
Sikur të flisnin ndershmërisht.
Çdo zjar i joni-i fluturuar
I-u duket fort për t'argëtuar;
Edhe vërtet, se s'është pak
Qëndrimi jonë qesharak.

Aq verbtas duk'u skillavëruar
Presim nga to në marrëzi
Posi shpérblim në dashuri,
Sikur t'ish për të na dhuruar
Një flutur, një zëmbak mitar
Ndjenja të fella plot me zjar!

V – VI – VII

Ne sa më pak e dashurojmë,
Femra – aq më fort na bje në leq,
E aq më letë-e shkatërojmë
Me mprapsjen tonë q'e tërheq,
Njëherë dashuri' e stohtë
U mburr si shkenca m'e përplotë,
Duke shijuar pa kufi
Lezet e afsh pa dashuri,
Po ky dëfrim i keqkuptuar
Kohën e gjyshërvë-e tërboi,
Majmunin plak që shfreu e shkoi:
Sot Lovelacë-t jan' harruar
Takat e kuqe-mituri
Dh' ato perukat-madhështi.

VIII

Po kush s'mërzitet me dy faqe
Kur përsërit gjith' atë gjë,
Kur rreh të bindet e s'ka paqe
Për çështje që s'dyshohet më;
Kur gjen gjithato kundërshtime,
Dhe gjithato paragjykime
Që s'kish e s'ka dh' as ke ç'e ngjet
Një vajzë trembëdhjetë vjet.
Po cilin s'e lodh shpejt kanosja,
Dhe frik' e remë-e syu me lot,

Biletat gjashtë faqe plot,
Betimet, lutjet e brengosja
E tet' e nën' e kqyrshme fort,
E miku-i rëndë bashkëshort!

IX

Krejt kësisoj, dh' Eugjeni-i ngratë.
Ai të parën djalëri
E humbi kot si në shtërgatë,
Ndër pasione pa kufi,
I prishur nga zakoni-e vendi,
Tash-i tërhequr prej një sendi,
Tashi me vrer për tjetër hall,
I tundur letë nga një mall,
Dh' i tundur nga një ças fitimi,
Në zhurm' e heshtje plot dëgjim
Ndaj fatit që bën kundërshtim,
Q'i mbyt mërzinë ngazëllimi
Ja si kish vrarë tetë vjet,
Lule-zëmbak nga jet' e vet.

X

Ai më dashuri nuk shtinte,
Të bukurat i kish dëfrim;
Kur nuk' e deshnin – re s'i vinte,
Kur tradhëtonin – bëj pushim.
I ndiqte pas për pa u dehur,
Edh' i lëshonte pa u zbehur
Për dashuri a ligësi
Posi një mik në qetësi
Që vjen të lozë "wist"⁴ ndaj-natë,
Ri mjaft e lodra kur mbaron
Siç ardhi ngrihet edhe shkon
E bije fle pa zembëratë;

E në mëngjes nuk di më ku
Do lozi mbrëmjes gjithashtu.

XI

Po, letr' e Tanjas si-i arriti,
Eugjeni-u tund në fund të ti:
Ajo në zemër e tronditi
Me virgjëroren mituri;
E pa ndërmënd ai, plot hije,
Të zbet' e t'heshtur në vështrim;
Dhe nj' ëndr' e ëmbël miturie
E zhyti krejt në mallëngjim.
I vjetri zjarr i përvëluar
Mbase-e pushtoi; po ky njeri
S'desh të gënjkente kurrsesi
Një shpirt pa faj q'i kish besuar.
Tashi të vemi fluturim
Në kopsht ku ndothnë pa takim.

XII

Dy grima mbetnë të nemitur,
Po Onegini më s'vonoi
E tha: "Më shkrojtë-ashtu pa pritur,
Mos e mohoni. Kupëtoi
Gjith' mall' e pastër që ma shkruat,
Të fshehtat që ju m'i besuat;
Më prek aq zemërbardhësi;
Ajo më tundi mun në gji
Ndjenja që sot janë qetuar;
Po nuk dua t'ju lëvdoj;
Besimin do t'ju a shpagoj
Me një rrëfim të pambuluar;
Pranoni-e pra tregimin t'ím, -
Dhe jam me ju për çdo gjykim.

XIII

Sikur të zgjidhnja familinë
Që ta mbyll jetën gjithësisht;
Sikur destini prindërinë
Të ma urdhëronte ëmbëlsisht;
Sikur një jetë bashkëshorti
Të më kish zgjedhur mua shorti,
Vërtet s'do desha-asnjë këtu
Si të fejuar përveç ju.
Do flas pa lajka dhe dredhime:
Sikur për gas e lumturim
Veç ju do t'ishit shoqja ime,
Ndaj jush do t'isha përgjithnjë
I lumtur... sa që s'bëhet më.

XIV

Po s'linda për t'u lumtëruar:
E pata shpirtin hidhërak;
Më-kot me nur ini ngarkuar –
Për nurin t'uaj s'vlej aspak.
Besomën-ni, (për Perëndinë!),
Martesa do na ish greminë.
Sado t'ju desha për-tashi,
Zakoni vret, çdo dashuri;
Ju do të qanit; - me – ato lotë
Mua vajtimi s'më têrheq,
Medje do bëhesha më keq.
Gjykoni pra se ç'lule-e kotë
Do t'ish martesa pa dyshim
Dhe, mbase, gjatë-e pa mbarim.

XV

Cfargjë mbi dhé do t'ish m'e mjerë

Sesa një grua më shtëpi
 Që ka një burrë të pa vlerë
 E rron në breng e vetësi;
 Që burr' i saj gjith' i zemruar,
 Ndonsë virtutat i-a ka çmuar,
 (Po duke nëmur jet' e fat)
 I rri gjelos e zemërthat!
 Kështu jam unë. E ju kërkonit
 Vërtet një kësisoj njeri
 Kur me kaq zjarr e pastërsi
 Më shkruanit e adhuronit?
 A mund që këtë fat zi-plot
 Ta dhënkérka për ju një Zot?

XVI

Për vite-e ëndra s'ka të kthyer;
 S'do rrighet më ky shpirti im...
 Ju dua si vëlla i vyer
 Dhe, mbasse, më me dashurim.
 Dëgjomë-ni pa zembrëratë;
 Veç nj'herë jo, një vajz' e ngratë,
 Të lehtat ëndra i shkëmbeu;
 Kështu, kur përsëritet dheu,
 Ndron flet' e gjeth çdo parëverë,
 Kështu, siç duket, qjelli-e do.
 Ju rish do dashuroni, po...
 Ta mbani veten për çdo herë,
 Sikush sa unë s'ju kupton;
 Mosditja shpije drejt në hon.

XVII

Kështu Eugjeni-i jep mësime.
 Me syt' e njohur e përdhe
 S'merr frymë dot s'bën kundërshtime,

Dhe urtë Tanja vinte re.
 Ai i dha krahun. E trishtuar
 (Si një maqinë, pa menduar)
 Tatjana heshtur e pranoi;
 Me kokë ulur ajo shkoi
 Për në shtëpi nëpër perime.
 U çfaqnë bashkë, dhe njeri
 Nuk i qërttoi as për çudi:
 Liri' e fshatit pa mendime
 Shijon të drejtat në gëzim,
 Si Mosk' e fryrë në përcnim.

XVIII

Ju, o lexonjës, do pranoni
 Q'u suall bujarisht sado
 Me këtë rast ky mik i joni;
 Nuk ish e para herë kjo
 Që çfaqezi zemr' e tij bujare,
 Me gjith' që bota gënjeshtare
 E shante plot me ligësi.
 Armiqt' e ti dhe miqt' e ti
 (Që, mbasse, janë një në jetë)
 E çmonin mjaft po jo dhe plot.
 Armiqt' e kemi, po një Zot
 Na ruajtë nga miqt' e shkretë!
 Ah, miq, ah, miq, ju njoh, ju çmoj!
 Jo më të kot po i kujtoj.

XIX

Përse? Kështu. Bised' e zezë
 Më k'ënda-aq fort sa vaj' i zi.
 Veç se po them në parantezë
 Se s'ka gënjesht' e ligësi,
 Kurdisur tînës për t'ju sharë,

Pastaj prej botës e shpërndarë,
 Sikur dhe s'ka mendim me vrer
 As epigram plot turp e sherr,
 Që miku-i dashur, ndaj gëzimi,
 Nën njerëzit e mirë krejt,
 Pa-asnjë qëllim e drejt-për-drejt,
 Gjith' mos e thotë prej gabimi;
 Dhe që ju do, ai i bind:
 Ju do të mirën... si një prind!

XX

Hëm, hëm! O ju që më lexoni,
 E kini mirë-atë gjiri?
 Më falni: mbasë, dëshëroni
 Prej meje një mësim tashi;
 Përmbi gjiri e fis e farë?
 Pra ja, o miqt' e më të mbarë:
 Ata ne duhet plot nderim,
 Gjithnjë t'i kemi në mendim,
 T'i përkëdhelim herë-herë,
 E ditëlindje-e çdo adet
 Ne t'i-u urojmë përshumvjet
 Që gjatë vitit asnëjëherë
 Ata mos na kujtojnë më...
 Zot' i bekofte përgjithnjë!

XXI

Po dashuri'e vajzërisë
 Vlen mbi çdo farefisëri:
 Dhe mu në vrullin e stuhisë
 Ju fal të drejta pa kufi.
 Vërteta. Veç që mod' e shpuar,
 E fantazi' e pafreruar,
 Rryma mondale që më s'pyet...

Ja, femra lot si pend' e let.
 Pastaj dhe bashkëshort' i gjorë
 Ndaj bashkëshortës plot besim
 Duhet të jetë plot nderim;
 Kështu kjo shoqja me kurorë
 Ngandonjëherë shket në faj:
 Satani lot tek zemr' e saj.

XXII

Pra kush ka dashur? Kush besuar?
 Kush s'do na bëjë tradhëti?
 Kush do na matë-i pa munguar
 Pas masës s'onë gjithsesi?
 Kush kundër nesh s'do të kallxojë?
 Kush do na mprojë-e kujdesojë?
 Kush vesin s'do na vërë vesh?
 S'do bëhet plot mërzi ndaj nesh?
 O ndjekësë ëndërash i kotë,
 Pa humbur kohën më-të-shkret
 Të doni vetëhen e vet,
 Lexonjësi-im me nder të plotë!
 Kjo gjë ka hije: dhe asgjë
 S'ka më të hirshme se këtë.

XXIII

C'far ngjau me ta si u takuan?
 Ta gjesh, kjo s'ka vështirësi!
 Tronditjet fare nuk pushuan
 Që shtinte-e zjarshmja dashuri
 Në shpirt të vashës me trishtime;
 Jo, ng' ato zjare-e përvëlime
 Më keq Tatjan' e gjor' u fik;
 Prej shtratit gjumi gjith' i ik;
 Shëndeti, hija dhe 'mbëlsia,

E buzëqeshje-e vajzërim,
U shojt, si zë pa tingëllim,
E Tania-s po i humb rinia;
Kështu vjen rea dh'e mbulon
Agimin sapo zbardhëllon.

XXIV

Ojil Tatiana jon' e mjerë
Venitet, hesht e rri në vaj!
Asgjë s'e tund, s'ja heq dot vrerë,
S'mendon asgjë mendim' i saj.
Dhe fqinjët rëndë po dyshojnë,
Mes tyre-ata po mërmërojnë:
Kjo do martuar, koha s'pret!...
Po mjaft. Më duhet sa më shpet
Ta ngazëlloj përfytyrimin
Edhe me dashuri dhe gas.
Pa dashur unë, miq, çdo ças,
Mëshira ma pushton mendimin,
Më falni: e dua pa kufi
Tatjanën kaq me nur të ri!

XXV

Cdo orë-edhe m'i magijuar
Nga Ollg' e bukur edh' e re,
J-u dha si skllav i ëmbëlsuar
Ky Vladimiri⁵ gjith' hare.
Shkon veç me të. Rinë me shije
Ne dhom' e saj në gjysmë-hije;
Kapen për-dore çdo mëngjes,
Baresin kopshtit mes-për-mes.
E pra? I dehur gjer në majë,
Në vrull të turpit q'e mundon,
Ai ndonj' herë dhe guxon,

Kur Ollg' e tij i le kurajë,
Ç'ja çiki flokët me gishtirinj,
T'ja puthi roben në pëqinj.

XXVI

Dhe kur e kur ze të lexojë
Për hir me Ollgën një roman,
Ku autori çfaq përvojë
Më fort se një Chateaubriand;
Po dy, tri faqe défrimtare
(Plot me guxime djaloshare,
Ku zemr' e vajzës rrezikon)
Ai, si skuqet, i kapton.
Të vetëm, krejt të mënjanuar,
Me bryll mbështetur, sy-përdhe,
Fillojnë-ata një shah më-nge,
Qëndrojnë thellë të menduar,
Dhe Lenski shpejt e me guxim
Merr pirgun si ndër ëndërim.

XXXVII

Sa kthehet në shtëpin' e vetë,
Merret me Ollgën gjithënë.
Edhe nj'album, fletë-për-fletë,
E zbukuron me gas për të:
Bën pamje fshati tërë ditën,
Një gur prej varri, Afroditën,
Një lirë-e një pëllumb mbi tel,
Me pendë-ose me akuarel;
A përmi fletët për kujtime,
Ku vunë shokët nënëshkrim,
Ai bën vargje pa pushim,
Kujtime për kaq ëndërimë,
Që shprehu një mendim' i let,

Përherë njëjt pas kaqe vjet.

XXVIII

Vërtet, ndër cuca krahinore
Ju kini parë ndonj' album
Gjith' të zgërmitur kuturum
Prej shoqeve fort kujdesore...
Aty, përcmuar drejtëshkrimi,
Vargje pa masë⁶, peng kujtimi,
Nga thelb' i zemërës së shkret
Shkurtohen, zgjaten plot lezet.
Ne faq' e parë do takoni:
"Qu' écrivez-vous sur ces tablettes?
Dhe firma: t. á v. Annette";⁷
Edhe n'e fundit ju lexoni:
"Pas meje arht' e shkrojt' ajo
Më fort se unë që të do".

XXIX

Aty pa tjetër do shikoni
Dy zemra, lule, e një pishtar;
Edhe betime do lexoni
Aty: "ju dua gjer në varr";
Dhe një toger, poet i mbarë,
Ka lënë aty një varg të shkarë.
Në një të tillë-album, o miq,
Ju them pér lajm e sihariq
Se dh' unë shkruaj e kam shpresë
Plot bindje se kjo marrëzi
Do më fitojë mirësi,
Pa buzëqeshje të pabesë
Duke gjykuar sikushdo
Në rrej me fymë apo jo.

XXX

Po ju, vëllime të shpërdarë
Të djave që përbajnë vrer,
Albume luksi dhe krenarë
Poet' i modës q'i ka tmer,
Ju q'u pat marr' i zbukuruar
Pend' e Tolstojt⁸ e magijuar,
A Baratynski fymë-plot,
Ju djektë me rrufe një Zot!
Kur nazemadhe më vjen dama
Me një in-quarto⁹ kësisoj,
Më kap një drithm' e më s'duroj,
E del si gjarpër epigrama
Në fund të shpirtit t'im që s'fal, -
Që kish ndërmënd një madrigal.

XXXI

Nuk bën ky Lenski madrigalë
N'album të Ollgës kurrsesi;
Në shpirt ka dashuri të valë,
Jo fymë-e naze-e ftohtësi;
Çdo që vështron a ka dëgjuar
Për Ollgën, shpejt edh' e ka shkruar;
Dhe plot me të vërtetë-e mall
Rrjedh elegjia zall-më-zall.
Kështu, ndër tinguj zëmbërate,
I fymëzuar Jazykov¹⁰,
Ti qan, një Zot e di, me hov,
Edh' elegjit' e librës s'ate
Do të rrëfejnë kënd-më-kënd
Gjith' historin' e fatit t'ënd.

XXXII

Po shët! Dëgjon? Kritiku-i mprehtë¹¹
 Bërtet t'ja hedhim tej e larg
 Kurorën elegjis' së shkretë,
 Dhe ne, që merremi me varg,
 Dëgjojmë urdhërin: "po mja-ni
 Përher' e gjith' nj' havaz të mbani,
 Të qani ç'ish, e vat' e shkoj;
 Mjaft – merrnia këngës tjetërsoj!"
 - Vërtet, e mbase na kallzoni
 Trumbet' e mask' edhe hanxhar¹²,
 E kapitalin mendimtar
 Që vdiq, ta ngallim do kërkoni:
 A s'ësht' o mik kështu? – Jo. Si
 Shkruani oda, zotëri.

XXXIII

"Siç shkruhej n'ato vite t'arta,
 Koh' e lavdishme që kaloi..."
 - Përveç se oda hije-larta!
 He, mik; s'del mbase gjith' njësoj?
 Kujto ç'tha satiriku i vjetër!¹³
 Të vesh në varg ç'mendoj një tjetër
 Më fort u çmoka, miku im,
 Se rimat plot me mallëngjim? –
 Po elegjia 'sh't e pështirë;
 Nuk përfundon e flet përqart;
 E fund'i odës të ngre lart
 Plot hov. Do hesht, se s'kam dëshirë
 Që me një bisedim të shkret
 Të bëj të grinden dy qind vjet.

XXXIV

E tundte Lenskin fort liria,
 Dhe do kish shkruar, peng lavdish.
 Dhe oda ai, po Ollg' e tija
 Ato lexuar s'do t'j-a kish.
 Vallë, poet' i përmalluar
 Së dashurës së adhuruar
 Ngjau t'i lexojë poezi?
 S'ka më të lartë lumturi.
 Edhe vërtet, lum vjershëtori
 Që j-a lexoi seç' èndëroi
 Së bukurës q'ai këndoi,
 Asaj që zemërën i-a mori!
 Si lum... me gjith' që, mbase, ajo
 Krejt s'e ka mendjen ndaj këto.

XXXV

Po unë çdo përfytyrime,
 Çuditë mbushur me-armoni,
 J-a besoj veç mëndesës s'ime,
 Mikeshës që në vogëli;
 A pas një dreke së rënduar,
 Një mik, i ardhur pa kujtuar,
 Un' e kap shpejt nga rob' e ti
 I them në çip një tragjedi
 Sa mend e mbyt, a (nuk qesh fare),
 Plot ankth prej afshit vjershëtor
 Shkoj mbi liquerin paqësor,
 Që tremben rosat frikacare:
 Prej èmbëlsis' së vargut t'im
 Ato shpërndahen me nxitim.

XXXVI

I shoh si çduken larg rrëmbyer...
 Po del gjahtari, ze mallkon
 Poetin duke vërshellyer,
 E pushkës çargun i-a lëshon.
 Sicili ka një qef pérhea,
 Pëlqen një gjë mbi çdo të tjera.
 Kush del pas rosave pér gjah,
 Kush, posí unë, vjershën ka,
 Kush gjith' shtyp miza me shuplakë,
 Kush qeveris me fantazi,
 Kush lot me luft' e babëzi,
 Kush ka mendime zemërakë,
 Kush e pi verën si pér dreq:
 Gjithnjë bashkuar mirë-e keq.

XXXVII

Dhe ç'u bë vall' Eugjeni jonë?
 Po, shokë! Kini pak durim:
 Ç'bën dit'-pér-ditë e përgjithmonë
 Do t'ju pérshkruaj mikun t'im.
 Ai, posí një murg i ngratë,
 Ngrihej pérpara orës shtatë
 Në verë, - e vij i veshur leht
 Tek lumi-aty pér tatëpjet;
 Si vjershëronjësi-i Gulnarit,¹⁴
 At' Helespont e merr me not,
 Pinte kafenë-e tij, si kot
 Shij një fletushkë të pazarit,
 Dhe mvishoj..., (Vetém se dyshoi
 Që ju t'u mveshkshit asisoj).

XXXVIII

Këmishën ruse kish pëlqyer,
 Me bres mëndafshi gjithënë,
 Xhyben tartare të sbërthyer
 E strenë-bardhën shapkë – asgjë
 S'desh tjetër. Nga kjo veshj'e çlirë
 E turpshm' e pa kuptim të mirë,
 I mbushej mjaft me hidhërim
 Fqinja Durinë Eugjenit t'im
 Edhe me të Mizinçikov-i.-
 Eugjeni mbase s'vinte vesh,
 Mbase-edhe s'dinte bota ç'thesh,
 Po sigurisht s'i pritej hovi,
 S'desh të përfillte ndonjeri;
 Ndaj s'e duronte asnë fqi.

XXXIX

Shëtitje, libra, gjum' i thellë,
 E pyll, e kroj me murmuri,
 Dikur dhe ëmbël i përcjellë
 Nga puthj' e vajzës lesh-flori,
 Një kal' i frerit me poterë,
 Një drekëz si më s'ka pérherë,
 Një shishe verë posí jar,
 E çlodhje e qetë pérmi bar –
 Ja jet' e shent' e Eugjenit tonë;¹⁵
 U dha nga-dal, pa vënë re
 Ditët e verës plot hare,
 N'atë dëfrim përgjithëmonë,
 Harruar miq edhe qytet,
 Fest' e mërzitje pér-lanet.

Po vera jonë veriake,
 Çfytyr' e dimërit jugor,
 Ha shkurtër: këtë gjë zemrake,
 Q'e dimë, - askush nuk e pohon.
 Po bëhej qjell-i vjeshtëruar,
 Po ndrinte djelli m'i rralluar,
 E mbanin ditët gjith' më pak;
 E hij' e pyllit vjeshtarak
 Gjith çdukej me një frushullimë;
 Mbi fusha mjegull e trishtim;
 Në erë krillat me drejtim
 Nga Juga: veç edhe një grimë
 Dhe ardhi koha plot mërzi:
 Nëntor e shi e dimr' i zi.

Agimi ngrihet i vonuar;
 Ndër fusha puna bën pushim;
 Sulmojnë rrugës të urtuar
 Ulkonjë-e ulk me ulurim;
 I ndjevi kali pér-së-pari,
 Ze turfullon – edh' udhëtari
 Mban mendjen pikë-e nget me vrap;
 Bariu, agimi sa q'u hap,
 Më s'del me lopët qumështore,
 Dhe nga mesdita gajd' e ti
 S'i ndjell pérqark në qetësi;
 Kasoll' e vajzës punëtore
 Mban zë prej këngës, ajo tjerr,
 Dhe pish' e dimrit ndrin në terr.

Po ja zu ngrin me kërcëllimë,
 E ndrijn' ergjend në largësi...
 (Lexonjësi këtu pret rimë,
 Si jo, pra ja-e, merre-nil!)
 M'i ndritur se prej një parketi
 Shkon lumth' i ngrirë pér-së-qeti;
 Një trumbë djemash që këlthet
 Derdhet mbi akull e ze shket;
 Dhe këmbë-kuqja pat' e shkretë
 Provon si n'ujë më-të-kot
 T'i bjerë akullit me not.
 Rrëshqet e bje. gjith' gas e jetë
 Dëbor' e parë fryn e shkon,
 Me yllka zallin e mbulon.

Ç'të bësh në kaqe vetësirë?
 Shëtitje? Fush' e fshat tashi
 Ta mbushin shpirtin e pështirë
 Veç me mërzit e sbratzësi.
 Galop e vrap mbi stepën t'ënë.
 Po kali, me potkonjt' e ngrënë,
 Mbi akullin që s'mban e plas
 Mund të përsħembet në çdo ças.
 Pra mbyll-u në shtepizë-i ngratë,
 Lexo: një Pradt,¹⁶ një Walter-Scott!¹²
 Nuk do? Shih harxhet ashtu kot,
 Xhindos-u, pi, e mbrëmj' e gjatë
 Merr fund, e nesër gjith' kësi
 E dimri shkon pér bukuri.

XLIV

Si Child-Harold Eugjeni lihet
 Gjith' në mendim e në mërzi.
 Një banjë-e stoh't e pret sa ngrihet,
 Pastaj gjith' ditën më shtëpi,
 Ndaj llogarimesh i fundosur;
 Me queue-n¹⁸ e let' i armatosur
 Ze lot bilardin fill' i vet,
 Nget të dy topat e godet.
 Vjen mbrëm' e fshatit më-të-vonë,
 Bilardi - u la dhe queue-ja s'lot,
 Ndaj vatrës darka po rri plot.
 Eugjeni pret: ja Lenski jonë,
 Me trojkë-e kuaj gjyrë-hi.
 Shpejt zen' e hanë miqt' e mil...

XLV

E n'atë ças ver' e bekuar –
Veuve Cliquot edhe Moët¹⁹
 E ngrirë n'akull e forcuar
 Qëndron mbi masë plot hare.
 Si Hippokrena²⁰ me shëndrime
 (Që ngjet si kjo a si ajo)
 Ma mirte mua mëndjen: çdo
 Që kisha unë, nganjëherë
 E jepnja; miq a mbani mend?
 Valim' i saj në çfardo vend
 Bij marrëzi edhe poterë,
 Gas e bisedë më-të-kot,
 E ëndërime-e vargje plot!

XLVI

Po me-atë shkumbën e rrëmbyer

Stomakun t'im s'e deshte – ajo,
 Dhe unë, i mënçur, kam pëlqyer
 Përmì të gjitha veç Bordeaux.²¹
 Shampanjën më s'e kam me zemër,
 Shampanja ngjet posi një femër,
 Që shpirti jon' e dashuron,
 Po – ajo shkumbon e tradhëton...
 Veç ti, bordeaux, je mik me besë,
 Që në trishtim e në mjerim
 Na gjindet shok e ngushëllim,
 Gati të japë një shërbesë,
 Ose më nge të rrijë tok.
 Rrofsh pra, bordeaux, o mik! o shok!

XLVII

U shua zjarri; hir' i hollë
 Mezi mbulon fingij e prush;
 Një avull ngrihet posi fjollë,
 Dhe prej të vakurit q'e mbush
 Mezi merr frymë vatra. Shtruar
 Bën pipa tym. Got' e kulluar
 Mbi masë – edhe po përpërin...
 E errt' e mbrëmjes vin e nxin...
 (I dua unë – mund ta gjenit –
 Mikun qiri dhe mikun rrush,
 Ndërkohën qojtur nga dikush
 Përmidis ulkut edhe qenit,
 Po psenë-e ngajën nuk e di).
 Tashi po flasin miqt' e mi. –

XLVIII

“Eh, ç'bëjnë fqinjat? Tania ç'thotë?
 Dhe Ollga jote, ai zok?”
 - Më shtjerë dhe një gjysmë gotë...

Mjaft, shumë... Që të gjithë tok
 Fort bukur; ke shëndet nga tërë;
 Ah, shok, dhe Ollga ç'është bërë
 Me ato supë, me-atë gji!
 E ç'shpirt!... Një herë përsëri
 Do vemi bashkë – do gëzohen;
 Se, miku im, kjo mend nuk do:
 Ti veç dy herë-u pe ndër to
 E më s'bën xa sa të kujtohen.
 Po, ja... kjo mendja ç'më gënjen!
 Je ftuar pér javën që vjen. –

XLIX

“Unë?” – Po, ti: këtë të Shtunë
 Ka Tanja emrin. Me mama,
 Me Olinka²² të ftojnë-e unë
 Them mos të vinje fjalë s'ka. –
 “Po do të ketë njerës shumë,
 E njerës shumë edhe pér lumë...”
 - Ç'flet, s'ka njeri, as mos mendo!
 Kush mund të jetë? Veç ato.
 Të vemë, do më kesh nderuar!
 Eh! – “Mirë”. – Sa më mbush me gas! –
 Edhe merr kupën edh' e zbras
 Pér nder të fqinjës s'adhuruar;
 Pastaj filluan përsëri
 Pér Ollgën: ç'je moj dashuri!

L

Kënaqej fort. Dy javë vetë,
 E vinte çasti plot gjësim:
 Edhe martes' e mall' e fshehtë
 I prisin me kurorëzim
 Stolitë-e zjarreve të tija;

Mundimet që ka familija,
 Kujdeset mbushur me mërzi
 Si shkonte nëpër mend të ti.
 Ndaj ne, armiqër të Hymenit,²³
 Në famili veç vemë re
 Një varg mundimesh përmi dhe,
 Si një roman pas Lafontaine-it;²⁴
 Ky Lenski-i mjerë-ish e qëndroi;
 Lindur pér jetën kësisoi.

LI

Dhe ish i dashruar... kishte
 Pakmos këtë mendim të lum.
 Lum kush ka besën foshnjërishte,
 Kujt mendj'e ftohtë i-u përgjum,
 Dhe n'afsh të zemrës hyn i tretur,
 Si nj'udhëtar i pirë-i fjetur,
 A si një flutur let-e-let
 Ngjitur ndaj lules gjith' lezet.
 S'e dua-atë q'i mat të tëra,
 Kok'e të cilit s'ka buçim,
 Që shpirt e zemëra i-u ngri,
 S'lejon as pakëz foshnjëri.

Krye e pestë

*Oh, mos t'i disk këto ëndrra të tmershme,
Ti, Svetlana ime!*

Zhukovskij

I

Vjesht' e vonuar ndër obore
Pat mbajtur shumë atë mot;
Prit, prit, e stina dimërore,
Dëbor' e bardhë nuk ra dot,
Veç në Janar, natën e tretë,
U ngrit' e pa Tatjan' e qetë:
Mbulon dëbora bukuri
Kopsht edhe gardh edhe shtëpi;
Xhamet me lulka zbuluar,
Drurët me 'rgjendin dimëror,
Laraskat hidhen në obor
E malet veshur e rënduar
Nga rob' e dimrit q'i mbulon.
Natyr' e tërë zbardhëllon.

II

Dimër... Koleshkën¹ duke nxjerë,
Fshatari çan vragë të re;
Dëborën kali duk' e ndjerë,
J-anis me vrap të shkurt më-nge;
Shtresën e butë duke shpuar

Merr sulm Kibitk² e fluturuar;
Dhe karocari nget gërmuq
Krejt në gëzof me bres të kuq.
Ja, rend një çun me shpejtësirë,
Ka në koleshkë qen' e ti,
Dhe vetë heq si mëz' i ri;
Një gisht i dorës i ka ngirirë:
I dhemb, po-ai gjith' qesh e shkon,
E-jëm' e trembur e qërtan...

III

Po mbasë ju s'i doni kurrë
Pamje me kaqe thjeshtësi:
Kjo ësht' e thjeshtëza naturë,
Nuk ka tërheqj' e bukuri.
Përplot me frymëzim të zjartë
Një tjetër vjershëtor i lartë,
Këndoja dëborën madhështor,
E gjithë nurin dimëror:
Ai do shtij te ju magjinë
Duke përshkruar ëmbëlsisht
Ndaj ik koleshka tinëzisht;
Po - ati dhe ty, s'u mbaj zilinë,
Ty, që të fali plot hare,
Poemin finlandesh' e re.³

IV

Tatjana, (ruskë e vërtetë,
Pa ditur as ajo sepse),
E deshite dimrin rus të qetë,
Të ftohtën bukuri mbi dhë,
Me-akull në djell-e cikmëtirë,
E me koleshkë - e ndaj të gdhirë
Agimin von në bardhësi,

Mbrëmjet plot terr n'Epifani.
Siç ish zakon ato-i kremtonin
Gjith' këto mbrëmje pa mungim;
E shërbetorkat në gëzim
Vinin prej anës u kallzonin
Patronkave çdo vit në fall:
Veç oficerë plot me mall.

V

Tatjana kohëve të vjetra
I-u falte shpirtin populor:
Besonte èndra, fat' e letra,
E hënën si një lajm qjellor.
E vinin shënjat në të nxehtha,
Të gjithë gjérerat e fshehta
I jepnin paralajmërim,
E mbytte një parmendim,
Maçok' i madh duke gérhitur
Që rin e lahet në turi:
I sillte miq me saktësi,
Një vetull hëne kur, pa pritur,
Ajo shij majtazi në qjell,
Ish shënjë se të ligën ndjell.

VI

Dhe zbehej duke fërgëlluar:
Po kur një yll në fluturim
E çante qjellin e nxiruar
E çdukej, Tanja me shpejtim,
Sa kohë q'ylli gjith' po shkonte,
I thesh dëshirën q'ëndëronte;
Kur ngjiste që, në vetësi,
Takonte ndonjë murg të zi,
Ase një ljepur këmbë-lehtë

Ndër fusha rrugën që i-a pret –
Duke mos ditur se ç'i ngjet,
Ç'të bëjë nga një frik' e fshehtë,
Mbushej më dhëmbj' e shëremti
Dhe priste një fatkeqësi.

VII

Eh? një dëfrim plot fshehtësirë
Ajo na kish dhe në tmerim:
Kështu – i krijoi natyr' e lirë
Gjith' njerëzit me kundërshtim.
Ish koh' e festave, Ç'gëzime!
Shtje fall rinia pa mendime
Që për asgjë nuk ndjen mërzi,
Para së cilës - bukuri –
Del horizont' i pambaruar:
Shtje fall dh'ë vjetëri pa zjarr,
Një këmbë jasht' e një në varr,
Që jetë i pat fluturuar;
Po ç'ka; një shpres' e mban me gjak
Me bëlbëzimin foshnjarak

VIII

Tatjana n'ujën e kulluar
Shkrin dyllë – e kqyr me kureshti:
Ai, ndër vija gjarpëruar,
I parathotë një çudi;
E si lëshojn' unazat n'ujë,
I nxjerrin jashtë plot me bujë,
U nxuar edh' unaz e saj
Duk' i kënduar si ndër vaj:
“Atje fshatarët nikoqirë
Mbushin lopatat me flori;
Kujt i këndojmë ne tashi

Ka fat e nder!" Po nuk sjell mirë
Kjo vajë; vashëza më short
"Këngën e mackës"⁴ do më fort.

IX

Bën natë - e ngrin; qjell i kulluar;
Tufan' i yjve madhështor
Shket lehtas duke murmuruar...
Tatjan' e vogël zbrret n'obor,
I frys mbi trup një rob' i hapur,
Del hënën vasha për t'j-a kapur
Pasqyra, po pasqyrk' e saj
Kap vetëm hënën gjithë vaj...
Dal... Krismë... një njeri; - plot naze
Rend mbi gishtirnj përparrë ti,
Ajo e pyet me èmbëlsi
Posi një fyell me havaze:
"Si quhi?". Ndal ai, vështron
Edhe përgjigjet:⁵ - Agathon. -

X

Tatjana, siç i tha mëndesha,
Në banjë fshehur urdhëroi
T'i vënë masës dy mbulesa,
Të pyesi satin kësisoj.
Po befas ndjeu një tmer Tatjana...
Dh'unë - me mendjen te Svjetlana
U tremba - po qoft'e kësi.
S'do pyesim fat e shortëri.
Heq vasha breskën prej mëndafshi,
Xhvishet e bije - e nuk bën rëk.
Te kok' e saj nënë jastëk
Gjindet pasqyra. Valon afshi
I Kupidonit⁶ përmi të.

Tatjana fle. Pushon çdogjë.

XI

Një èndër e mërekulluar:⁷
Përmi luadhe pa kufi
Gjith' prej dëborës të mbuluar
Ajo po ec në terr të zi:
Mes akujsh mbi shkëmbënj të ngrirë
Këlthet me vrull e rrjeth përroi
Që rymë - e zhurmë - e rreptësirë
Mynxyr' e dimrit s'j-a ndaloi;
Dy thupra lidhur prej dëbore,
Urëz e tundshme - e me rrezik,
Ndehen mbi ujin plot vërtik.
Dhe para valëve mizore
E llaftuar ndaj kundron
Ajo u ndal e po qëndron.

XII

Posi një ndarje mjerimtare
Ze nëm përruan zëmërak,
Nuk sheh matanë njeri fare
Që t'i ndihmojë sadopak;
Po përnjéherë u shkund dëbora
E kush del jasht' e bëri fora? -
Nj'ari stërmath që të tmeron;
Tatjana - ah! ai brruron
E kthetrën posa për ta shembur
J'-a ndeu; ajo fitoi guxim,
Mbështeti dorën pë vonim
E fët-përfët me hap të trembur
Kalovi lumthim n'atë ças;
Shkoi po ariu i vete pas.

XIII

Ajo, sa vjen më shumë ngutet,
 S'vështron dot prapa të shkëputet
 Prej shërbëtorit trashanik;
 Ec rënd' ariu duke gërrhirë;
 Përpara n'atë vetësirë,
 Qëndron një pyll plot bukuri
 Prej pishash në dëborë; bli,
 Mështek' e plep e drurë çveshur.
 I ndritin yjet me shkëlqim
 Në terr të natës pambarim:
 S'ka shteg; të gjitha janë veshur
 E dergjen ndaj ky vend i shkret
 Nënë dëbor' e votromet.

XIV

Tatjana hyn në pyll; arinë
 Gjith' pas; dëbora gjer më gju;
 Tashi një degë përmi shpinë
 E kapën fort, tashi i-u zu
 Ndër vëthë – e vëthkat j-a këputi;
 Tashi dhe një këpuck' e futi
 Krejt në dëbor' e mbet atje;
 Tashi shamiçka – asaj i bje;
 S'e merr më dot; ka tepër frikë,
 Ariu e ndjek, aspak s'e le,
 Nga turpi fundin që përdhe
 S'j-a ngreh fustankës asnijëçikë;
 Ajo harbon, ai gjith' pas,
 Po – ajo më s'mundi dh'u përplas.

XV

Ra mbi dëborë; ariu i krisur

E kap e ikën shpejt-e-shpejt;
 Ajo pa mendje e si zalisur
 Nuk luan, nuk merr frymë krejt;
 Ariu e heq ndër drurë-e fletë;
 Në ças del një kasoll' e shkretë;
 Përqark pushim, kasellja ri
 Nënë dëbor' e ftohtësi,
 Edhe dritarja ndrin si flakë,
 E brënda klithm' e zhurmërim;
 Ariu: "Këtu kumbarja im;
 Këtu ti mund të ngrohesh pak!"
 E hyn përdrejt e në çardhak
 Edh' e lëshon aty mbi prak.

XVI

Tatjana – i hapi syt' e rënda:
 Ari më s'ka; çuditet fort;
 Bërtasin, piqen gotat brënda
 Posi në sofëra për mort;
 Se ç'bëhet duke mos pandyer,
 Shtje sytë nëpër një të thyer,
 E ç'sheh?... rrëth masës plot-e-plot
 Rijnë përbindshit e pa-Zot;
 Një qen me brir të përdredhur,
 Një tjetër kokën si këndës,
 Një shtrigë mjekrën gjer në bres,
 Dhe një skelet i gjat' i hedhur,
 Një shkurtabiq me bishtin tok,
 Një gjysmë-shtërg, gjysmë-maçok.

XVII

Më tmer: një karavidh sy-thatë
 Mbi marimang' hypur gërmuq,
 Një kafk' e qarkullon një patë

Rreth qafës me beret të kuq,
E një mulli prodhon poterë
Me zhurm' e krismë të paprerë;
Veç alurim e férshëllim,
E qeshj' e britm' edhe tmerim!
Po ç'tha Tatjana ndërketonë,
Kur atje njohu edh' atë –
Të shtrent' e t'ëdhur mbi çdogjë:
Herojin e romanit tonë!
Eugjeni qesh e kuvendon,
Po tinës portën e shikon.

XVIII

Ai bën shënjë – e gjithë flasin;
Ai ze pin – e pijn' ata;
Ze qesh – e qeshin e buçasin'
Ngrys vetullat – e fjalë s'ka;
Vërtet, ai 'shtë kryetari.
E Tanja frikë si së-pari
Më s'ka dhe plot me kurreshti
Hap portën ashtu pak tashi...
Në ças fryn era, duke shuar
Kandile-e zjarr e flakërim;
Përbindshit mbushen me tërbim;
U ngrit – ata tërhidhen krejt –
E shkon ne porta drejt-e-drejt.

XIX

Ajo u droth; e frikësuar
Kërkon t'harbojë sa me mund –
S'lëviz dot; duk' u shqetësuar
Do të thërrasi – por nuk mund.
Eugjeni – hap portën përnjëherë
E n'ata djaj, n'atë poterë

Del Tania; qeshj' e llaftari
Shpërthevi egër ferr' i zi.
E dhëmb' e kthetëra dhe brirë,
Mustaq' e sqep edhe turinj,
Llap' e përgjakshm' e bishtërinj
E rrasha plot me ndohtësirë,
Të gjithë shfrejnë me tërbim
Edhe buçasin: "imi! im!".

XX

- Imi! – tha Onegin' i tmerrshëm,
E gjithë zhgani-u çduk në ças;
Qëndroi n'atë thëllim të tmerrshëm
Veç vajz' e mbushur plot me gas;
Eugjeni-e merr Tatjanën vetë,
E shpije në një çip të qetë
Përmi një bankëzë që lot
E kokën me – ata sy nér lot
J-a ul mbi shpatull, i ri pranë;
Kur – Lenski – e Ollga hyjnë shpejt;
Drita shkëlqeu; Eugjeni – u mvrejt,
E vështron egër anembanë,
Shan miqtë që s'i ftoi njeri;
Tatjana dirjet në zali.

XXI

Ze shtohet sherri; në një grimë
Eugjeni kap nj' hanxhar – godet
E Lensi-u shemb. Me ulurimë
Tund natën klithma për lebet...
Kasollja krisi duk' ushtuar
Tatjana zgjohet e tmeruar...
Ja, dhoma ndrin në qetësi;
Xhamet e ngrira bukuri

I ndes agimi ndryshe-ndryshe.
Po hapet porta. Ajo shëkon,
Dhe Ollga hyn e fluturon
M'e lehtë se një dallëndyshe;
“Haj, thotë, motër: më rrëfe,
Në ëndërr vallë? cilin pe?”

XXII

Po ajo, ré si me mos vënë,
Ri me një libër' atje në shtrat,
Me shfletësiminësht' e zënë
Duke menduar short e fat.
Kjo libër nuk kishte brënda
As vizatime që t'i kënda,
As fantazira – as poezi,
As fjalë plot me urtësi;
Virgil,⁸ Racine, Byron, Seneca,⁹
Scott, shtyp' i modës femëror¹⁰
S'vrau kaqë trurin njerëzor;
Kjo libër ish Martin Zadeka.¹¹
Mag mbi të mënçur në Kalde,¹²
Që sgjidh çdo ëndërr përmbi dhe,

XXIII

Kjo vepër plot me fellisirë
Q'e pru një shitës që shëtit
Njëherë n'atë shkretëtirë,
Tatjanës si mezi iu shit
Tok me Malvinën¹³ e rreckuar.
Tri rubla-e gjysmë pat paguar
Duke i-u shtuar, me pak zor,
Libr' i thesarit popullor,
Dy Petriada¹⁴, gramatika,
Dhe: Marmontel¹⁵, vëllim' i tret.

Martin Zadekën pastaj gjet
Për favorit... E kish si pika
Ballsam në vojt' edhe trishtim
E flij me të plot ngushëllim.

XXIV

Tatjanës ëndra-e turbullonte.
Dhe në mosditje-e shqetësim,
Ajo filloi po i kërkonte
Pamjes së tmerrshme një kuptim.
Një listë, për ndonjë shpjegesë:
Gjen fjalët sipas abecesë:
Pyll, urë, iriq, frat, korb, ari,
Terr, votromet edhe stuhi,
E gjith' kështu. Ato dyshime
Martin Zadeka s'j-a shpjegon;
Po ëndra-e paralajmëron
Për shumë ngjarje plot trishtime.
E disa ditë kësisoj
Fanit' e keqe – e turbulloj.

XXV

Po ja me duar kuqurimi,
Duke tërhequr djellin pas,
Lajmon prej zallevet agimi
Festën e emërit me gas.
Që shpejt shtëpia nér Larinë
U mbush plot miq. Me familinë
Vatur' edhe kabriolet,
Koleshk' edhe kibitk' e lehtë
Sjell fqinjët; hyrja gjith' rrëmujë;
Në sallë piqen miqt' e rinj;
Lehin karlinët turi-zinj;
e puthj' e qeshj' e britm' e bujë,

Përkulj' e ngjeshj' e trokëllim,
Mëndesa, foshnja, vaj, qërtim.

XXVI

Me bashkëshorten trashamane
Erth Pustjakov-i¹⁶ bark-mizor;
Gvozdin-i i njohur prej çdo ane,
Pronjar fshatarësh-ryp-e-hor.
Dhe Skontininët e kokoroshë
Me gjithë fëmijë në çdø moshë,
Që tridhjet vjet gjer më dy vjet;
Erth elegant e mëndje-let
Gjith krerë – e nisur Pjetushkov-i;
Bujanov, kushëriri im,
Pa rrojtur (si që s'ka dyshim),
E këshilltari-plak Fjlljanov-i,
Një dërdëllash në pension,
Llokman, përzjerës, dhe bufon.

XXVII

Me familin' e Karlikovit
Kish ardhur dhe monsieur Triquet,*
Finok me syza, prej Tambov-it,
Perukë-kuq e plot hare.
Si një Francez, ky kish mënjanë
Vargje për zonjëzën Tatjanë,
Motivin që çdo foshnj' e di:
Reveillez-vous, belle endormie¹⁷,
Nër strofat e një kalendari
Ish dhe kjo këngëz për merak.
Triquet, posi poet dinak,

* Lexo Trikë.

Nga pluhuri-e zbuloi së pari,
Dhe, guximtar, **Belle Nina¹⁸**
E bëri **Belle Tatjana¹⁸**.

XXVIII

Dhe ja, nga rrëth' i fqinjërisë,
Idhull i vashave në fshat,
Erth komandant' i kompanisë,
Për nënët si m'i madhi fat;
Hyn... Ah, një lajm i pa shpresuar:
Vjen me muzik 'i shoqëruar,
Që regjimenti shpejt e çoi
Se koloneli ashtu-urdhëroi.
Ç'gas: vajza plot nga an' e anës!
Dhe ball! Po dreka pret gati.
Palët përkrah me hijeshi;
Zonjushat mblidhen rrëth Tatjanës;
Burrat përdrejt; e ca-nga-ca
Gjith' turma ri, bën kryq, e ha.

XXIX

Në ças pushuan bisedimet;
Mblaçiten gojët. Që ngado
Zhurmojnë pjatat, fëshërimet,
E krism' e gotave nér to.
Po shpejt e shpejt miq e të ftuar
Nxjerrin një thirrje të tërbuar,
Gajasj' e shfrim e ulurim.
Pa pritur porta-u hap. Dhe hyjnë
Lenski, Onegini. "Ah, o Zot!
Bërtet patrona: - "von, po sot!"
Dhe miqtë tunden, hapen, shtyjnë,
Përkulen fort me bujari;
I ftonj' e rijnë shokt' e mi.

XXX

Drejt Tanjas me-hollësi të madhe.
 M'e zbetë sesa hën' e re,
 M'e dridhur sesa një sorkadhe,
 Ajo shtje sytë gjith' përdhe,
 Nuk luan; djegur nga shtërgata,
 S'merr frymë' e ndjehet liksht e ngrata;
 E të dy shokët s'i sheh dot
 Ndaj përshëndesin; pika lot
 Mezi i mban; humbet pa pritur
 Vetij' e mëndje edhe kuptim,
 Po mbahet. Duke pëshpëritur
 Tha veç dy fjalëzë, pastaj
 Qëndroj ashtu në fron të saj.

XXXI

Skenat tragjike-e lëngimtare,
 Zalisje vajzash, gjëm' e lot,
 S'mund t'i duronte-Eugjeni fare,
 Mjaft qe mërzitur gjer më sot.
 Ish i çudiçmë, e kish zemruar
 Banqeti. Vash' e përmalluar,
 Plot me-atë dridhje, atë buçim,
 E vrau më thellë mikun t'im.
 Ai gulçmoi edh' u betua
 Ta shajë Lenskin pér këto,
 T'i-a marrë hakën siç e do.
 Ky trimërim si u mbarua,
 Zu të mendonte, pér çdokë
 Karikaturat një-nga-një

XXXII

Vërtet, jo vetëm Onegini

E shij Tatjanën sy-përdhe;
 Po n'atë ças, duhet ta dini,
 Tërheq vështrimet një pâtë
 (Pér fat të keq, fort i shëllirë);
 Dhe ja, një shish' e mbyllur mirë
 Shpërhten pas rostos plot shijim
 Shampanjëzën me shkumbëzim
 Nér gota bel-e-trup-hollake:
 Si shtati yt, moj Zizi,¹⁹
 Që shpirti im, vargjet e mi,
 Zhuritur prej së bardhës flake,
 Gjith' deheshin me vajë-e gas,
 Gjith' plot me mall të vinin pas.

XXXIII

Plas tap' e njom' e ik përpjetë,
 Shfren shishja, vera përpërin...
 Dhe ja me një qëndrim të qetë,
 Një sy që shkrep e vetëtim,
 Monsieur Triquet; përpara tija
 Hesht me respekt gjith' shoqëria.
 Tatjana ngriu; monsieur Triquet,
 Duke çvështjellë një **couplet**,^{*}
 Zë deklamon duke gjymuar.
 Duartrokutje si moskur.
 Tatjana-i falet plot me nur.
 Poeti, i turpshëm' e madhështuar,
 Pi gotën pér shëndet të saj,
 Dh'í fal dhe vjershëzën pastaj.

XXXIV

Zunë të falurat, urimet;

*Lexo: *kuplet*

Tatjana gjith' falënderon.
 Kur do të bënte përgëzimet
 Edh' Onegini, - ai shikon
 Tatjanën aq të përmalluar,
 Plot turp, këputur, turbulluar,
 Sa ndjeu mëshir' e mallëngjim
 Edh' u përkul me plot nderim.
 Po, s'di sesi, vështrim'i tija
 Një ndritj' e nj' ëmbëlsirë kish.
 Mund t'ish vërtet, gaxhi mund t'ish,
 Oborësia-a mirësia,
 Po ky vështrim kish ëmbëlsi,
 Dh'u ngjal Tatjana përsëri.

XXXV

Kariket hapen, zhurmërimë;
 Lëshohet turma në salon:
 Kështu dhe bleta me zhuzhimë
 Rojit nga sgjoj e ze brujon.
 I ngjeshur paq nga drek' e shumë,
 Fqi pranë fqi gérhet në gjumë,
 Zonjat në vatër zunë vend,
 Vajzat shushitin në një kënd;
 Masat e gjelbra²⁰ po i ndreqin;
 Lojtarët nxehen tërë gjak,
 Zgjedhin boston, lomberin plak,
 Dhe wist - që sot me qef e heqin,
 Të lindur në monotonji,
 Bij të lakmonjëses mërzi.

XXXVI

Heronjt' e wistik tetë herë
 Mbaruan shpejt nga një parti
 Dhe tetë herë pa ndërprerë

Ndërruan vend. Kënaqësi
 Kam unë kohën duk' e ndarë
 Me drekë, dark' e çaj. Kurrfarë
 Mundimi kjo në fshat nuk gjen,
 Stomaku' sht' ora që s'gënjen.
 Medje, vërrej duke përmëndur
 Nër kllapa, se këtu po flas
 Për drek' e dark' e ver'e gas
 E për gaxhi pakmos aq dëndur
 Sà ti, Homer, poet zë-let,
 Idhull i shekujve tridhjet.

XXXVII

Nëpër bankete matem unë
 Me vargun tënd për çfardogjë;
 Po dhe pranoi pa të përdhunë
 Se ti mund në tjetër gjë;
 Heronjt' e tu gjith' egërsime
 Dhe të parregullshmet luftime,
 Dhe Kypris, Zeusi²¹ madhështor,
 Qëndrojnë shumë lart pa zor
 Nga Onegini im i stohtë,
 Nga fush'e fjetur në mërzi,
 Nga Istomina plot magji,
 Nga mod'e krisur edh' e kotë,
 Po Tanja ime hir-e-nur
 J-a shkon Helenës²¹ zemër-gur.

XXXVIII

(Asnjë nuk do më kundërshtoj\ë,
 Me gjith' që Menelau²¹ si trim,
 Dhe njëqind vjet s'do të pushojë
 T'i japi Trojës plot dënim;
 Me gjith' që rishmi ndaj Priamit²¹

Marrin vendim pleqt' e Pergamit,
Në ka të drejtë Menelau,
A Pàris-i²² që shkau e qau.
Dhe sa pér sherrin, pér luftimin,
Ju lutem pritmë-ni dhe ca:
Lexoni, e do të shihni ç'ka:
Mos ma gjykoni keq fillimin:
Luftim do ketë. S'flas më-kot,
Mund t'u jap fjalën, pér një Zot!

XXXIX

Po suall çajin: vajzëria
Sa mori pjatkat në pëqi,
Në ças dëgjon gjith' shoqëria
Bassôn, flautë-e zhurmëri.
I ndezur nga muzik' e fortë,
Dhe, Pàrisi¹ n'atë fqinjëri,
Merr Ollgën Pjetushkov'i ri,
Lenski Tatjanë, Sharlikova,
Fejuar von edhe më-nge,
Rrëmbehet nga monsieur Triquet,
Nga Bujanovi Pustjakova,
Të gjithë derdhen në salon,
E balli zjen e trimëron.

XL

Ndaj kryet e këtij romani
(Shëko kapitullin fillor)
Desha, në stil të një Albani,²³
Të jap një ball pjetroburgor;
Po, ngrehur nga përsfytyrimi,
U lash' e më rrëmbeu kujtimi
I këmkave q'u deha shpesh.
Tashi, o këmbka, mjaft se qesh

Pas gjurmës s'uaj aq së letë!
Rini ja sot më tradhëtoi,
Kam kohë-i mënçur të mendoj,
Të ndreq e form' e stil e jetë,
Që krye' e pest' e librit t'ím
Të dal' e thjeshtë pa trazim.

XLI

Gjith në nj'havaz të paqetuar,
Siç ik si vorbull jet' e re,
Po vjen me vrull vals' i tërbuar;
Ndjek pala palën plot hare.
Në ças harin **revanche** e nxehë:
Eugjeni buzëqeshi fshehtë,
I nqaset Ollgës. Shpejt me të
Vërtiet si mos t'ish asgjë
Ndaj gjithë miqve, pastaj rrijnë
Pér fjal' e gas e ëmbëlsi.
Nër pak minuta përsëri
E merr në vals e venë-e-vijnë;
Të gjithë – habiten. Lensk'i shkret
Nuk i beson as syt' e vet.

XLII

Buçet mazurka. Kur, njéherë,
Mazurka zjente në shtëpi,
Gjith salla dridhej me poterë,
Gjymonin muret si duhi,
E kirsnin dyer e dritare.
Tashi ndryshoj, Ne s'ndjejmë fare
Duke rrëshqitur mbi parket.
Po nér krahina, plot lezet,
Mazurk' e shpejt' edh' e tërbuar
Vazhdon gjithnjë plot zhurmërim:

Mustaqe, taka, dhe kärci:n
Qëndronj' e sot: s'i ka nd yshuar
Kjo tiranesha mod' e re,
Plag' e paçdukurshme ndër ne.

XLIII

(Si pelat rrahu prej kamxhiku
Mi rërën në **manège**²⁴ me vrap,
Ndaj burrash vashëzat i fiku
Ky dans'i shkundur hap-pér-hap.
Tak' e çelikt' e Bujanovit,
E shponjëzat e Pjetushkovit
(Të kancelarit në pushi.n)
Këputin drasat me tërk im;
E krah' e këmb' e trup s'pushojnë;
Më fell' e pyll, më plot me dru:
Një sulm të rinjsh pér lans më gju:
Filoi: po gjunjët nuk dansojnë:
Ah! fort më leht, ah! fort më leht:
Veç këmka dame shkel e shket!

XLIV

Vjen Bujanov' i shoqëruar,
Sjell Tanjan dh' Ollgën tek heroj,
Eugjeni shpejt i paduruar
Rrémbëvi Ollgën edhe shkoi;
E duke shkitur mirë-e-çlirë.
I shushuron plot ëmbëlsirë
Një madrigal ashtu pérkrah.
I shtyp dhe doçkën ca-nga-ca-
Fytyra prej kënaqësije
Asaj i ndizet. Lenski im
I sheh; dh'i kuq, e plot tèrbim.
N'atë furtunë xheloz je,

Si pret mazurka sa mbaron,
Fton Ollgën pér në **cotillon**.²⁵

XLV

Po ajo s'mund. Nuk mund? Pse vallë?
Po! Ollga i-u premtua sot
Veç Oneginit. Jo, jo gjallë!
Ajo pat mundur... Zot, o Zot!
Si mundet? Edhe sa pa rritur,
E lozonjare vajz' e mitur!
Mësoka dhe dinakëri!
Mësoi të bëjë tradhëti!
Lenski lëkundet si mënjolla:
Ze mallkon sherrin femëror.
Del, i hyp kalit madhështor.
E merr galopin. Dy pisqolla.
Dy plumba - ndryshe s'ka sesi -
E shpejt vendoset fat' i ti.

Krye e gjashtë

Lâ sotto giorni nubilosi e brevi
Nasce una gente a cul 'l morir non dole.

Petrarca¹

I

S i iku Lenski-i shpejtësuar,
Eugjeni, mbushur me mérzi,
Pran' Ollgës ri duke menduar,
Ndaj e kënaq ahmarrij'e ti.
Dh'Olenka-hap gojën si e mpirë
Me sy kërkonte Vladimire
Edh' i pafundshmi **cotillon**
Si nj' ëndr' e keqe-e turbullon.
Po ja mbaroi. Fillojn' e hanë.
Gatiten shtretet; vend e cak
Për fjetje vlen që në çardhak,
Te dhomëz e shërbimit. Kanë
Të gjithë gjumë. Eugjen'i shkretë,
Ik vetëm në shtëpi të vet.

II

U bën gjith' qetësi: në sallë
Gérhet bark-madhi Pustjakov
Me gruan posa but pérballë.
Gvozdin, Bujanov, Pjetushkov,

Filjanov, mir' e paq i pirë,
Te dhom' e bukës janë shtrirë,
Mbi fron, përdhe monsieur Triquet,
Veç në këmish' e në **béret**.
Vajzat nér dhoma të Tatjanës
E t'Ollgës flenë bukuri.
Veç në dritarezë po ri,
Me mall në dritën e Dianës²
Tatjan' e mjerë-e nuku fle,
Vështron në terr këtu-këtje.

III

Si-i erth Eugeni-aq i papritur,
Si e vështroi aq émbëlsisht,
Si-i sillej, Ollgës aq çuditur,
Këtë e ndjente thellësisht
Në shpirt Tatjana; ta kuptojë
Ajo s'mund fare këtë lojë:
E tund e shkund një xhelozë,
Sikur nj' e ftohtë-llaftari
E ngrin në zemër, një greminë
Sikur i hapet poshtë saj...
“Do humb – flet Tanja téré vaj: -
Me gas pér të, pér dashurinë.
S'ankohem; pse të qaj me lot?
Ai të lumtur s'më bën dot”.

IV

Pérpara, vargu im, pérpara!
Nj'hero i ri po na thérret.
Në Krasnogorje, plëng e ara
Ku na ka Lenskij, rron i vet,
Nja pesë verstalarg, plot shije,
Plot vetësi filosofije

Dhe sot Zarjecki, një zaman
Mbi kumarxhinj krye-e atman³,
Hanxhi-tribun⁴, çapkën me fletë,
Po që, tashi, veç thjeshtësi,
Baba beqar me famili,
Mik e besnik, pronjar i qetë,
U bë njeri më nder sa s'ka:
Kështu ç'u ndreqka kjo dynja.

V

Njëherë bota lajkatore
Kurajën – ia lëvdonte krejt:
Vërtet, pisqoll'e tij mizore
Qëllonte asin drejt-për-drejt;
Papo në luftë, siç rrëfehej,
Një herë pér atdhe kur dehej
Qe shquar, duke rënë shuk
Në sulm nga kal' i tij kalmuk.
Si një sarhosh, edhe në dorë
Të Frëngjve ra: sa peng me çmim!
Si Regulus⁵ i ri, si trim,
Do t'ish gati të vij çdo orë
Nër pranga sikur në Very⁶
Të pij tri shishe me kredi.

VI

Një kohë tallje pér të tjerë
Sikur na bëhej, po dinak
Gënjenëtë çdo finok të mëjë, ^{mëjë}
Përballë-a prapa shum'a pak,
Me gjithqë disa marifete
S'i shkonin pa pësim pér vete,
Me gjithqë me ndonjë shaka
Bij keq në kurth, si budalla.

Zhvillonte mprehtë-edhe pa cen,
Nuk fliste kur-e-kur kasten,
Kur-edhe-kur shpejt qe përleshur
Përleshte miqtë pa pushim.
I shtynte drejt në duelim.

VII

A dh'i shtrëngonte të pajtohen
Që t'hajë-e pijë tok me ta,
Pastaj tërthoraz të çnderohen,
Me një gënjeshtë, një shaka;
Sed alia tempora⁷! në botë,
(Si njëndër dashurie – e kotë),
Shkon me rini çdo marrëzi.
Zarjeckij, siç u tha, tashi
Nënë sallkëme-aty në hije,
Tërhequr nga furtunat lark,
Rron si një filosof-monark,
Si një Horac⁸ me qef e shije,
Rit pata, rosa, mbjell më nge,
Mëson fëmijët abece.

VIII

Nuk ish tutkun; Eugjeni jonë,
Me gjith' që s'kish një nder pér të,
Frym' e gjykim i-a desh gjithmonë,
Edhe kuptimin pér çdogjë.
Me qejf ay, duk' u mërzitur,
Piqej më të; kështu pa pritur
Dhe-atë mëngjes ky erth e pa
Si pér asgjë, si pér diçka.
Passi e pat ingjatjetuar,
Mbyll sy' n e fjalën e ndërpret,
Dh'i jep Eugjenit një bilet

Poeti q'i kish dorëzuar;
Eugjeni tek dritarja shkon
Edh' e lexon edh' e kuption.

IX

Ish me ca shprehje fort bujare,
Po i vendosur, një **kartel**⁹
Me mirësjellje-e ftohtë fare
Lenskij e stonte në duel.
Eugjeni n'atë hov të parë
Duke-e kundruar lajmëtarë
Pa fjalë shumë-e dredhëri
I tha se pret **kurdo gati**.
Zarjecki-u ngrit pa shpiegime,
Nuk desh aty të rije më,
E prit shtëpia për çdogjë
Dhe dolli. Eugjeni plot mendime
Si mbeti vetë dhe mendoi,
S'kënaqeshe me ç'vepëroi,

X

Edhe vërtet; duke thelluar,
Duke menduar me gjykim,
Ai kish faj për të dënuar:
Ai së-pari ndjeu gabim,
Se me-atë dashuri mitare
Qe tallur mbrëmë pa mënt fare.
Pastaj, dhe sikur t'ish fajtar
Ky shok tetëmbëdhjetvjeçar,
I falej. Onegini-i mbarë
Q'e desh nga zemra shokn' e ti,
Nuk duhej t'i rrëfahet si
Një fluskë plot me zell të shkarë,
Një kalama sherrxhi-beter

Po burr' i matur e me nder.

XI

Ai mund që të shprehej lirë
Dhe jo si bishë me furri;
Ta çarmatoste me të mirë
Djaloshn' e nxehur. "Po tashi
Qe vonë; koha fluturonte...
Dhe tek kjo punë - ai s'dyshonte:
Kish dorë-e duelisti plak,
I lik, sgërmítës, dërdëllak...
Po: veç përcim, se s'vlen gjë tjetër
Një llomotitës prapanik, -
Po budallenjtë, zër'i lik..."
Dhe ja - ç'mendon kjo bot' e vjetër!¹⁰
Nder e sajdi - një perëndil!
Ja ku vjen qark njeriu i zi!

XII

Me zëmërim të paduruar,
Pret Lenski lajmin në shtëpi;
Dhe ja se fqi i sjell gëzuar
Përgjigjen plot me krenari.
Ç'dëfrim tashi për zilitarë,
Që druhej mos Eugjeni-i shkarë
U pat menduar e dredhoi
Për shkak e shkak e kësisoj
Pisqollën s'i-a përballte gjiri!
Tashi nuk kish asnje dyshim:
Ata pra nesër që n'agim
Do ndodheshin mu te mulliri,
Do shpoheshin me plumb mizor,
Në ball' ose në kraharor.

XIII

Ndaj kish vendim për ta urryer,
Poeti Ollgën më nuk desh
Ta shohi pa duel' e kryer.
Vërrente djell' e orë shpesh
Pastaj kërceu pa pritur fare
Dh' u gjent te fqinja lozonjare.
Mendovi se ky vizitim
Do t'ish për Ollgën turbullim,
Po gjë prej gjëje. Si më parë
Kundrejt të dhemshurit poet
Vrapon Olenjka let-e-let
Mbi shkallët si një shpres' e mbarë,
Mitare-e dashur tërë gas,
Posi pérher' edhe pér-ças.

XIV

"Pse shkuat dje aq i shpejtuar?"
Kështu nis Ollga edh'e pyet.
Tronditet Lenski-i turbulluar
Edhe në heshtje-Ai fundet.
U çduk zilija dhe nakari
Para dy syve posи jari,
Para së njomës thjeshtësi,
Para-atij shpirti plot magjil!...
Ai vështron pa zë, pa fjalë;
Sheh ëmbël; ajo gjith' e do!
I ndrydhur në pendim sado
Ai do lypte që ta falë,
Dridhet, e mbyst kaq lumtëri:
Ësht'i shëruar përsëri.

XV

(Po, po, vargonjt' e xhelozisë
Janë sëmundje dhe mallkim,
Si "pleen", si pest' e njerëzisë,
Si trur'i prekur me trullim.
Ajo zë ndizet si murtaja,
Ka zjarr' e saj, çmëndin' e saja,
Ëndrat e liga, yjt' e liq.
Na mbrojtë Zoti, more miq!
Nuk ka dënim më pa mëshirë
Sesa kush tmeret i-a shioi.
Mbesomëni, kush e pësoi
Mund sigurisht, pa drithmëtirë
E digjet, piqet shkrumb në zjarr,
E sheh xhelatin kuximtar.

XVI

(Unë nuk dua më qortime
Të ta prish paqen n'at varr;
Ti që stuhin' e jetës s'ime,
Kur ish' e re ma ndeze zjarr,
M'i fale vojtjen e tmeruar,
Parajsën ëmbëlsisht shijuar!
E siç mësohet kalamai,
Ti shpirtin t'ım të ri veç vaj
Ma mbushe duk'e bërë pisë;
Ti tunde gjakun t'ım të ri
Plot me të ëmblën dashuri
Dhe prushn' e kuq të xhelozisë.
Po shkoj kjo dit' e vrerit t'ım;
O hije-e tmershme, bëj pushim!)

XVII

Dhe rishtas mendimtar, sy-vrarë
 Përpara Ollgës Lenski-i zi
 Që t'i kujtojë ç'kishte ngjarë
 Ditën e shkuar s'ka fuqi;
 Mendon: "e kam pér ta shpëtuar;
 S'duroj dot q'Ai i shkallmuar
 Me psherëtim, lëvdat 'e vaj
 Të ngasi zemërën e saj;
 Një krymb me vere-e hidhërimë
 Të brejë lulen lakkimtar;
 Të fishki në zëmbak mitar
 Që mezi pa veç dy agime".
 Gjith' kjo, o miq, kishte kuptim;
 Do vritem paq me shokun t'im.

XVIII

Sikur ta dij ai i mjerë
 Seç plagë Tanja kish në gji.
 Sikur ajo ta kishte ndjerë,
 Sikur të qe në dijeni
 Se nesër këta dy të marrë
 Do vritshin që të kapin varrë:
 Ah, mbasse, dashuri' e saj
 Mund t'i pajtonte pér kollaj!
 Po pér at'afsh të saj të shkretë
 Asnjë s'kish ditur gjer më sot.
 Eugjeni heshtte më-të-fshehtë;
 Veç taja mund ta dij këtë,
 Po-ajo s'kuptonte kurrrëgjë.

XIX

Gjith' mbrëmjen Lenski-i çqetësuar,

Ish kur i heshtur, kur në gas;
 Po-aty që muza ka llastuar
 Kështu bën: mvrojtur n'atë ças,
 Ai në pjano, prej mendimi,
 Lëshonte akorde mallëngjimi;
 Ose, me Ollgën gjith' në sy,
 I thesh: "I lumtur s'jam me ty?"
 Po është von; mbaroi. Largohet
 Me zemër n'ankth, me shpirt të shkretë;
 Vajzën ai e përshëndet
 Dhe ndjen se zëmra i coptohet.
 Ajo në sy drejt e vështron:
 - Ç'far kini?" – Asgjë. – E zbret e shkon.

XX

Kthyer në shtëpi, pa mirë
 Ai pisqollat përsëri,
 I la dh'u ç'vesh si me pa-hirë
 Dhe hapi Schiller-in e tij;
 Po një mendim e ka pushtuar,
 S'ka gjumë zemr' e pikëlluar;
 E bukur sa më s'thuhet dot
 I çfaqet Ollga hijepot.
 Lenksi mbyll libërthin e kotë,
 Merr pendën: zu e vjershëron,
 Plot mall e zjarr që fluturon
 Prej dashurie. Ai i thotë
 Me zë të lartë vetveti
 Si një Delvig¹¹ i pirë-i ziu.

XXI

U rojtnë varjet magjistarë
 Edh'unë i kam; ja, pér kujtim:
 Ku je, o djalëriz' e parë,

O parëver' e shpiritit t'ím?
 Ç'më pret ndaj ditën që po vijë?
 Kuptim' i jem nuk mund ta dijë;
 Një terr'i thellë – at' e pushton.
 S'ka gjë: destini urdhëron:
 Dhe qoftë se më shpon shigjeta,
 A më shkon pranë, s'ka dyshim:
 Or' e caktuar vjen vërteta;
 Bekuar qoft' e zi e vaj,
 E nat' e arthme paskëtaj!

XXII

Do ndrijë sbardhëllim'i qetë,
 Shkrep dita nesër në mëngjes;
 Dhe mbasse hynj në varr të fshehtë,
 Në hije-e natë do të zbres;
 Kujtim'i vjershëtorit vete,
 Merr e gëlltet paqtorja Lete,¹²
 E bota më harron; po ti
 Do vish, o vasha-bukuri,
 Të derdhish lot mbi urnën t'ime,
 Do thuash: sa më dashuroi!
 Ai veç mua ma kushtoi
 Agimn' e jetës plot buçime!...
 O shoq' e zemrës që më çmënd,
 As eja pranë burrit t'ënd!..."

XXIII

Këto kish kruar **murm'** e **ndryrë**
 (Një romantik si thonë-ashtu,
 Me gjithqë s'shoh n'asnje mënyrë
 Këtë; po kjo ç'na prek këtu?)
 Dhe më në fund përpara-agimit
 Anuar kokën prej rëndimit,

Ndaj fjal' e modës: **ideal**
 Merr Lenskij e dremit ngadal;
 Po sapo ra pastaj në gjumë,
 Já-futet zhurmëtar fqi
 Sakaq te dhom'e qetë-e ti
 Dhe vjen e sgjon me fjalë shumë:
 "Ngreu: ora gjashë-e gjith' gérhet!
 Eugjeni, mbasse, po na pret".

XXIV

Po-Ai gabonte: Eugjeni jonë
 Shijonte gjumëthin e qet.
 Ik nata, gjeli si gjithmonë
 Yll' e mëngjezit përshëndet;
 Fle Onegini rënd' e thellë.
 Tashi çdo vend u mbush me diellë,
 Me votromet të letë bje
 Dëbor' ërgjënd. Eugjeni-edhe
 S'ka lënë shtratin e bekuar,
 Dhe gjumi émbël gjith' e tund.
 Po ja, u zgjua më në fund,
 Hap krahat, perdet ka larguar;
 Vështron e sheh dhe kupëton
 Se duhet shkuar éshtë von.

XXV

Shpejt i bje ziles. Sakaqhera
 Hyn shërbëtori frëng Guillot,¹³
 Jep robe-e heqka dhe të tjera
 E sjell këmishë-e gjithë çdo.
 Eugjeni mwishet edhe nxitet,
 Guillot-jt i thotë të gatitet.
 Edhe të vijë sot pas ti
 Me gjith' pisqollat në kuti,

Koleshka pret e paduruar.
Ai zu vend, po fluturon
Për në mulli. Erth. Urdhéron.
Guillot-në, me kuti në duar¹⁴,
Ta ndjeki pas ku thot' ay.
Koleshka le të rrijë-aty.

XXVI

Mbështetur Lenski mbi barjerë,
Që mjaft po priste pa durim;
Zarjecki, mekanik i ndjerë,
I shante gurët me përcmim.
Vjen Onegini-e kërkon ndjesë.
"Po ku po vini – zu ta pyesë
Zarjecki-i keq – pa sekundant?"
Për në duel klasik, pedant,
Vërente-Ai sistem, metodë,
Dhe s'lij të vritet një njeri
Pa rregull e ceremoni
Siç qe zakon, siç ishte modë,
Sipas traditës gjithënjë)
Dhe do lëvduar pér këtë).

XXVII

"Pa sekundant? – tha Onegini: -
Monsieur Guillot, ja! miku im.
Mbesoj se juve s'do të kini
Pér këtë punë kundërshtim;
Me gjith' se-Ai s'ka fis të shquar,
Po pa dyshim është i nderuar".
Zarjecki buzën e kafshoi.
Eugjeni pyeti kësisoj:
"Mund të fillojmë" – Po, fillojmë,
Tha Vladimiri. Ndërkëto

Zarjecki dhe monsieur Guillot
Po flisnin larg. E ne shëkojmë
Tashi dy miqt' e dashur dje
Armiq pér vdekje – e sy-përdhe.

XXVIII

Armiq! Që shumë këta shokë
I ndan pér gjak një et i zi?
Që shumë kur kokë-më-kokë,
Në buk' e fjal' e shoqëri
Ata gjith' rrinin tok? Përçarë
Si dy armiq trashëgimtarë,
Po si në njëndërim të keq,
Në cmirë – e heshtje si pér dreq
Ata gatisin shkatërrimin...
S'do t'ish më mirë q'ata sot,
Të qeshur e pa gjak as lot,
Të bëjnë miqësisht pajtimin?
Po egërsisht botë – e zakon
Prej turpit fals nuk na lëshon.

XXIX

Pisqollat ja tashi ndriçuan:
Po ngjishen tapat me gargi,
Në tyta plumbat u shtrënguan
Dhe çarku hidhet plot fuqi.
Ja dhe baruti i lëshuar
Po bje n'agzot. Strall' i dhëmkuar,
Nër vidha paq, së-rish u ngrit.
Përpas një trungut u tulit
Guillot-j i zi në llaftarosje.
Mantelet flaken shpejt përdhe;
Mat hapat plot tridhjetetre
Zarjecki – i saktë me përsce,

Dy miqve armët merr u jep,
Vendos sicilin në çdo cep.

XXX

"Tashi afrohuni". Gjak-stohtë,
Pa marrë shënje – edhé në sy,
Armiqtë, me vendim të plotë,
Afrohen katër hap të dy,
Ah! katër shkallë për t'u vrarë,
Ahëre – Eugjeni – ai më parë –
Pa bërë ndalje n'avansim
Ngadal ngreh armën për qëllim.
Ja, dhé pes' hap na jan' avitur,
E Lenski shënje n'atë ças
Fillon të marrë – Eugjeni zbras...
Or' e pavdekshme pat goditur:
Poeti armën bën e le
Të bjerë qetësish përdhe.

XXXI

Shpje dorën përmi zemër lehtë
E bje. Në pamje – e në vështrrim
Del vdekja, po jo dhëmbj' e shkretë.
Kështu ngadal me shkëndijim
Nër mijë xhixhëza djellore
Rrëshqet që lart një shkëmb dëbore
I ndrydhur në një stohtësi
Eugjeni prek djaloshn'e ri,
Vështron e pshon duk'e thërritur...
Kot: këngëtorin djaloshar
Pa kohë – e gjet një fund bujar!
Shtërngata fryri, pat venitur
Lulen e bukur në mëngjes,
U shua flakëza që vdes!...

XXXII

Qe shtrirë – i palëvizur fare,
Një nur mbi ballin paqësor.
I rrithje plaga gjakatare
Plot avull nënë kraharor;
Para një çasi, njëzë grime,
Kjo zemër thithje fryshtëzime,
Mëri e shpresë – e dashuri,
Prej jetës zjente gjak'i ri;
Tashi, si një shtëpi e lënë
Ky zjarri – u shojt e s'ndjehet zë,
Ajo më s'rreh për gjithënjë.
Kapakët janë mbyllur, zënë
Me pluhur xhamet – vaj e lot.
Ku vate zonja? E di një Zot.

XXXIII

Është një qejf, me nj'epigramë
Ti bësh mërzi armikut t'ënd;
Një qef kur, tërë zjarr e flamë,
Ai ul brirët, ri më vend,
Vështron pa dashur në pasqyrë
Plot turp se – arriu n'at mënxyrë!
Edhe më keq kur, si për nam,
Bërtet i marri: unë jam!
Ësht'e më keq që butë-e fshehtë⁶
Të prega titish varr' e ti
Edhe që larg, në qetësi,
T'i ta kundrosh te ball'i zbetë;
Po duk' e vrar' e bërë gjak
Nuk është qef, o miq, aspak!

XXXIV

E ç'far, se armën e mallkuar
Përdortë – e vratë ju një mik
Që nga zemrim' i zotëruar,
Pa ditur ç'bën, në ças të lik,
I pirë – i humbur ju pat fyer
A prej përcëmimit të rrëmbyer
Ju shau me mburrje – e me ngacmim?
Ç'far' do të ndjenit, ç'far' mendim
Do t'ju përshkonte shpirtin vallë
Kur pa lëvizje – aty përdhe
Përpara jush ai u zbe,
U mpi me vdekjen përmi ballë
E më s'dëgjon përgjithënë.
Në thirjen t'uaj nuk jep zë?

XXXV

Nër ankth të zemrës i qërtuar,
Eugjeni armën po shtrëngon,
Po sodit Lenskin e mbaruar.
“Eh? Vdekurl!” fqiu i murmuron.
Vdekurl... tronditet nga kjo klithmë,
Rënkon Eugjeni tërë drithmë
E vete njerëzit thërrret.
Zarjecki me kujdes këllët
Brënda koleshkës trupn' e mpirë:
Shpje në shtëpi thesar' e zi.
Me turfullim e llahtari
Dy kuajt duke hingëllirë
Lëshojnë afsh e shkumbëzim
E derdhen udhës fluturim.

XXXVI

O miq, ju dhimshet vjershëtori:
Në lule – e shpresë – e lumtëri,
Që s'harriu dot t'i ndjej'i gjori,
Sa dolli që nga djep'i ti –
Ai u fishk! Ku vajte – e ike,
Ku ëndëritje – e ti fisnikë,
Hov i mendimit djaloshar,
I njomë, i pastr' e kuximtar?
Ku vate zjarr'i dashurisë
E nxitje – e etje – e mall që ndes,
E frika për çdo turp e ves,
E ti, ti yll i fantazisë,
Ti shënjt'e qjejve plot hare,
Ti, vjersh' e shentë përmi dhe!

XXXVII

Ai mund t'ish i mirëpritur
Për botën ose për lavdi;
Dhe lir'e ti q'u pat nemitur,
Nër shekuj e përjetësi
Mund që të kish kurdo jehonë.
Poet, në këtë botën tonë,
Nër shkallë bota që po ka,
Mund që të ngjitej sa më la.
Kjo hij' e tija prej dëshmori
Pat marrë mbasse një mister,
U shojt një imn, një kandiler,
E tutje n'atë varr që mori
Nuk do t'arrijë madhështor
Bekim' i fisit njerëzor.

(Me helm e vrer ai pllakosur,
 Pa patur bërë mirësi,
 Oh, lavdurim'i ti – i pasosur
 Mund t'ishte në gazetari.
 Duk'e mësuar njerëzinë,
 Gënjiyer gjith' vëllazërinë,
 Nër aprovim ose mallkim,
 Mund t'i kishjeta përfundim,
 Trofet'e larta për t'i qarë,
 Si Kutuzov¹⁵ a si Nelson,¹⁶
 N'ekzil posì Napoleon,¹⁷
 Si Rylejev-ime litarë).¹⁸

.....

A mbase – edhe, do kish provuar
 Poeti të përditshmin fat,
 Rinia do t'i kishte shkuar,
 Do t'i qe ftohur shpirti i ngrat,
 Do kish mes jetës një këthesë,
 Do linte muzat, me martesë;
 Në fshat i lumtur qerata,
 Do dilte rrugës ca-nga-ca
 Me rrobet e shtëpisë, jetën
 Do ta kish njojur paskëtaj
 Me haje - e pije - e ngreç e vaj –
 Në fund do gjente të vërtetën:
 Do vdiste plak në shtrat të tij,
 Nër gra, fëmijë – e logori.

Po sidoqoftë, o ti lexonjës,
 Ah, dashuronjësin e ri,
 Poetin, djalin ëndëronjës,
 E vau me dorë shok'i ti!
 Një vend ka fshati, të veçuar,
 Ku vente ky' i frymëzuar,
 Dy pisha ngrihen bashkërisht,
 Kalon me ujra qetësish
 Një lumë prej luginës pranë.
 Atje lëronjësi pushon,
 Dhe korësja kur vjen e shkon
 Mbush stomën e ri pak më nj'anë;
 Me pikëllim u ngrit atje
 Një përmendore - e thjesht'e re.

Aty (kur ze në parëverë
 Mbi fushat të pikojë shiu)
 Vjen thurr këpucët përngaherë
 E këngës i-a thërret bariu;
 Kur bën dh'e reja qytetare
 Verim në freskësi fshatare
 Edhe luadhet i përshkon,
 Ndal kalin, freret i-a lëshon
 Sapo q'e shtiu aty vështrimin:
 Një përmendore - asaj i del:
 Largon nga flokët atë vel
 E shpejt-e-shpejt lexon mbishkrimin,
 Edhe një lot, i mbushur vaj,
 I-a lag në heshtje syt'e saj.

Ajo shkon fushave kaluar,
 Gjith' nér mendime, hap-më-hap;
 E fat'i Lenskit i trishtuar
 Pa dashur zemërën i-a hap;
 Mendon: "Ç'u bë kjo Ollg'e ngratë?
 Vall' e duroi mjerimin gjatë,
 A shpejt s'lotovi pasandaj?
 Tashi ku gjëndet motr' e saj?
 Dhe ku'sht' armiku botë-ikur
 Që gjith' të bukurat i shan,
 Ku 'sht'i çuditëshmi mondan
 Që vrau poetin duk'e fikur?"
 Me kohë do t'u them çdogjë
 Për këto punë një-nga-një.

Po jo tashi. Me gjith' q'e dua
 Herojin e romanit t'im,
 Rrëfimi ndonse s'u mbarua,
 Tashi kam tjetër dëshërim.
 Kjo mosh' eprozës hije-rëndë
 Për rimë - as do që të përmëndë.
 Dhe unë, duke pshuar them:
 Më fort përtoj në shpirtin t'em.
 Më s'ka kjo pend'at' hov të parë
 Kur nxinte fletët qetësisht;
 Të tjera ëndra, ftohtësisht,
 Mendime tjetëra, sy-vrarë,
 Në zhurmë e në pushim paqtor
 Ma tundin shpirtin ëndëror.

Kam njojur tjeta dëshërimë,
 Kam njojur një trishtim të ri;
 Dëshira s'lyp më zemra ime,
 Trishtimi më s'më tund tashi.
 O fantazira, fantazira!
 Ku ju pat shkuar émbëlsira?
 Rinia, rithmë pa mbarim?
 Vërtet se - u fishk ky shpirti im?
 Vërtet, vërtet, se posa era
 Shkoj jeta ime paskëtaj,
 Kjo parëver e émpl' e saj
 (Q'e theshnja me shaka pérhera)?
 Se nuk këthehet më, vërtet?
 Se pak, dhe bëhej tridhjet vjet?

Kështu, m'ariu mesdita, vetë
 E them, e shoh këtë tashi.
 Pra, merr një ngatjetim të nxehë,
 Moj lozonjarja djaléri!
 Të falem nderit për shijimet,
 Për mallëngjimet, turbullimet,
 Për zhurmë tundje - edhe dëfrim,
 Për çdo furtun' e çdo dhurim
 Që ti më dhe. Të kam shijuar
 Nër qetësime mot-me-mot
 E në pushim... plot - e përplot;
 Mjafton me shpirtin e qetuar
 Te rrug'e re tashi filloi,
 Të çlodhem prej asaj që shkoi.

Po sillem prapa. Lamtumirë,
 O hije, ku, në thellësi,
 Më shkuan ditët plot dëshirë,
 E afsh e ëndr' e qetësi;
 Dhe ti, rini me frymëzime,
 Përtundmë në përfytyrime,
 Rindis-m' a zemrën që m'u fjet,
 Haj shpesh në këtë çip të shkret,
 Mos ma ftoh shpirtin t'im përfare,
 Mos e bëj t'egër gjakatar,
 Të mos nguroset si qyqar
 N'atë magji shkatërimtare
 Të botës me shpirtzi-mbëdhenj,
 Nër të përndriçmit budallenj.

Nër bij të mefshtë dhe dinakë
 Të liq, të marrë, zakon-zinj,
 Nër kundravajtës qesharakë,
 Gjykatës dallaveraxhinj,
 Nër shumë - faqeshmet koketa,
 Shërbenjësit - marioneta,
 Nër skena mode pa kufi,
 Nër tradhëti me bujari,
 Nër kaq verdikte fjälë-ngrirë
 Të kotësisë plot zemrim,
 Nër zbrastësirat plot përcëmim
 Të llogarive pa mëshirë -
 Në gjeratore, ku me ju,
 O miqt' e mi, notoj këtu!

Krye e shtatë

*Ku gjindet një tjetër njëjt me ty?
 Moskë, bijë e dashur e Rusisë;*
Dmitrev¹

*Si mos e duash mëmëdhenë Moskë?
 Baratynskij²*

*Goditje kundër Moskës? Ç'do të thotë
 Ta kesh parë botën!
 Ku është më mirë? Ku nuk jemi.
 Gribojedov³*

I

*P*ërzënë rezesh parëvere,
 Nga malet fqinj dëbora shkon,
 E tatëpjetë, prej potere
 Mbi fusha ujrat i vërshon
 Po buzëqeshur natyr' e zgjuar
 Me agimn' e vitit të bleruar:
 Qielli ndrin në kaltërsi.
 Si push i leht'e pakufi
 Gjith' pyjet zun'e lulëzojnë.
 Rrojiti bleta që nga zgjoj
 Ndaj er' e fushës kundërmoi.
 Luginën lulet e mbulojnë,
 Koperat hidhen, një bilbil
 Këndohti përmbi trëndafil.

Sa më trishton kjo ardhja jote,
O parëverë! o dashuri!
Se çfarë lëngesë - e drithm' lote
Në shpirtin t'ím, në dejt' e mi!
Me çfarë tronditje dhe rënkimë
Shijoj pér-rreth ftyrës s'ime
Kët'afsh të ri parëverak
Në gjin' e qetë fshatarak!
Ose s'më prek shijimi fare,
Dhe çdo që qesh e që dëfren,
Që rron e hidhet e shkëlqen,
Më sjell mërzitje lëngimtare
Në shpirtin t'ím që vdiq qëkur
Edhe çdo send i ngjan pa nur?

O ndaj, më s'qesh pér ne këthimi
I fletës që në vjesht' u vdar,
Ne ç'humbmë na kujton blerimi
I ri i pyllit buçimtar?
A me natyrën që rizgjohet
Shpirt-turbull vjen e riafrohet
Kjojeta jonë q'u venit
Dh'asgjë s'e ngjall e përsërit?
Mbase këthen në mendjen tonë
Mes èndërimit vjershëtor
Një vjetër hov parëveror,
Pa na rreh zemra më-të-vonë,
Na del nér sy një vend i larg
Me natë-e hënë-e hyje varg...

Ja, o të ngeshmë, koha juaj,
Epikurjanë tërë mend!
O ju, nga çdo tundim të huaj,
Miq të Levshin-it⁴ në çdo vend,
Dhe ju, privincasit Priamë⁵,
Dhe ti, o ndjenjë-holla damë!
Erdh pranvera nëpër fshat,
Me djellë-e lule-e punë-e fat,
Baritje-e hap të frymëzuar
E natë-e mall e dashuri...
Nér fusha, miq! Tashi, tashi,
Karoca rend' e paq ngarkuar,
Të postës dhe pér udhëtim
Largohi tek nga ky rrëthim.

Dhe ti, shpirt-dashuri lexonjës,
N'atë karocë-o miku im,
Shko larg qyteti zhurmëronjës
Ku kalon dimrin në dëfrim;
Me muzën t'ime lozonjare
Të marrim pyjet buçimtare,
Mbi lumin që s'e di njeri,
Në fshat, ku-Eugjeni jon' i zi,
Posi një murg me zëmërimë
E shkonte dimërin më-nge,
Pranë Tatjanëzës së re,
Asaj èndërimtares s'ime,
Po ky ai më s'është sot,
Ku la një gjurmë tërë lot...

Nër male, pos i drap kurore,
 Do vemi ku përroi i ri
 Përdridhet fushës gjelbërore
 Drejt lumiit në një pyll me bli.
 Bilbili qan në pranëverë;
 Mbin trëndafil që bje erë,
 Dëgjohet kroi me murmurim;
 Dhe një gur varri, si kujtim,
 Nënë dy pisha hije-vrarë,
 Ka një mbishkrim që flet për ne:
 "Vladimir Lenski këtu fle,
 Vdiq burrërisht nér kuximtarë
 Në vitin kaqe, kaqe vjet.
 Pusho përjetë, o poet!"

Mbi degët ulur tatëpjetë,
 Nga drithm' e erës, çdo agim,
 Lëkundej një kuror' e fshehtë
 Përmbi kët' urnë me trishtim;
 Një kohë, si ndaj mbrëmë-herë,
 Dy shoqe vinin përngaherë,
 Këtu mbi varr, edhe nér lot
 Pushtuar qanin gjëmë-plot;
 Po monument' i mallëngjyer
 Tashi... u-harrua edh' u la.
 S'ka gjurma dheu.kurorë s'ka;
 Veç nënë të, i murm'i thyer,
 Si gjithënje këndon bariu
 E thur këpucëzat i ziu.

(... Një herë këtu njëra
 Nga vashat erth në perëndim;
 Dukej me nj'ankth të fsheht' e tëra
 Se-i kishte zemra turbullim.
 Dhe prej një frike-e zotëruar,
 Qëndroi te varri'i dashuruar
 Me kokën ulur e nér lot.
 Shtriu n'erë krahat më të kot...
 Po-i erth këtu me të papritur
 Hap-shpejtë një djalosh uhlani,
 I fort'i gjat' e kapedan,
 Mustaqen shkrumb duke vërvitur,
 Të gjërat shpatulla-i anoi,
 Me mburrje shponjzat tingëlloi...)

(Ajo-e vështrovi luftëtarë: -
 Ish krenarak vështrim'i ti, -
 Dhe shtrivi krahun urtë-e-mbarë,
 Po nuk foli kursesi,
 Nga varri'i Lenskit të fejuar
 Shkoi qetësisht a kuvënduar
 Me-uhlanin kuximtar edhe
 Këtej q'ahere më s'u ndje...)

O Lenski-i mjerë! Duke vuar
 Ajo s'e zgjati - atë vajtim.
 Ojil E reja e fejuar
 S'është besnike në trishtim.
 Një tjetër e têrhoq menj' herë

Një tjetër mundi që t'i-a flerë
 Të vjeturat me dashuri;
 Njuhlan⁶ do shpirti saj tashi...
 Njuhlan i fal magji për-orë.
 Dhe ja-e pra me të n'altar,
 Me kokën ulur, sytë zjar,
 E turpëshme nënë kurorë,
 Ajo qëndron e nusëron
 E buza mjaltën i lëshon.

XI

O Lenski-i mjerë! Përtej varrit,
 Ndaj s'errëtës përjetësi,
 Poet i mallshëm fort prej zjarrit,
 E tundi-atë kjo tradhëti?
 Ose-i dremitur nëpër Lete,
 Pa ndjenj-i lumtur jet-pas-jete,
 Gjësend atë më s'e tundon
 Dhe botë-u mbyll e s'kuvëndon?...
 Kështu harrimi-i pa kujtuar
 Na pret pas vdekjes ca-nga-ca.
 Armiq e miq e vashë-e gra
 Do heshtin krejt. Veç të tërbuar
 Trashëgimtarët si çakej
 Do shpjene zënkin më përtej.

XII

Dhe Ollga me-atë zën' e letë
 Shpejt nér Larinë më s'u ndje.
 Uhlani, skllav te fat i vetë,
 Pas regimentit merr e shpje.
 Prej bijës nëna me t'u ndarë
 E mbyt në lote duke qarë,
 Dhe ndjen se jeta i mbaroi.

Veç Tania murgë nuk vajtoi;
 E zu një zbetësir' e tretur
 Sakaq fytyrëzën e saj
 Kur zbritnë shkallën tërë vaj
 Dh'u mblohdhnë, duke përshëndetur,
 Përreth karocës n'atë ças,
 Tatjana-i shoqërovi pas.

XIII

Dhe si në mjegull i pa gjatë,
 I ndoq së-largu me vështrim...
 Ja, mbeti vet Tatjan' e ngratë!
 Se shoq' e saj në ngushëllim,
 Ah! pëllumbeshëza me fletë,
 Asaj q'i theshte çdo të fshehtë,
 U shkul prej fatit paskëtaj,
 U nda për gjithënjë prej saj,
 Si nj'hije-ajo po vjen vërdallë;
 Tashi vështron në kopsht të shkret...
 S'gjen prehje n'asnje çip e mbet
 Pa përgjërim që t'i qaj hallë
 Me lot të mbytura për sysh,
 Dh'i ndahet zemëra më-dysh.

XIV

Dhe në të zezën vetësirë
 Dëshira-i djeg më me furi,
 Për Oneginin e pa hirë
 Më fort rreh zemëra tashi.
 Ajo atë s'do ta shikojë;
 Do ta urrej' e ta kujtojë
 Si vrasësin e të-vëllajt.
 Poeti vdiq... Po më s'ia mbajt
 Asnjë kujtimin; u martua

Me tjetër nus'e tija sot,
Kujtim i ti, si tym i kot.
Lart nëpër qjell u ngrit e u shua.
Për të, dy zemëra mbase,
Trishtohen më... po vallë pse?...

XV

Ish mbrëmje-e mugët. Rrithnin lehtë
Mburimet. Bulka nxirte zë.
Mbaronin vallet; zjarr'i qetë,
Përpara lumi, si gjithnjë,
E mblithje bujkun. Nër fushore
Ndaj drit' e hënës ergjëndore,
Funditur n'ëndrën e vet
Tatjana vetëm po baret.
Baret, baret... kur pa kujtuar
Mbi kodr'i çfaqet një konak
Përmes blerimit fshatarak,
Me kopsht e park te lum'i qruar.
Vështron - e zemëra në gji
I rreh më shpesh, më me fuqi.

XVI

Po flet me mendjen dyshimtare:
"Të shkoj përpara, të këthej?..."
Më s'është ay. S'më njohin fare...
Shtëpinë pak do ta vërrej!"
Dhe ja Tatjana duke zbritur
Merr frymë rëndë, ka vërtitur
Vështrimin rrëth-e-rrëth në zor...
Dhe ryn në një të shkret'obor.
U turnë duke angullirë
Drejt saj sakaq një turmë qen,
Te britm' e saj fëmija vjen

Ta mpruajë. Me të vështirë
Ata-i përzunë n'atë ças,
E pritnë zonjëzën me gas.

XVII

"A s'mund ta shoh konakun pakë?"
I pyeti Tanja. Fluturim
Fëmina rend te-Anisja plak
Të marri kyçet me gjësim.
Anisj'e nxitur del përpara
Dhe porta-u hap me dy të ndara
Dhe Tanja hyri-e pa dhe pshoj
Sa shkret' e kish shtëpin' heroj.
Ajo vë re: një stekë-harruar
Përmi biljard ish në sallon;
Më tej kravashën-i-a vështron.
"Ja-vatra" - foli plak' e shkuar -
"Këtu im-zot me net-e-net
E kish zakon të rijë vetë.

XVIII

Këtu në dimër vij të hanë
Dhe Lenski i ndyer, mik e fqi
Këtu, ju lutem në kët'anë,
Ka qënë kabinet'i ti,
Ku flinte, pij kafe, dëgjonte
Kur ekonomi i raportonte,
E bënte në mëngjes lexim...
Edhe patroni i vjetr' i im
Këtu banonte; nga ndonj'herë
Dhe mua nér të Djela tok
Më desh të lozim "torollok".
Atë një Zot e pastë ndjerë!
E kockat mos i paçin zor

XIX

Tatjana jonë-e turbulluar
I sheh të gjitha tërë mall;
Çdo gjë i duket e paçmuar,
Çdo gjë dhe shpirtin i-a ringjall
Me një besim, një tmerr të qetë:
Tryeza, mbi të llamp' e shkretë,
E librat, e pa hir' e fat.
Mbulesa shtruar mbi krevat,
E pamj' e hënës në dritare,
E mbrëmj' e gjysmëterr'i zbet,
E lord Byroni në portret
E statuet' e tij krenare⁷,
Derdhur në bronz për bukuri
Kraha-kryqosur përmbi gji.

XX

Tatjana te kjo dhom' e modës
Qëndrovi gjatë në rrëmbim,
U-ngrys. Ndjen erën brënda odës,
Bën ftoht' e fryn. Me murmurim
Fle pyll e lum'i mjegulluar;
Pas malit hëna pat anuar,
E pelegrina ndjen tashi
Se do këthyer në shtëpi.
Ajo fsheh zemërën e vrarë,
Dhe jo pa pshterëtirë krejt,
Bën të këthehet sa më shpejt,
Po kërkon lejë që më parë
Të vijë në kështjell gjithnjë,
Të shohë librat një-nga-një.

XXI

Tatjana plakën përshëndeti
Te porta. Më të nesëmet
Mëngjisi vashën prap' e gjeti
Në vestibulin fort të shkret,
Në kabinetin e qetuar
Bot' e çdogjë duke haruar
U gjënd e vetëme tashi
E qau me vaj e shërémti.
Pastaj zu librat t'i shikojë,
Që më përpara s'i shikoi.
Sgjedhj' e çudiçme-e depërttoi.
Ra fellë-e zuri t'i lexojë
Me shpirt të etur e më-nge:
Edhe i-u çfaq një bot' e re.

XXII

Ne dimë se Eugjeni fare
Më s'deshte libra dhe lexim;
Po disa vepra krijimtare
Ai - i shijonte me dëfrim;
Giauri si dhe Don Juan-i⁸
Dhe dy-tri shëmbëlla romani,
Ku paqyrohet ky qindvjet,
Njeriu modern me të vërtet
Mjaft mirë - e bukur i përshkruar,
Një egoist, një imoral,
Shpirt-that'i keq që më s'e ndal
Fantazm' e tij e tepëruar
Dh'e shkreta mëndjemprehtësi
I zjen e shfren në zbrastësi.

Nër shumë faqe ish gërmuar
 Me çip të thorit një shënim.
 E syt' e vashës së trishtuar
 Qëndrojn' atje më me thellim,
 Tatjana sheh duk'u tronditur
 Ç'mendim, q'verrejtje të papritur
 Kish Onegini me një ças,
 E ç'gjëra e tërhiqnin pas.
 Nër disa faqe përmi fletë
 Ajo sheh gjurmëza me laps:
 Çdo anë i çel posa me haps
 Mendim'n e Oneginit - vetë
 Një fjall' atje, një kryq këtu,
 Një pikëpyetje ku-e-ku.

E ze Tatjana të kuptojë,
 Me hir të Zotit, pak-nga-pak,
 Atë q'u desh ta dashurojë
 Po për të cilin vrer e gjak
 Asaj destini - i pat dhuruar;
 Një çudimath i rrezikuar,
 Krijim i ferrshëm a qjellor,
 Demon a ëngjëll madhëshotr,
 Ç'far është? Nj'imitonjës vallë,
 Një hije - e keqe q'u fanit,
 Një Child Harold si moskovit
 Ku del në shesh ky shpirt-vërdallë?
 Fjalor i modës e dandy?
 Ç'gjë tjetër veç se parodi?

Enigmën vallë - e ka kuptuar?
 E gjeti **fjalën** drejt tashi?
 Shkojn' orët; ajo ka harruar
 Se rrijnë - e presin më shtëpi,
 Ku janë mbledhur nj'a dy fqinjë
 Enkas përtë gjer sa të vinjë,
 "Ç'far? Tanja s'është kalama,
 Thotë - e brengosura mama,
 Ajo nga Ollga 'shtë m'e madhe.
 Tatjanën koha s'e pret më,
 Po unë ç'mund të bëj për të?
 I-u thotë shkurt dhe kësaj radhe:
 Nuk dua. Shpirt'i saj u mbyll
 E sillet vetë nëpër pyll".

- Mos e ka zënë dashuria?
 "Për kë? Bujanovin s'e desh.
 As Pjetushkov-in s'e do, bija!
 Pyhtin kusari vinte shpesh;
 Ç'nuk bënte si ta dashurojë,
 Ish mjaft Tatjana që të dojë!
 Mendoja: këtë herë o Zot,
 Merr fund; po çfar! - Mundim i kot".
 - Ç'pret më, matushka,⁹ motra ime?
 Ka Moska treg fejëse, shko!
 Na thonë atje se gjen kurdo" -
 "Ah, motër, bëjmë pak fitime".¹⁰
 - Po veç një dimër e mjafton,
 Në daçi, huaja ndihmon.

XXVII

Dhe plaka i-a pëlqeu mendimin,
 E gjet të mënçur e të drejt;
 Bën llogaritë - e merr vendimin
 Për t'u larguar sa më shpejt.
 Tatjana - e mori vesh të renë:
 Në Moskën - luks ato do venë,
 Ndrequr e nisur ashtu pak,
 Me - atë kuptimin fshatarak,
 Me - ato zakone prapanike,
 Me - atë të folur injorant -
 Ku çdo koketë dh'elegant
 I-u heth vështrimet ironike!...
 O, tmer! Më mirë - është për të
 Në fshat e pyll përgjithënë.

XXVIII

Duke mënguar që-me-natë,
 Ajo merr fushat fluturim,
 I sheh së-largu gjërë-e-gjatë
 E thotë plot me ngashërim:
 "Lugina, kodra, lamtumirë;
 E male ju, që ju shoh mirë,
 Ti lamtumir' o pyll i ri!
 O quell tërë bukuri,
 E lamtumirë, moj naturë!
 Po fal pra qetësinë sot
 Për zhurmë, - e për shkëlqim të kot!
 Lirinë që s'e gjej dot kurrë!
 Ku vete une, që shpejtoj?
 Ç'më flet - destini, ç'më premtoi?

XXIX

Baritj' e saj bën kohë shumë.
 Tashi një kodër, e tashi
 Pa dashje - aty përmes një lumë
 E ndal Tatjanën plot magji.
 Ajo, posa me miq të vjetër,
 Kur në një vend, kur në një tjetër,
 Me pyje - e fusha kuvëndon.
 Po vera shpejt-e-shpejt kalon;
 Arrijti vjesht' e përaruar.
 Natur' e tërë, zbehur fort.
 Është stolisur si për-mort...
 Ja, mjergullën duk'e gërmuar,
 Shpértheu sakaq veriu - e ja,
 Si mag vjen dimri ca-nga-ca.

XXX

Arriu kudo; dëbor' e shtruar
 Bje lis-më-lis e shteg-më-shteg;
 Si me qilim janë mbuluar
 Male - edhe pyje - e fushë - e breg;
 Anët e lumit bardhëlore
 U bënë njëjt me shtrat dëbore.
 Shkëlqen të ngirët. Edhe na
 Gëzojmë dimrin me shaka.
 Veç zemr' e Tanjas nuk gëzohet,
 Ajo s'ka qejf, ajo nuk pret
 Të shfryjë nëpër votromet,
 Dhe me dëborë të freskohet
 Në faqe - e shpatull e në gji;
 Kjo udh' e mbush me llastari.

XXXI

Dit' e vendosur për të shkuar
 Kaloi; erdh tjetëra tashi,
 Gatitet duke kontrolluar
 Karoc'e lënë përsëri.
 Në tri kibitka fshatarake
 Ngarkohen plaçkat shtëpijake,
 Kuti, legen, tenxhere - e fron,
 E gjel e pul' e ç'dëshëron,
 Jastëk, dyshek edhe mustardhë,
 E vaza, shisht **et cetera**,
 Shtëpija ç'ka e ç'nuk ka.
 Dhe ja dhe kuajt tashi ardhë,
 Stërvina plot tetëmbëdhjet;
 Kush qesh e qan, kush përhëndet.

XXXII

I lidhin te koleshk' e parë;
 Nga gjellbërësit tashi
 Gatiten hamjet. Sa më parë
 Kibitkat mbushen bukuri.
 Mbi një stërvinë mjaft të ngratë
 Rri karocari mjekër gjatë;
 Dhe shërbëtoret posht'e la
 Përcjellin zotërinjtë. Ja,
 Ku zunë vend. Koleshk' e shkretë
 Rrëshqet nga porta si me zor.
 "Adio, vendi im paqtor!
 Adio, vetësi për jetë!
 Do t'ju shëkoj dhe nj'herë dot?..."
 Edhe Tatjana qan me lot.

XXXIII

Kur do përhapet përparimi
 Gjith' lehtësira dhe dobi,
 Me kohë (siç na flet gjykimi
 I bërë në filozofji,
 Pas pesëqindvjet)¹¹ nér ne xhadetë
 Do shtohen vend-më-vend si rjetë;
 Xhade, për qerre që s'ka sot,
 Do ket' ahere plot-e-plot
 Dhe ura hekuri me vargje
 Do shtrihen dëndur mbi lumenj
 Do lozin male dhe shkëmbën,
 Nën' ujra do ndërtojnë hargje,
 Orthodhoksia - ahere von
 Gjen një bufet në çdo stacion.

XXXIV

Tashi fort keq janë xhadetë,
 Dhe urat 'kalben në harrim,
 Çimk' edhe morr s'të lënë qetë,
 S'fle dot një grimë për pushim;
 Të ngrënë s'ka Barak' e ftohtë
 Me ton të madh, po fjalë - kotë
 Ka varrur listën në një mur
 E tyn'uria të sëmur;
 Kur se kyklopi¹² i çdo ane,
 Ndaj zjarrit gjith' kurris-kërrus,
 Rreh fortë me çekanin rus
 Sendet e lehta evropjane
 Duke bekuar burri dheut
 Vrag' e rëpirat e atdheut.

XXXV

Me gjith' këto vështirësime,
Një rrugë dimri të kënaq.
Si vers i modës pa mendime
Xhadeja shtrohet mirë - e paq.
Janë të zotë karocarët
E trojka s'lodhet nga të ngarët,
E verstat, duke bër' yrysh,
Kalojnë shpejt përpara sysh.
Oji! Larina udhëtonte -
Pa shtazë poste pér kollaj -
Mjaft keq me kuajhit e saj,
Dhe vasha jonë pra shijonte
Vështirazi kët' udhëtim;
Plot shtatë ditë pa pushim.

XXXVI

Po ja afruan. Sapo ardhë
Shkrep yll' i Moskës legjendar;
Kubét e mureve të bardhë
Me kry të zjarshëm derdhur n'ar.
Ah, o vëllezër! Si dëfrenja,
Ato pallate kur vërrenja
E kopsht - e kishat bukur
E kamabanoret plot magji!
Sa herë kur i ziu jam ndarë,
Kur brodha prapa fatit t'im,
Moskë, të thirra me - adhurim!
Moskë... kuvënd që s'ka të ngjarë,
Tërhedhj' e shpirtit t'im vramus!
Çnuk thua ti pér shpirtin rus!

XXXVII

Ja, me-ata dushqet e rrethuar,
Kështjell' e Pjetrit. Natëplot
Krenohet nga lavdi' e shkuar.
Napoleoni priti kot,
Në kulm të fatit të shëkojë
Se Moska do të gjunjëzojë,
Me kyçet e Kremlinit plak;
Jo, Moska s'bje pa flak' e gjak,
S'uł kokën, jo, nga dëshpërimi,
Dhe jo kanisk e kremtëri,
Po zjarr' ajo i bën gati
Herojt që s'e përmban durimi!
Dhe së këtejmi, mendimtar,
Vështroi ai të tmershmin zjar.

XXXVIII

Adio, t'i lavdi e jona,
Pallat i Pjetrit! Shpejt me vrapi,
Mos ndal! Përmes nëpër kollona
Që sbardhin. Ja, Tverskàja-n¹³ kap
E rend karoca nëpër udhë,
Ndërduchen roje - e gratë mbudhë,
Fenere, kopshte, pиргje - e djem,
Koleshka dhe kozak' ujem
Dhe manastire dhe pallate,
Dyqane - e rrugë - e farmaci,
Buharcy,¹⁴ fshatarakësi,
Kasolle, tregje, zarzavate,
Ballkone - e kryq që çduken pas,
Luanë - e gala mbi pullas.

XXXIX

Moskë! Moskë!

XL

Në këtë udhëtim të gjatë
Ik nj'orë, dy, dhe ja qëndron
Tek një shtëpi karoc' e ngratë,
Mes rrugëzës në Hariton.¹⁵
Ne tetua plakë – ato harrinë.
Që ka prej katër vjet ftizinë,
Dhe portën mbyllur me burgji
Nxitimthi vjen u hap tashi,
I thinjur edh'i gjyslykosur,
Kalmuku – lecko me kaftan.
Siç ishte shtrirë mbi divan
Bërtet sakaq princesh' e sosur.
Ato pushtohen me gëzim,
Me puthj'e lot e mallëngjim.

XLI

“Princesse mon ange!”¹⁶ – Pachette! – Sa
mirë,
Alina!” – Kush mendonte? – “Hi!...”
- Për shumë? – “E dashur! Kushërirë!”
- Ri! Si më duket një çudi!
Betohem, posa nér romanë... -
“Dhe vajza ime kjo... Tatjanë.”
- Ah, Tania, eja shpejt këtu,
Më duket èndër kjo kështu...
Moj, të kujtohet Grandisson-i!
Ku gjindet? Mëndja ç'm'a kujton!”
- Në Moskë, rron ndaj Simeoni’

Tashi s'ka pak më vizitoi,
S'ka pak që djalin e martoi.

XLII

Dhe – ay... Po pas do t'i-a fillojmë,
Kështu? Te far' e fis'i ti
Që nesër Tania-n e tregojnë,
Mëkat se unë s'mund të vi;
Mezi heq këmbët nga mundimi.
Po ju ka lodhur udhëtimi;
Haj vemë – e çlodhemi këtej...
Ah, s'kam fuqi... Krahror' e ndjej...
Më sjell një rëndësi dhe gazi,
Jo veç trishtimi... shpirtkë sot
E mirë për asgjë s'jam dot...
Pomplakem - ç'dridhje prej marazi!... –
Edhe këtu, e lodhur boll,
Me lot përsysh qëndroj u koll.

XLIII

Kjo përkëdhelje – e gas i dlirë
E prek Tatjanë, po tashi
Ajo këtu nuk ndjehet mirë,
S'ka dhomkëzën si më shtëpi.
Me tendën gjith' mëndafsh të lehtë
Në shtrat të ri s'fle dot e qetë.
Edhe kambanat që n'agim
S'i japid në mëngjes pushim;
E lodhur Tania bën e ngrihet.
Rri ndaj dritarës; po q'aty,
Të mugëtit kur ik, nér sy,
Ajo fushor'e saj nuk shihet;
Sheh me vetijen tërë zor
Port'e kuzin' e grazhd n'obor.

Dhe ja nër fis për të ngjëruar
 Sikush Tatjanën merr e shpje –
 Nër gjyshe – e gjysh si të llastuar
 E të papunshme – e gjith' më-nge,
 Gjirinjtë, largazi t'harritur,
 Kudo nga zemra janë pritur,
 Me buk'e kryp¹⁷ e gas e nur.
 "Ç'u rit Tatjana shpejt! Që kur
 E mbajta për të pagëzuar!"
 - Dhe un' e kisha gjith' më – krah. –
 - "I-a hiqnja veshn' ashtu nga-ca!"
 - E mbushnja me **bonbons**¹⁸ në duar! –
 E gjysh-stërgjysh ze murmuron:
 "Kjo koha jonë sesi shkon!"

Po – ato me gjith' që shkojn' e venë,
 Mbeten model në vjetërsi;
 E tetova, princesha – Elenë
 Mban gjith' një skufë **tulle** tashi;
 Lukerja gjith' ve bojë – e heshtur,
 Petrovna gjith' gënjen pa rreshtur,
 Ivani gjith' tutkun për-gas,
 Semjon Petroviç gjith' gurnas,
 Pelàgia ka një mik përherë
 Monsieur Finmouche,¹⁹ një **gentlemen**,
 Gjith atë burrë – e atë qen!
 E burri gjith' në klu²⁰ i ndjerë,
 I sjellshm' e shurth e dyrdyly,
 Han edhe pin gjith' sa për dy.

Vajzat Tatjanën e pushtojnë.
 Me nur' e tyre moskovit
 Së-pari heshtur e kundrojnë
 Sicila syt' asaj i ngjit;
 E gjejnë ca si të çuditshme,
 Provinciale – e t'hollësishme,
 E ca të zbetë – e t'hequr ca,
 Po fundi dhe të dashur mja;
 Pa siç e kanë për naturë
 E bëjnë shoqe, e marrin pas,
 E püthin me dëshirë e gas,
 I bëjnë modërisht frizurë²¹
 Edh'i besojnë pak-nga-pak
 Sicila mallin vajzarak.

Fitore – e shpresa për t'u pritur,
 Dhe ëndra dhe çapkënëri...
 Kullon bashkëfjalim i mitur
 Me nga një fite bukuri.
 Pastaj, posì shpërblim i fshehtë
 Kërkohet nga Tatjan'e shkretë
 Me gjithë zemër një rrëfim.
 Po Tania sheh si n'ëndërim
 Seç thonë – ato pa qef asfare
 Skupton asnje seç dërdëllat,
 Edhe të fshehtëzën e vet,
 Thesar'e zemrës durimtare,
 E mban në lumtëri e lot
 E asnjeriu s'i-a thotë dot.

Tatjana do që tē dëgjojë
 Me zemër nē bashkëfjalim;
 Po vetëm marrëzi pa bojë,
 Pa mënt e lidhj' e papushim
 N'atë salon vë re se flitet;
 Dhe tē mërziçme janë fitet;
 Në thatësirën e fjalimit,
 Të pyetjeve, tē dërdëllimit,
 N'atë fjalim aq thanatik,
 N'atë mendim aq prapanik
 S'tërhidhet zemra - as nga shakaja,
 Kjo mëndj' e mykur nuku qesh,
 Një xhixhë zjari s'mund tē gjesh
 As rastësisht, as nga belaja,
 Dh'asnjë tē shijshme marrëzi
 Nuk ke, moj bot' e zbruzur ti!

Nëpunësit me hundë ngritur
 E kqyrin Tanian kur kalon
 E tinës duke murmuritur
 Sikush përbuzjen i lëshon.
 Akcilit, një bufon i shkretë,
 I duket ideali vetë,
 Dh'anuar për nga port' e ti
 I preqatit një elegji.
 Ne tetova duk'e takuar
 U ndal i ndenji pranë V...²²
 Dh'e kureshtoi disi për të;
 E pranë tij, me ta vështruar,
 Ze ndreq perukëzën dopak
 E pyet për të një gjysmë-plak.

Po-atje, ku duke uluruar
 Zjen Melpomenja²³ me buçim,
 Ku - atë mantel tē përaruar
 I-a tundën turmës pa kuptim,
 Ku bje Talia²³ në dremitje
 Dhe më s'dëgjon duartrokutje,
 Ku veç kjo Terpsikor²³ e ti
 E prekën spektator^x e ri,
 (Siç qe nér kohëra më parë
 Që ju dhe un'i mbajmë mënd)
 S'e vinte re nga ndonjë kënd,
 Me syt' e damës zilitare,
 Asnjë **binocle**²⁴ dhe **lorgnon**²⁵
 Në lozh'e palk ose poltron.

E shpjjenë dhe nëpër dëfrime,
 Lëvizj'e turmës, zhurm'e saj,
 Hov'i muzikës me ndriçime,
 Çiftet e zjarta, berihaj,
 Naziket nisur e stolisur,
 Kor'i shumicës së harlisur
 Dhe tē fejuarat pa fund,
 E prekin shpirtin sa me mund.
 Këtu çapkënët elegantë
 Tunden pa turp e mendje-pak,
 Mi sy **lorgnon-in** krenarak;
 Edhe husarët posa fantë
 Sulmojnë, ngasin me kuxim,
 Charmojnë - e ikin fluturim.

Në qiel ka plot yje t'artë,
Të bukura në Moskë plot,
Po drit e hënëzës së zjartë
Prej yjeve s'arrihet dot.
Po – ajo që unë ndër vegime
S'guxoj ta prek me lirën t'ime,
Si hën'e bukur që shëndin
Ndaj gjithë vajzat vetëtin,
Me çfarë mburrje qiellore
Ajo rrëshqet e shkon mbi dhe!
Mburruar gjiret plot harë!
Njomur vështrimet perëndore!...
Po mjaft, po mjaft, ndalo tashi:
Pagove mjaft për marrëzi.

Lëvizje, vals, përkulje, adete,
Galop, mazurka, zhurmë... Po
Midis kollonash nér dy tete²⁶
Pa – u vënë re, prej askujtdo,
Tania vështron e s'sheh, çuditet,
Dhe nxitj' e botës i mërzitet;
Çdogjë e mbyt ... me fantazi
Do fshat e fshatarakësi,
Fush' e lëndinëza dhe pllaja,
Do çipn'e saj me bimë – e bar
Ku derdhet kroi murmurimtar,
Romanet dhe lulet e saja,
Bliret me hien q'e kënaq,
Në vendin ku ai i-u çfaq.

Kështu fort larg i shkon mendimi;
Le bot' e ball e zhurmëri;
Ndérkaq s'e luan nga vështrimi
Një gjeneral me rëndësi.
Tetot me shënjë-e çmuan çasin,
Me bryll Tatjanën e godasin,
Sicila fsheht' i pëshpëris
“Shih majtas, majtas, shpejt, lëvis”.
- Majtas? Më ç'vend? Ç'far ka? më ç'anë? -
“Çdoqoftë, shpejt, shëko me sy...
Te grup'i parë, ata të dy,
Në uniformë këtu pranë...
Ja u shkëput... ja, erth, ngadal...”
- Kush? aty trashua gjeneral?... -

Po ne Tatjanën le t'urojmë
Për një fitore me-çdo-lloj,
Dhe udhën t'onë ta ndryshojmë,
Për mos t'harruar ç'po këndo!...
E pikërisht, po them dy fjalë:
Këndo pra shokun, atë djale,
Me kaq e kaq çudishmëri,
Mundimin t'im bekoma, ti
E muz'epike zë-kulluar!
Edhe në dorë m'ep një stap,
Mos arratisem hap me hap.
Mjaft. Poshtë barrën e rënduar!
Pra klasicizmës vargu im,
Me gjithqë von, i pru nderim²⁷.

Krye e tetë

*Fare thee well, and if for ever
Still for ever fare the well*

Byron¹

I

Ndaj ditëve kur lulëzonja
Në kopshtet e liceut i ri,
Un' Apulejin² e lexonja,
Po Ciceronin³ kursesi;
Nër ato ditë plot me bujë
Kur ikte mjellmeja mbi ujë
Në parëver' e në shkëlqim,
I-u çfaq kjo muza shpirtit t'ím.
E dhoma ime studentore
Më ndriu prej ëndërash në ças:
Zu muza këngën plot me gas,
Këndoi dëfrimet djalërore;
Lavdin' e gjyshërvë që shkoi,
Buçim' e zemrës q'ëndëroi.

II

Dhe bot' e qeshur e urovi;
Kjo na dha kraha, na dha zjarr;
Derzhàvin-plakn⁴ e preku hovi
E na bekoi kur ra në varr.

E Dmitrjev-i s'na dha mallkimin,
Zakonet ruse-Ai nderon,
S'vë re as ligjë, as ligjërimin,
E Muzën vjen na ledhaton.
E ti, o fellë- i frysmeuar
I bukurive këngëtor,
Idhull i gjirit virgjëror,
Nuk ishe ti, zemr' e zjarrmuar,
Nuk ishe, dorën që ma dhé
Pér në lavdi, pér në haré?

III

Dhe unë, ligjë duke bërë
Veç urdhërin e zjarrit t'ím,
Me ndjenjat pér nga turm'e gjërë,
E shpura muzën pa mendim
Nëpér banqetet zhurmëmore,
Tmerin e rojave natore;
Dhe nér banqete-e marrëzi
Ajo erth téré dhurëti,
E si bankantë-u pat térbaar,
Pér miq me kupën plot këndoij
Rini e kohës që kaloi
I binte pas e flakëruar,
Edhe nér miq isha krenar
Nga vrull' i shoqes lozonjar.

IV⁵

Po-i lashë mbledhjet botërore
Dhe ika larg... Ajo m'u ngjit.
Sa herë muza përgjërore
Ma çeli jetën q'u nemit
Me-ato magjira në rrëfime!
Sa herë nëpér greminime,

Si Leonora, mbi Kaukas,
Ndaj drit' e hënës më ra pas!
Sa herë mb'anë Tauridës
Ajo në t'errët kaqe net
Më shpu tek i potershmi det,
Tek murmurim'i Nereidës,
Që ngreh pér në pérjetësi
Ndaj At'i botëve lavdi.

V⁶

E zhurm'e luks duk' i harruar
Të largëtit kryeqytet,
Në Moldavinë-e pikëlluar
Mes endacakëve baret,
Nër tenda populli të shkretë
Bëhet e egër ajo vetë,
Gjuhën e Zotërve harron
Tek gjuhë-mjerët ku kalon,
Mbi stepat, q'i pëlqeu aq fare...
Sakaq, çdogjë pësoi ndryshim;
Dhe ja m'u çfaq në kopshtin t'ím
Si një zonjushëzë fshatare,
Duke vështruar dhemshurisht,
Në duar një vëllim frëngjisht.

VI⁷

Sot muzën pér të parën herë
Po-e sjell në mbledh'e shoqëri:
Dhe nur' e saj nga ster'e gjerë
E ruaj fort me gjelozë.
Mes turmës mbushur me fisnikë,
Luftarë edhe diplomatikë,
Zonjat e rënda ajo përshkon;
Ja, ndenji lehtë-e po vështron;

172

Duke-admiruar prej habisë
Lëvizj'e veshj'e fëshfërim,
Çfaqjen e miqve pér nderim
Përpara zonjës së shtëpisë,
E burrat veshur në të-zi
Rreth zonjash derdhur në stoli.

VII

Po i pëlqen kjo harmonija
Oligarhike në fjalim⁸,
E mburrij'e ftohtë-e qetësija,
Me gradë-e vjete dhe dallim.
Po çështë ai që nëpër turmë
Qëndron i heshtur edh' i murmë?
Një zot i huaj ai ngjet,
Përpara ti shkëlqen e ngjet
Si hije-e rëndë çdo fytyrë.
Dhe, "spleen" a dhëmbj' e krenari
Tregon? Ç'ka ardhur? Kush e di?
Kush është? Eugjeni plot mënxyrë?
Ai vërtë?... Po, ai vërtë.
"Që shumë ka këtu ndër ne?

VIII

Ësht' ai prapë – a është shtruar?
Apo-i çudiçmë përsëri?
Thoni, me ç'robe ri mbuluar?
Ç'gjë po na sjell pra që tashi?
Do çfaqet si Melmoth⁹ i ndjerë,
A maskë tjetër do të verë,
Kosmopolit e patriot,
Harold, kuaker edhe bigot?
Apo s'do jetë asfare tjetër
Veç se nj'i ri si un'e ju?

173

Së-paku sikur t'ish kështu;
Ta lerë sot modën e vjetër,
Se botën e gënjeu sado..."
- E njihni vallë? - "Po dhe jo".

IX

- Pse pra me kaqë ligësirë
Ju flisni pa pushim pér të?
Pse pa të lodhur, pa mëshirë
Gjykojmë vallë mbi çdo gjë,
Pse zemër-zjartët që s'mendojnë
Në zbraztësinë na lëndojnë,
Na bëjn' e qeshim pa lezet;
Pse shpirti liri-madh na vret;
Pse tepër shpesh ne dërdëllimat
I marrim pér veprimitari;
Pse budallaj ka ligësi;
Pse mëndje-fryri do vec grimat,
Pse vec një mediokërsi
Pér ne 'sht'e lart'e s'ka çudi?

X

Lum kush qe djali' ri me kohë,
Lum kush me kohë erth u rit,
Kush hap-me-hap të ftohtë e llohë
E mbajt në jetë e s'u drobit;
Kush s'ra pas ëndërash të luaj;
Polemit kush s'i-u bë i huaj;
Kush njëzetvjeç ish kryeneç
Edh'u martua tridhjetvjeç;
Kush pezjetvjeç u pat liruar
Nga borxhe-e gjepura lloj-lloj,
Kush urt'e butë si fitoi
Famë edhe ar u pat graduar,

Pér kë tha shekulli kurdo:
N.N. 'sht burrë që ç'e do!

XI

Po hidhur fort, duke menduar
Se ne rinia kot na shkoi,
Se krejt e patmë tradhëtar,
Dhe-ajo pér-ças na tradhëtoi,
Se me të bukurat dëshira,
Se ëndrat t'ona më të dlira
U patnë fishkur pak-nga-pak
Si myk-i kalbur vjeshtarak.
S'durohet dot duke soditur
Veç vargje-e-vargje me gosti
Në jetën si ceremoni,
Dhe prapa turmës së radhitur
Të vesh, e të mos ndash me të
As mendje e zemër e kurgjë.

XII

Kur të merr bota nëpër gojë,
(Do ta pranoni) s'bëhet dot
Nër njerëzit me cipë e bojë
Të fitosh famë kot-na-kot
Si nj'i çuditshëm i hazdisur,
A si përbindshi katandisur,
A famën e demonit t'im¹⁰.
Eugjeni (po bëj rish rrëfim),
Në duel mikun si pat vrarë
E pa qëllim, pa ukubet
U bë njëzetegjashtë vjet,
Mërzitur keq e pér të qarë,
Pa punë-e grua si harriu,
S'dij seç' të bënte jetë-ziu,

E zu një ndjen' e shqetësuar,
 Një mall pér të ndërruar vend,
 (Një cilësi fort e tmeruar,
 Kryq vetëdashës pér ndokënd).
 Ai la pronën e shtëpinë,
 Fush' edhe pyll e vetësinë,
 Ku hij' e skuqur tërë gjak
 I çfaqeje dëndur më çdo cak.
 E pa qëllim zu t'udhëtojë,
 Veç me një ndjenjë mu në gji;
 Po dhe çdo udhëtim tashi
 Si çdo gjë, s'mundi ta durojë.
 Ai ktheu, kaptoi në zall
 Si Çackij¹¹, që në det në ball.

E ja se zu të murmurojë
 Gjith' turm'e sallës edh' u ndal,
 Patronës erth i-u qas një zonjë,
 Pas saj nj'i bëshmë gjeneral.
 Ajo nuk nxiteshe sakaqe,
 Nuk ish e ftohtë-as dërdëllaqe,
 S'ish e paturpshme në vështrim,
 S'kish nér qëllime pretendim,
 As përkëdhelje s'kish nazike,
 As hollësi, as fantazi...
 Po qetësi e thjeshtësi.
 Ish një pikturë fort besnike
Du comme il faut¹²... Shishkov¹³! më ndje:
 S'di përkëthimin si ta ve.

Atë gjith' zonjat e nderonin.
 E shihnin plakat me gëzim;
 Dhe burrat kur pér-ball i shkonin
 Deshnin prej saj ndonjë vështrim;
 Zonjushat ecënин pa bzëré
 Përpara saj dhe mbi të tërë,
 Me hundë lart, me shtat krenar,
 Vij gjenerali guximtar.
 Asnjë s'e thesh dot q'ajo ishte
 E bukur, po që posht'e la
 Asnjë s'e shante-e nuk i tha
 Atë që moda bjarishte
 Në Londër në fisnikëri
 I thesh **vulgar**... Nuk di sesi...

Fort më pëlqen kjo fjal' e shkretë,
 Po s'di sesi ta përkëthej;
 Ajo 'sht'e re dhe s'mund të ketë
 Një vend me nder që sot e tej,
 Do t'ish më mirë n'epigramë...
 Po rikëthehem te-ajo damë.
 E dashur, plot magji nér sy,
 Ajo kish pran'e pran' aty
 Nina Voronskaja-n¹⁴ e ndritur –
 Kjo Kleopatr¹⁵ e vendit t'im –
 Dhe ju do kishit një mendim,
 Se Nina, në mermer skalitur,
 S'e errte fqinjën kursesi,
 Me gjith' që ishte si peri.

“E mundur? – thot’ Eugjeni vetë: -
 “Ësht’ ajo pikërisht? Po... Jo...
 Si! Fund i stepave të jetë...”
Edhe lorgnon-in nér këto
 Ai e shpije për çdo grimë
 Te-ajo, q’i solli në kujtime
 Tipare-humburën së-rish.
 “Më thuaj princ, a mund ta dish
 Kush ësht’ ajo që më kët'anë
 Me-ambasador’e Spanjës flet?
 Dhe princi Eugjenin merr e pyet:
 - Ah! Më s’di botën se kush janë?
 Prit. Do të paraqisim shpejt.
 Ësht’ ime shoqe fund-e-krejt. –

“Pra je martuar! Nuk kam ditur!
 Që shumë? – Ka dy vjet tashi. –
 “Me cilën?” – Larina. – “E pa pritur!”
 - Të njeh? – Tatjana? Jemi fqi”.
 - Oh, haj të vemi. – Princi i qaset
 Së-shoqes edh’ i sjell të haset
 Gjirin’ e mikut në sallon.
 Princesha jonë e vështron...
 Dhe ndonse e prerë e turbulluar,
 Sado që zemrën i-a përshkoi
 Kjo e papritur kësisoi,
 Ajo asgjë s’pat tradhëtar;
 Kish gjith’ një ton dhe paskëtaj;
 E qetë ish përshëndetj’ e saj.

Bënji be! jo vec që s’u tund hidhur.
 S’u skuq në ças, s’u zbe, s’ndryshoi...
 Po as qipallat s’i pat dridhur,
 As buzët fare s’i shtrëngoi.
 Me gjith’ që sytë ai i-a ngjiti,
 As hij’ e Tania-s nuk i ndriti,
 Siç pati qënë nj’herë ajo.
 Ai desh ta fjalosi, po –
 Po s’mundi dot. Ajo e pyeti
 Në ish këtu që mjaft, që ngaj,
 Mbështetje vend’i largë i saj?
 Pastaj – iu kthe të shoqt e mbeti
 Sy-lodhur; e shpëtoj’ tëhu...
 Eugjeni u shtëng u bë si dru.

Kjo është vallë ajo Tatjanë
 Q’Ai në fshat, në vetësi,
 Kur e filluam ne romanë,
 Te vend’i larg ku s’kish njeri,
 Me zell e zjarr për edukatë
 I bëri një mësim të thatë, -
 Ajo, q’Ai kish edhe sot
 Një letër me dëshira plot,
 Ku flet lirisht zemr’ vërtetë;
 Vashëz’ e urtë... - apo ‘ndëron? –
 Q’Ai i kthevi me një ton
 Përcëmimin n’atë çip të shkretë,
 Vall’ësht’ ajo që sot atë
 Me kaq kuxim s’e ka për gjë?

Ai e la mbledhjen bujare
 I murm këthehet në shtëpi,
 Nga nj' èndr' e hidhur e gazjare
 Tronditet gjum' i vonshm'i ti;
 U zgjua - vjen në shtrat një letër:
 Princ N. e fton atë pa tjetër
 Në mbrëmje. "O Zot! te ajo!...
 Do vete, do të vete! Oh!"
 Dhe shpejt përgjigjen e sgërmisi.
 Ç'ka? Ç'èndr' e tmershme e zoteron!
 Ç'gjë zemër-ftohtin që përton
 Në fund të shpirtit e tronditi?
 Përçmim e cmirë? Kotësi?
 A - dashuria përsëri?

Dhe prapë ze të nëmërojë
 Eugjeni orët, prapë pret,
 Ja bie dhjetë; u nis të shkojë,
 Ja fluturim mbi shkallë u gjet;
 Hyn te princesha lehtë-lehtë;
 E gjen atje Tatjanën vetë,
 Dhe disa grimëza me të
 Po ri. Po nuk i thotë gjë,
 S'i gjen dot fjalët për t'i thënë,
 I murm'i ndrydhur, plot mérzi,
 I jep përgjigje. Trun'e ti
 Një mëndj' e ngulur i-a ka zënë,
 Ai ngul sytë. Ajo qëndron
 E qetë e gjë s'e turbullon.

Hyn burri. ai këput menj'herë
 Këtë të çudshëm **tête-à-tête**;¹⁶
 Kujton me Eugjenin pa-ndërprerë
 Çapkënëri prej kaqë vjet.
 Çdëfrejn' e qeshin. Miqtë vijnë
 E bisedimn' e përtërijnë
 Me krypë t'ashpr' e ligësi;
 Ndërkaq e lehta kotësi
 Para patronës jep shkëndija,
 E ndërķeputin kur-e-kur
 Fjalime tërë mënt e nur
 Pa u ndrydhur nga pedanteria,
 E s'binte rëndë ajo në vesh
 Me atë liri që shkon e qesh.

Këtu ish aristokracia,
 E ç'qe fisnik e kampion,
 Ç'has më çdo anë njerëzia
 Si fant-spathi në çdo sallon;
 Ishin këtu dhe plaka shtriga
 Me skufkë dhe fytyrë-liga;
 Disa zonjusha gjith' stoli,
 Që s'buzëqeshnin kursesi;
 Ish dhe nj'ambasador që fliste
 Për punë shteti rënd'e pak;
 Dhe flokë-zbardhur ish një plak
 Që pleqërisht përgaste-e ngiste,
 Stërholl' e fell' e mendje-mpreht,
 Po sot për sot më s'ka lezet.

Pa ish një tip për epigrama,
Njeri i kundërt si nj' iriq:
Kundër të ligut shpirt nér dama,
Çajt tepër t'embël nëpër miq,
Kundër bisedës për romane,
Dhe monogrameve mondane,
Dhe çdo reviste që gënjen
Dhe bashkëshortes që s'i vlen...

(Këtu na ish dhe bij' e vet,
Aq kruskë dhe biçim-surret,
Aq e xhudamt' edhe thartuqe,
Sa domosdo sicili mik
Në të shij mend e shpirt të lik).

Këtu ish vetë Suburov-i,
I poshtri i famshm' e shpirt-zullum,
Që të gjith' lapset t'i mbarovi,
Monsieur St.-Priest,¹⁷ në çdo album;
Te porta rrij, tëhu prej salle,
Një tjetër diktator mbi balle –
Shtrënguar, heshtur në qëndrim,
E ngjiyer posa keruvim;
Dhe nj'udhëtar i keq-pudrosur,
Një faqe-zi e tru-çapras,
I bënte miqtë tërë gas
Nga sjellj' e tij e toroslosur
E majë syrit një vështrim
Për të nga ta ish një dënim.

Po Eugjenin e kish robëruar
Gjith' mbrëmjen veç Tatjan'e ti,
Jo vajz' e thjesht' e pakuxuar
Që kishte shtënë dashuri,
Po ajo princesha dhëpërore,
Po perëndesha madhështore
Te lum'i madh perandorak¹⁸,
O njerës! ç'ini mëndje-pak
Si Eva q'u pat dhënë sisë:
Atë që kini, s'u tërheq;
Ju ndjell pa rreshtur gjarpr'i keq
Te drur'i ëmbël' i fshehtësisë;
Pem' e ndaluar ju pëlqen,
N'eden pa të ju s'kini eden.

Sesi ndryshoi Tatjan' e urtë!
Ç'vendosi rrugën aqë drejt!
Seç sillej me kaq ton të ngurtë
Duk'e mësuar kaqë shpejt!
Kush do shij vashën fshatarake
Në syt' e damës krenarake,
Që vinte ligjet në sallon?
E mall'e saj ai kujton!
Për të ajo, shpirt-përvëluar,
Nër nete që Morfeu¹⁹ s'i vij,
Njëherë rij e psherëtij
Ndaj henës me syt'e lënguar,
Duke 'ndëruar që me të
Të lumtërohet përgjithnjë!

Çdo mosh e ndiell dashurinë;
 Po shpirt'i ri e virgjëror
 Harliset kur i-a ndjen stuhinë
 Si fusha shiut parëveror.
 Ai freskohet me ato zjarre
 E rrihet, edhe piqet fare –
 E jet' e mbrujtur s'vete kot,
 Jep lule plot e fruta plot.
 Po te këthim i moshës s'onë,
 Te shpirt'i vonshm' e frutë-shkret,
 Çdo mall e zjarr lëkund e vret;
 Kështu furtunat përgjithmonë
 E kthejnë fushën në batak
 E çveshin pyllin dimërak.

Nuk ka dyshim; Oji! Eugjeni
 E do Tatjanë sa më s'pyet;
 Si kalama ju do ta gjeni
 Gjith' nér mendime dit' e net.
 Nuk ka arësy që ta ndalë,
 Te shkall' e saj qëndron pa fjälë,
 Vjen rri te porta dit'e ças;
 Posi një hije i vete pas;
 Ësht'i kënaqur që t'i verë
 Mbi supe boan²⁰ butësisht,
 T'i preki doçkëzën me gisht,
 Ose përpara saj të nxjerrë
 Lloj-lloj shërbenjës në livrée²¹,
 A dhe shamiçkën kur i bje.

Ajo s'vë re çdo që të bëjë,
 Të vdesi, s'tundet ç'bën ay,
 E pret lirisht, denjon t'i bzëjë
 Nj'a dy-tri fjälë sa për sy,
 Nganj'herë e përshëndet bujare,
 Nganj'herë s'e vërren asfare;
 Nuk bën aspak koketëri –
 Se bot' e madhe e ka mërzi.
 Eugjen' e sbejti dashuria.
 Ajo s'shëkon, as nuk i dhemb;
 Eugjeni u tret, Eugjeni u shemb
 E mbase vuani nga ftizija.
 Të gjith' i flasin drejt për drejt
 Për mjekë e banja sa më shpejt.

Po ai nuk vete, ai së gjalli
 Për vdekje e mort është gati,
 Kur se Tatjanën s'e ha malli
 (Kështu 'shtë femra) kursesi,
 Ai ngul këmbë, nuk lëshohet,
 Shpreson pa rreshtur, kurajohet;
 Ashtu i sëmur' e pa shëndet,
 Ai princeshës, dorë-sbet,
 I bën një letër të zhuritur,
 Vërtet shëkonte pak kuptim
 Nér letra Onegini im;
 Po me atë zemrën e tronditür
 Trishtim e vojtje më s'duron.
 Ja këtu letra siç vijon.

Letra e Oneginit Tatjanës

"E di: kjo letër ju lëndon
 Me fshehtësirën e trishtuar.
 Me sa përcëmim duke e lexuar
 Vështrimi juaj më dënon!
 Ç'kërkoj? Ç'qëllim më bën që unë
 Po ju hap shpirtin varfanjak?
 Për ç'qesharakëri e dhunë
 Pa dashur mund të bëhem shkak!
 Një herë u poqmë si të huaj,
 M'a çeltë zemrën t'uaj,
 S'guxova që të kem besim;
 Nuk ju rrëfeva bujarinë,
 Nuk desha që t'humbas lirinë
 Ndaj më rrëfente kundërshtim,
 Edhe një gjë na pati ndarë...
 Prej krahut t'im ky Lenski ra –
 Nga gjith' ato q'i kishte mbarë
 Ahere zemëra m'u nda;
 I lënë, i vetë, un' u mendova:
 Veç një liri e qetësi
 Sjell lumtërinë. O Perëndi!
 Sesi gabova, si u dënova!
 Jo, t'ju shëkoj në sy për-ças,
 Me nënëqeshjen n'ato buzë.
 Kudo mbi dhé t'ju vete pas
 I ndezur tërë zjarr e shpuzë,
 E të kuptoj si ju krijoj
 Atë përsosje Perëndia,
 Përpara jush të di se shkoj,
 Se vdes e humb... ja lumtëria!
 Dhe un'atë s'e kam: një short
 Më çvat për ju, mes arratisë;
 Më dhimshet dit' e orë fort:
 E prej mërzisë e kotësisë

M'i nxin kurdo ky fati im,
 Dhe janë plot me dëshpërim,
 E di: e matur m'ështëjeta;
 Po që ta zgjat duhet tå di
 Për çdo mëngjes me të vërteta
 Se ju shoh ditën përsëri...
 Po druhem se në lutjen t'ime
 Vështrimi juaj mos shikon
 Një shpirt finok me përgjëreme –
 Dhe rëndë e ndjej si më qërton.
 Sikur ta dinit sa 'sht' e tmershme
 Ndaj shtrihem n'et për dashuri –
 E me arsyen e përhershme
 Mbaj qetë gjakun në furri;
 Ndaj dua gjunjët t'ju pushtonja,
 E nënë këmbë, me – adhurim,
 Morin'e lutjeve t'ju shtronja,
 Mall e rrëfim edhe pendim,
 E pra me pamje ftohtësije
 Bisedën t'ime e armatos,
 Aq shtruar e filloj dh'e sos,
 Ju çfaqem tërë gas e hijel...
 Po qoftë edhe kështu, ndryshim
 Më s'mund të bëj, nuk mund të luaj;
 Mbaroi: jam në fuqinë t'uaj
 Edhe i shtrohem fatit t'im".

XXXIII

Nuk ka përgjigje. Prapë i shkruan:
 Te letrë dytë, e tretë s'ka
 Asnjë përgjigje. E si po vuan,
 I vete në një mbrëmje; ja,
 Sa hyri... ajo del. Sa e ftohtë!
 S'e sheh, një fjälë atij s'i thotë:
 Oh, si ka ngrirë ajo tashi

Gjith akull si n'Epifani!²²
 Si mbajnë buzët vendimtare,
 Mërin' e brëndëshme q'i zjen!
 Eugjeni sytë ia mbërthen;
 Ku, ku 'shtë zemra me ato zjarre?
 Mëshir'e lot?... S'jan asgjëkundi!
 Kjo pamj'e saj – mëri pafund...

XXXIV

Po, mbase, ish nga arëkthi fshehtë
 Mos burri saj kupton e gjen
 Atë q'ajo pat bërë vetë...
 Ato që dij veç një Eugjen...
 S'ka shpresë. ai i le shtëpinë,
 Shkon duke nëmur marrëzinë –
 Funditet thellësisht në të,
 Në botë rimohon çdogjë
 Edhe te dhom'e tij e heshtur
 Kujtimn' e kohës përsërin
 Kur e kish zën'i egri **spleen**
 Përmes dëfrimeve pa rreshtur,
 Që mend' e zemëra i-u err
 I mbyllur n'atë çip si ferr.

XXXV

E prapë Eugjeni jon'i gjorë
 U vu lexoi: Gibbon,²³ Rousseau,
 Manzoni-n,²⁴ Herder-in,²⁵ Chamfort-ë,²⁶
 Madame de Staël, Bichat,²⁷ Tissot,²⁸
 Lexoi skeptikun Pierre Bayle,²⁹
 Lexoi së-tëri Fontenelle,³⁰
 Lexoi prej t'anëve ndonjë
 Pa mprapsur e pa lënë asgjë;
 Edhe revista dhe almanakë,³¹

Ku gjith' dëgjojmë predikim,
 Ku kaq më shajnë me mallkim,
 Ku gjen për mua sado-pakë
 Një madrigal plot lavduri –
E sempre bene,³² o miqt' e mi.

XXXVI

Kështu? Lexonin syt'e ngratë
 Po mënd'e tij i kishte larg;
 Dëshira, èndra zemëratë
 I-a mbushnin shpirtin varg-e-varg.
 Ai lexonte nëpër vija
 Me syrin shpirtëror të tija
 Të tjera sërë. ai në to
 Ish i funditur për-kurdo
 Ishin legjenda dhe rrëfime,
 Përralla tërë fshehtësi,
 Èndra pa lidhj'e pa kufi,
 Kanosje, sherr, parashikime,
 A një rëfenjëz që ringjall,
 Një letër vashëze me mall.

XXXVII

E pak nga pak i humb mendimi,
 I fjetnë shqisat, perëndoi,
 Përpara tij përfytyrimi
 Valon me pamje lloj-e-lloj.
 Ai po sheh në këtë orë;
 Si duke fjetur mbi dëborë,
 Ri shtrirë një djalosh i ri,
 E ndjen një zë: Eh? **vdiq** tashi!
 Shikon armikët e harruar,
 Të mefshtët, shponjësit në kor,
 Një zhgan të rejash tradhëtor,

Një turmë shokësh të përcmuar:
E ndaj dritares, nér këto,
Rri pret në fshat **ajo!**...

XXXVIII

Ai kaq shum'u pat mësuar
Me këto pamje, sa s'u çmend
Ose s'u bë poet i çmuar.
(Do na nderonte në çdo vend!)
Posi: me hir të magnetizmit
E me fuqin e mekanizmit
Të vargut rus, ai përpak
Gjesh u bë mjeshtër krenarak.
Si ngjiste ai me një **poeta**
Kur rinte vetë mendimtar
Ndaj vatrës bubulak me zjarr
E murmuronte: **Benedetta**,³³
Dhe **Idol mio**,³⁴ papo shtij
Pantoflen zjarri ta përpj!

XXXIX

Po iknin ditët; er'e ngrohur
E shkrinte dimrin në çdo kënd;
Ai s'u bë poet i njohur,
E nuk vdiq, e nuk' u çmend.
Me parëverë rihet gjaku:
Tek ishte mbyllur si bobaku,¹
Q'e shkonte dimrin vetmitar,
Me xhame dysh e vatr'e zjarr,
Shpëton në një mëngjes në slitë
E gjatë Nevës ai nget,

1. *Bobak*, (rusisht) = *mbi pylli*; *Murmeltier*, (gjermanisht);
marmotta, (ital.) *Maarmotte* (frëngj.)

Mbi akullin që po pëlcet,
Lot dielli, dëbor'e ngrirë
Kullon e shkrin nér rrugë krejt.
Ku, përmi të aq leht' e shpejt.

XL

Ik Onegini? Që më parë
Ju e kuptuat; po, posi:
S'u ndreq aspak ky mëndje-shkarë,
E vete në Tatjan'e ti.
Si një i vdekur është zbetë,
Në hyrje s'ka njeri, e shkretë,
Hyn dhe në sallë, prapë s'ka.
Ai hap derën. Çfarë pa,
Që kaqë fort e pati prekur?
Princesha, vetë, rri aty,
Përpara ti, me lot nér sy,
Pak si pa regull edh'e hekur,
Mbi duar kokën anon
Edhe një letër po lexon.

XLI

Oh, cili te ky shpirt i vrarë
S'do shij sa vuante tashi!
S'do shij Tatjanëzën e parë
Te kjo princeshë përsëril!
Me drithmë duke shërëmtuar
Nér këmb' Eugjeni i-u pat shtruar;
Ajo têrhidhet edhe s'flet;
Edh' Oneginin e sodet
Pa një mëri, pa u çuditur...
Vështrimn'e shuar në lëngim
E lutjen me vetëqërtim,
I-a ka kuptuar. Vajzë mitur,

Ëndërimtarja gjithë mall,
Siç ish një-herë u ringjall!

XLII

Ajo s'e ngreh ashtu të shtritur,
S'e çqit vështrimin prej ati,
Nga buz'e tija e uritur
S'e luan dorën që i-u mpi...
Çfarë ëndëron ajo e ngratë?
Kalon kështu një heshtj'e gjatë,
Edhe nis letë më në fund;
"Mjafton pra, ngrihi. Unë mund
Tashi me ju të flas kulluar.
A e kujtoni, Onegin,
At' orë e ças kur një destin
Na pru në kopsht, e aq e druar
Prej jush pranova atë mësim
Sot e kam radhën për shpjegim.

XLIII

"Unë, Onegin, mbase m'e mirë
Kam qënë e isha dhe m'e re,
Edhe ju desha; po me ç'hire
M'a pritte zemrën që m'u nxë?
Me ç'far përgjigje? Ftohtë fare.
Për ju një vashëzë fshatare
S'ish gjë e re, q'ju dashuron?
Dhe sot ah! zemrën ma ndalon
Ai vështrim gjith' ftohtësirë
E predikimi... Po tashi
Për orën plot me llaftari
Nuk ju padis: u suallt mirë,
Fisnik në punë – e në mendim;
Falënderoj nga shpirti im...

XLIV

"Ahere, larg nga bot'e kotë –
S'është vërtet? – n'atë shkreti³⁵
Nuk ju pëlqeva... Pra nér lotë
Përse më ndiqni ju tashi?
Përse tashi ma vutë renë?
A mos, se ngrita vetëhenë
E mund të dal në qark fisnik;
Se jam me titull pasanik;
Se im shoq në luftë i goditur
Prej gjith' Oborit ka nderim?
Mos vallë se çnderimi im –
Sot botën do ta kish habitur,
Edhe për ju do t'ish kështu
Një nder i ndritur tej-tëhu?

XLV

"Po qaj... Në se Tatjanën t'uaj
Ju s'e harruat gjer tashi,
Ta dini se më lehtë vuaj,
Më pak e ndjej at' ashpërsi,
Ato qërtimë – edhe rëndime,
Se këtë zjarr me kaq rënkimë,
E këto letra, këto lot.
Nga shpirti im me èndra plot,
Nga mosh'e njomë e mituria...
Ahere druheshit pakmos.
Po sot! - ç'qëllim po ju svarros
Kështu ndaj këmbëve të mijë!
Si lini zemër e mendim
Kaç skllavërisht në poshtërim!

“Pér mua, Onegin, kjo jetë,
 Me salltanetet q’i kam ndot,
 Tërtër’e vorbull e pa-qetë,
 Pallat e modë e mbremje plot,
 Ç’më vlejnjë? E lumtur do të isha,
 Gjith’ këtë luks të mos e kisha,
 Do ta shkëmbenja me gëzim
 Pér librat, e pér kopshtin t’im,
 E pér shtëpin’e thjeshtësinë,
 E, Onegin, pér viset ku
 Ju pashë pér-së-pari ju,
 Pér varzet e pér qetësinë
 Ku me atë kryqin shpresëtar
 Fle taj’ gjorë nënë bar...

“Dh’ish aq e mundur lumtëria,
 Aq afërl... Porse fati im
 Tashi u vendos. Mbase padia
 Më bëri që të marr vendim;
 Me lot e be më luti nëna;
 Pér murgën Tania erth e thëna,
 Çdo shotë qe pér të njësoj...
 Un’ u martova. Po ju ftoj,
 Ju lutem shumë, të më lini;
 Në zemrën t’uaj un’e di
 Ka edhe mburrj’ e drejtësi,
 Ju dua (pse të mos e dini?),
 Po burri im një tjetr’ u bë,
 I jam besnike përgjithnjë”.

Dhe ajo del. Si prej rrufesë
 Goditur mbet Eugjen’i zi.
 Në çfar stuhi pa kurrgjë shpresë
 I-u zhyt ahl zemëra tashi!
 Po ndjehen shponjat¹ duke ngjitur,
 Burr’i Tatjanës hyn papritur,
 Edhe këtu herojin t’im,
 Në një moment plot ngatërrim,
 Lexonjës, do ta lemë e shkojmë,
 Pér shumë... pér gjithnjë. Se pas,
 Ne mjaft i vajtmë ças-më-ças
 Në arrati. Të përgëzojmë
 Pra veten q’arthmë nd’anë, urra!
 (Veç udh’e gjatë nuk na la!)

Kushdo që t’ishe, o lexonjës,
 Dua prej teje – mik, armik –
 Të ndahem si bashudhëtonjës.
 Pra lamturmirë, se po ik.
 Çfardo që tinës ke kërkuar:
 Kujtimetë pa qetësuar,
 Ose pas lodhjes një pushim,
 Piktura-a fjalë me ngacmim,
 A zbratzësi gramatikore –
 Në librin t’im dhëntë një Zot,
 Që ti pér gas, pér shkak të kot,
 Pér zemr’ e lajm nëpër fletore,
 Të gjesh në kokërzë të vet,
 Pra lamtumirë, paç shëndet!

1. Shponjat, shponjëzat = yzengjëtë (turqisht); Sporen (germanisht).

E ti, shok udhe, lamtumirë,
 Ti, i patundur ideal,
 Edhe ti, vepr' gjallë, e dliërë,
 Ndonës'e vogël – që m'u fal
 Me ju çdo mall i një poeti;
 Harrim'i jetës ndaj rrëmeti,
 Bised'e miqve me lezet.
 Kaluan shumë ditë e vjet,
 Që kur e vogëla Tatjanë
 Me Oneginin djaloshar
 M'u çfaq në gjum' èndërimtar –
 E pamjen që krijoi romanë
 Përmes kristalit plot magji³⁶
 S'e çquanje me kthjellësi.
 Po ata që strofat fillimtare
 Un' u lexova vetvetiu...
 A janë larg, a s'jan fare,
 Siç tha një herë Saadiu³⁷.
 Pa ta Onegini u plotësua,
 E ti, që qe model për mua,
 Tip i Tatjanës vajzërore....
 Sa na rrëmbeu një fat mizor!
 Oh! lum ai që nga kjo jetë
 U nda pa pirë sa me mund
 Kupën e verës gjer në fund,
 Që s'e imbaroi roman' e vetë
 Dh'e le pa pritur përfundim
 Si unë Oneginin t'ím.

(1829-1831), Moskë, Petersburg, Boldino, Carskoje Selo)

Krye e nëntë

Pelerinatat e Oneginit³⁸

I

*K*ur të merr bota nëpër gojë,
 (Pranoni) nuk bëhet dot
 Nër njerëzit me cip'e bojë
 Të fitosh famë kot-na-kot
 Si nj'i çudiçmë, a tip masoni,
 I vetë-ngjizur si Byroni,
 A qoftë-e të Demonit t'ím.
 Eugjeni (rish po bëj rrëfim),
 Ndaj pa qëllim e zor as fije
 U bë njëzetegjashtë vjet
 E në duel vrau mikn' e vet,
 I dirgjur prej mos-punësie,
 Pa zyrë-e grua si harriu,
 Desh shumë diç të jetë-i ziu.

II

Pas kapardisjes së maskuar.
 Ai lodhur fame si Melmoth,
 Një ditë shiu të paduruar
 Ai u zgjuat patriot.
 Rusija, o zotërinj, vërteta
 Ati-i pëlqeua sakaq e shkreta,
 Ja: - na ka shtënë dashuri.

Ja n'arrati nëpër Rusi.
Europën zu të mos e dojë
Për politikë me skandal,
Për vetëmburjen pa moral.
Ai merr udhën: do të shohë
Rusinë-e shentë, çdo qytet,
E mal e stepë-e fushë det.

III

Gati! – dhe lavdi Perëndisë –
Më tre qershori me padurim
Karoc' e Postës mes Rusisë
E nis ngadal për udhëtim.
Nga fushë egrë pambaruar
Del Novgorod-i lavduruar²:
nër pjaca s'rrend asnje rremet –
Në mes kamana më s'buçet,
Po kudo hije dhe viganë;
Mposhtës'i fisit Skandinav,
Dhënës'i ligjit Jaroslav,
E të dy të tmerëshmit Ivanë,
E rrrotull kishave në zi
Zjen kohë shkuar plot lavdi.

IV

O mall, o mall! Eugjen i nxitur
Ik shpejt më tej, më larg... Tashi
Si hije – i shkojnë duke ndritur
Tver, Torzhok, Valdaj³ para ti.
Këtu ble pastën e simiten
Nga shitëset që vijn' i ngjiten;
Më larg pantofle – dhe më larg,
Ndaj Volgës s'hepur posa harg,
E dergj galopi. Kuajt ngasin

Mbi male – e fusha fluturim;
Dhe karocarët pa pushim
Këndoja' e zihen e bërtasin;
Pluhuri zjen. – Eugjeni ja
Zgjohet në Moskë – Tverskaja.

V

E pret kjo Moska Oneginë
Aq krenarisht me – atë rremet,
Edh' e shastis me vajzërinë,
I shërbën supën me sterlet⁴
Në Anglo-Klub hapur çdo orë
(Ky shëmbëll mledhjesh popullore)
Ku heshtur ndjen, si, pa pushim,
Bëhet rrëth supës bisedim.
I huaj, bje në sy. Kurdisin
Fjalë të kundërtë për të,
Flet Moska, s'le pa thënë gjë,
Edh' emërin spiun i-a ngjisin,
I bëjnë vargje – e nder sadò,
Fejuar për te kjo dh'ajo.

VI

O mall, o mall! Kérkon të vejë
Në Nizhnij⁵ të herojt Minin!⁶
Përpara ti fillon të zjejë
Makarjev-i⁷ që vete-e-vin.
Ka sjellë perlën indianin,
Dhe verën false evropjanin;
Një rritës kuajsh plot haré,
Nga stepat larg një hergjelë;
Një lodërtar kuti e letra
E lodr' e fall e llotari;
Pronjari vajzat për shtëpi,

Kaluar moshe e modë-vjetra,
Sikush i gjallë, gënjeshtar,
Kudo vlon shpirti tregëtar.

VII

O mall! Po pret një frysme ere.
Dhe Volga, uji madhështor –
Stoli mbi lumra dhe liqere-
Me velat e thërret gazmor.
Eugenj i nxitur s'ri asfare;
Pajtoj' nj'anije tregëtare
E iku Volgës tatëpjet.
Ajo u fry; te thupr' e vet
Sikush nga heqësit⁸ anuar,
Këndoijnë plot me mallëngjim
Për ato çeta në strehim,
Për ata sulme të tmeruar,
Si Stjenka Razin⁹ zemërak
E skuqte Volgën tërë gjak;

VIII

Këndoijnë për miqt' e paftuar,
Që vrissnin, digjinin. Porse ja,
Mes stepave rërë mbuluar,
Ndaj uji – i krypëshëm u pa
Treg-madhi Astrahan te deti.
Eugenj jonë sapo mbeti
Me mend në kohën që kaloi,
Vap' e mesditës e pushtoi
Me re mushkonjash mërzitore
Gjith' bubuzhin e fishkëllim –
Edh' i mërzitur merr vendim:
I-u ik bregdeteve zhurore,
Ujrat kaspike – i le në ças.

O mall! Po shkon për në Kaukas.

IX

Shëkon Terek-n¹⁰ e gjarpëruar
Q'ha brigjet në një vrull mizor;
Shkabën me zulm duke valuar,
E drerin brirë-madhështor;
Gamilen hijeve shkëmbore,
Kalin çerkez q'ik mbi fushore;
Rreth tendave në qetësi
Kullot kalmuku dhen' e dhi.
Larg-malësitë kaukazjane;
Për ku kalim' i rrept' u hap
Ndaj luft'e ndjekur hap me hap
Përsipër shtigjeve vigane;
Shator' Rusëvet u pa
Që prej Arágvas¹¹ në Kura,¹²

X

Rojtar'i stepave përjetë
Mbi male – e kodra ku qëndron,
Ngreh kokën Besht-i¹³ majë-mprehtë
Edhe Mashuku¹⁴ gjelbëron
Përplot me ujëra shëndeti;
Reth krojeve vërshon rremeti
Me të sëmurë pambarim:
Një prejë nderi në luftim,
Nj'hemorroidi – e Afrodite;
Lëngonjësi qëjeta – i ik
Shpreson shëndet te kroi magjik,
Koket' e fishkur nëpër vite
Freskim të ri, dh'i gjori plak
Rinin' e humbur – sado pak.

Duk'u trishtuar nér mendime
 Prej kaq sémundësh që po sheh,
 Eugeni plot me mallëngjime
 Sodet at'avull pos i re
 Edhe kujton i mjegulluar;
 Pse s'mora plumb në kraharuar,
 Pse s'jam i dobët, plak i zi
 Si ky rajà në varfëri?
 Pse si në Tula ky lëngonjës
 S'jam këshilltar i bër'ulok?
 Pse nuk e djej në shpatull çok
 As reumatizmën? Ah, Krijonjës!
 Edh'unë, si këta të zes
 Do kisha shpresën që të pres!

XII

"Lum i sémuri! Lum dhe plaku!
 Mbi të ri fati gjith' gati.
 Po mua - i ri më vluan gjaku!
 Ç'pres un'i ziu? Mérzi, mérzi!..."
 Adio, lartësi dëbore;
 E ti Kuban me - ato sheshore!
 At' e térheq një rrug' e re.
 Arriu Taman-in¹⁵ në Krime,

XIII

Një vend i shent' i fantazisë!
 Këtu - u trondit Orest¹⁶-i ngrat
 Dh'u vetë-vra një Mitridat¹⁷,
 Këtu kujtim' e Lituanisë
 Këndove, Mickiewicz¹⁸, me mall
 Përmes shkëmbinjve n'atë zall.

XIV

E bukur je, o Tauridë¹⁹,
 Kur prej anijes në bregdet
 Ndrin mëngjezoreja Kypridë²⁰,
 Së-pari siç të pashë vet;
 Me-ato ndriçime-e nusëruar,
 Me qjell të kaltr' e të kulluar
 Shkëlqenin malet shumë-kat;
 Lugina, drurë, fshat më fshat
 Më çfaqeshin përpara meje.
 Dh'atje, mes popullit tartar...
 Sesi m'u ndes në shpirt një zjar!
 Me çanakth magjije - edhe rrufeje
 M'u ndryth e u doq ky gjiri im!
 Po, Muzë, ler-i në harrim.

XV

Çdo mall që pata ëndëruar
 Ahere - s'është më tashi:
 Ai ka shkuar e ndryshuar...
 O drithma - paqe-e qetësi!
 Nér ato kohë më kish qefi
 Gjith' valë - e shkumbë si sidefi,
 Gjith' shkretëtir e shkëmb e det,
 Një vajzë derdhur gjith' lezet,
 E gjith' të vojtura pa emër...
 Mall tjetër, tjetër ëndërim;
 U fjete, Maj i shpirtit t'im,
 Fantazm' e mfryrë mu në zemër;
 E në pokálin poetik
 Kam shtënë ujë me vërtik.

Tashi kam qejf pér pamje tjetër:
 E dua kodërzën me shur,
 Dy planjat¹ ndaj kasoll'e vjetër,
 Deriçkën e ca garth e mur,
 Në qiell retë ngjyrë-hiri,
 Mbi lëm duajt si floriri –
 Nënë shelgjishtra një burim
 Ku lozin roskat me dëfrim;
 E dua balalajkën t'onë,
 Këcimin' e dehur në trepak,
 Mbi pragun e hanxhiut piak.
 Sot ideal kam një patronë,
 Dëshirë paqen e kam sot
 E nj'enë supe – sa më plot.

Një ditë shiu, pak më parë,
 N'obor të grazhdit baltë-plot...
 Pfu! pamj' e ndyrë dh'e shpëlarë,
 Pikturë Flandre²¹ që të ndoht!
 Isha këtu në mes të Majit?
 Mburimë e Bahçisarajit²²,
 Më thuaj me kësi mendim
 Mu çel pra lul' e Majit t'im,
 Kur heshtazi përpara teje
 Zarema-n²³ e përfytyroi...
 Mes sallave ku jeta shkoi,
 Tre vjet më von, me mëll pas meje,
 Si-u arratis gjith' n'atë vend,
 Më solli Eugjeni rish nér mend.

1. Planjë e butë – berki i butë – mollëvigjeza (sh. fjalorth i ri, D.N.Gazulli), planjës së buët i thonë dhe mollëvíçeja (gjendet në Mulqinet). (= sorbus termainalis)

Aher' un' endesha vërdallë
 N'Odesën që ka pluhur fort...
 Me treg të pasur e të gjallë,
 Me vela ngritur n'atë port;
 Atje ri qiell'i kulluar,
 Bje erë Evropë, e papushuar,
 Zjen Jug' e ngjyrshme plot magi.
 Gjuh'e së artës Itali
 Kumbon mbi rrugët nga çdo anë,
 Shkon skllav'i mburshm' e vete-e-vjen
 Frëng e Spanjol, Grek e Armen
 Edhe të rëndët Moldoveanë¹
 Kalon dh'Egjiptasi krenar,
 Ky Mor-Aliu²⁴, një ish-Korsar.

Tumanski²⁵, miku jon' i vlerë,
 E lavdëroi në vjershëri,
 Po-Ai e kqyrte atëherë
 Siç dukeshe në syt' e ti.
 Sapo arriu, poet i téré
 I vajti rrrotull gjatë-e-gjërë
 Me syzat vetë përmbi det –
 E me një pendë gjith' lezet
 Odesës kopshtet i-a këndovi.
 Fort mirë, po shtje në mendim
 Përqark kjo stepë pa mbarim;
 Tek-tuk punimi – i detyrovi
 Që vapës deçkat, nënë to,
 Të japin hije domosdo.

1. Banorët e Moldavisë (Modlova-s

Ku mbet rrëfimi jon'i çlirë?
 N'Odessë-e pluhur ai mbet.
 Odess'e ndotur - them më mirë
 E nuk gënjej me të vërtetë.
 Për pes' a gjashtë javë-Odesa
 Çdo vit mbulohet me pengesa,
 Se i stuhishmi Jupiter²⁶
 E mbyt në ujë-e llom beter.
 Shtëpitë gjer mbi krye ndytur;
 Veç me nogajka mund e shkon
 Në rrugë-Ai që rrezikon;
 Karoca, njerës trokë-e zhytur,
 E qerreve këtu-këtje
 I-u ndrohen kuajtë me që.

Po shpejt çekani ka coptuar
 Shkëmbënji, kalldrëmi tingëllor
 Mbulon qytetin e shpëtuar
 Si me një imprejtës hekuror.
 Veç se Odes' e njomë e shkretë
 Të rendë fort kish një të metë;
 Ç'kujtoni? Ujët në mungim,
 Ai pompohet me mundim...
 E çfarë? Nuk vjen kështu qjameti?
 Veçanërisht kur vera sot
 Hyn pa doganë si-nga-mot.
 Po djell'i jugës, po ky deti...
 O miqt'mi, ju ç'doni më?
 Vend i bekuar përgjithnjë!

Një herë, topi me t'uștuar
 Që prej anijeve n'agim,
 Përgjatë anës së rëxuar
 Rendnja në det me padurim.
 Pastajza, pipën duke pirë,
 Në ujë-e krypë-i përtërirë,
 Parajsën si nj'anadollak
 Gjenja në kafen me kajmak.
 Barisnja. Kazino²⁷ e hapur
 Me pjat' e kupa tingëllon:
 Del gjysm'i fjetur në ballkon
 Biljard-shënonjësi, ai kapur
 Ka fshesën, e ja ranë-aty
 Dy tregëtarë sy-nër-sy.

Te pjac' e tregut njerëzinë
 E ndes lëvizja; atje tashi
 Punë-e pa punë venë-e-vinë,
 Më fort për punë-e tregëti.
 Bir llogarije-e kuximtari,
 Vëzhgon flamurët tregëtarë,
 Mos pruri qjelli vjen e sheh
 Flamurë-anijesh q'Ai njeh.
 Ç'far hyri sot në karantinë
 Nga rrësku q'erth, nga mall'i ri?
 Erth ver'e pritur në fuçi?
 Dhe e pestë ç'bën? Për zjarre ç'dinë?
 Nuk ka zi buke, luftë a gjë,
 Të reja për këtë dh'atë?

XXIV

Po ne, qeflinj e të përtuar,
 Mes tregëtarëve pa nge,
 Prisnim ostrikat pa duruar
 Që nga Stambolli për tek ne,
 Dh'ostrikat? Erdhë! O sa mirë!
 Ze rend rinija plot dëshirë
 E të rrofasë – ajo fillon
 Mezet e majme q'i lakmon,
 Spërkitur pak me lëng limoni.
 Biseda zhurmë – gjith' në gas
 Verën e lehtë ças-me-ças
 Që në qilar e sjell Oton-i,²⁸
 Kalojnë orët, qejfi sos
 E llogaria na kanos.

XXV

Po erret mbrëmj' e mugulluar;
 Ësht' or'e operës pérne;
 Jipet Rossini²⁹-i adhuruar
 Q'e pret Europa si nj'Orfe³⁰.
 S've re kritikën, edhe vetë,
 Përjetë njëjt, i ri pérjetë,
 Ai derth zëra me vërshim,
 Që zjejn'e djegin pa pushim,
 Posi të puthurat e zjarta
 Që jep e èmbla dashuri,
 Posi shampanja plot rini
 E valë-e sumbulla të arta...
 Po verës, zotërinj, kuxoj
Do-re-mi-sol t'i krahasoj?

XXVI

Po-aty veç arti-është për shqisa?
 E syza që përtej sodet?
 E pikëpjekje nér kulisa?
 E **prima donna**? e balet?
 E lozha kú çfaq bukuritë
 Tregëtaresh 'e re si dritë,
 Plot mall edhe vetëbesim,
 Mes robërish në adhurim?
 Ajo dëgjon përkëdheloshe
 A dhe s'dëgjon lutj'e gaxhi,
 Akavatinë-e lajkëri...
 E burri saj dremit në qoshe,
 Përgjumur: **jashtë!** ai bërtet,
 Hap gojë-e përsëri gérhet.

XXVII

Buçet finali; sall' e téré
 Zu po bën zhurmë e del me nxit;
 U mbush prej turmës pjac'e gjërë,
 Që nënë yje vetëtit.
 Bij t'Ausonisë³¹ i-a fillojnë
 Motiv'e scherzo-s të këndojnë,
 Ne lehim si në ulurim
 Recitativin pa kuptim.
 Po është von. Odes'e qetë
 Dremit, dhe ngrohtë-e dal nga dal
 Rreh nata. Hëna del mbi mal.
 E një pëlhirur'e holl'e letë
 Ndehet mbi qjell. Çdo gjë pushon;
 Veç Det'i Zi gjith' uturon.

XXVIII

N'odesë ashtu pra i rrrethuar
 Nga miq tē rinj lashë n'harrim
 Njerinë e zymtë e tē çfrenuar,
 Herojin e romanit t'im.
 Eugjeni më nuk u lëvdua
 Me një lektërķembim me mua,
 Dhe unë, i lumturi njeri,
 Nuk pata më me asnjeri
 Leterkembim. Prej çfar çudije,
 Gjykonni, zemra m'u godit,
 Kur ai erth m'u paraqit
 Ashtu paftuar si në hije,
 Si u tundnë shokët n'atë ças,
 Si u bëra unë vetëm gas!

XXIX

E shentë shokëri! Naturë
 Dhuratë-plate! Sy-nér-sy,
 Posi tē Cicero-s augurë³²
 Ne nënëqeshmë që tē dy...

.....

XXX

Po s'rendmë gjatë ashtu bashkuar,
 Ndaj brigjeve në Det tē Zi:
 Destini rish na pat drejtuar
 Sicilin pér tek udh'e ti.
 Shkoi Onegini shumë i vrarë,
 I ngopur paq nga ç'kishte parë,
 Drejt pér nga Neva buzë saj;
 Si pata lën' unë pastaj

Të hirshmet zonjëza jugore,
 Ostrika, operë e, pér fat,
 Botën e madhe në pallat,
 Vajta në pyjet veriore,
 Trigorsk³² me hije - e gjelbërim -
 Dhe ardhja ime qe trishtim.

XXXI

Oh, kudo qofsha i caktuar
 Më ndonjë kënd prej fatit t'im,
 Kudo q'anjen e përvuar
 Do tē ma hedhi pér pushim,
 Kudo që pacja tē më marri,
 Kudo që tē më presë varri,
 Kudo, kudo me zjarr në gji
 Do tē bekoj gjith' miqt' e mi.
 Jo! dashurinë e miqësisë
 Në asnje vend nuk do t'harroj,
 Unë gjithnjë do t'ju kujtoj,
 I vetëm, larg, mes njerëzisë,
 O hije shelgjesh n'atë zall,
 Trigorsk i qetë e plot me mall.

XXXII

Edhe Sorot-in³³ nyje-nyje,
 Kodrinat hequr bukuri,
 Vragat e fshëhura nér pyje,
 Shtëpinë-e shtruar me gosti,
 Ku muzës s'onë. - i ndizej hovi,
 Q'e pat kënduar Jazykovi
 Kur prej altarit diturak
 Na erth në qarkun fshatarak,
 Dh'himnoi Sorotin me këlthime
 Dhe tundi pllajat me-atë-zjarr

Me vrull të vargut magistar,
Po dh'unë - e lashë gjurmën t'ime
Dh'i mvara verës, si kushtim,
Mbi bredhe lirën plot buçim.

(1827-1830)

*Ro. M. R. Onegini u mason bëhet
Nës këpucët që mësoni, më
u mësoni. Mëkët qëm fiftë e më
mësoni, mësoni jashtë së paktë.*

*28 Nëntor
1830
Burg.*



*M. Onegini.
Nr. II. Okt.*

S h e n i m e

Krye e parë

1. **Diligencë** - Karrocë për pasagjerë dhe për postë që përdorej përpëra hekurudhës.
2. **Miq të Ludmillës dhe Ruslanit** - Admironjës të Pushkinit, auktor i poemës "Rusllani dhe Ludmilla" (1820), e cila pati shumë sukses në lexonjësit; shumë poetë e quanin Pushkinin këngëtarin e Ludmillës dhe Ruslanit.
3. **Neva** - Lumi që përshkon Peterburgun, rrjedh nga liqeni Ladoga në Balltik.
4. **Po mirë nuk më bën Verlu** - Kështu ironizon me hidhërim Pushkini për internimin e tij më 1820 nga Peterburgu në jug; poetin e ri e internuan për vjershat e tij politike antiqeveritarë.
5. **Madame dhe Monsieur** (frëngjisht: zonja dhe zotnia) - edukatorët e Oneginit të ri ishin francezë sipas modës së atëherëshme përfémijet e aristokratëve.
6. **Monsieur l'Abbé** - Theksohet se mësonjësi i Oneginit ishte prift, një nga ata klerikët e shumtë që mbushën Rusinë aristokrate mbas revolucionit francez të viteve 1789-1793.
7. **Park** - Një nga parqet më të bukur të Petersburgut. **Parku i Verës** i ngritur në kohën e Pjetrit të I përmë pallatit të tij të Verës.
8. **Dandy** - (fjalë angleze shqiptohet dendë) - Pushkini e shpjegoi me fjalën kokorosh, njeri elegant, që ndjek shumë modën.
9. **Juvenali** - Satirik romak (lindi nga fundi i shek. I, vdiq nga mesi i shek. II të erës sonë)
10. **"Eneida"** - poemë me 12 këngë e Virgilit, e cila bën fjalë mbi historinë legjendare të Eneut, që mbas rënies së Trojës shkoi në Itali dhe mbas shumë luftime me vendasit u vendos atje.
11. **"Prej Romulit"** - domethënë që kur filloj historia. Romuli - themelonjësi legjendar i Romës së lashtë.
12. **Omeri** - Poet épik legjendar i Greqisë së vjetër, autor i poemave të mëdha "Iliada" dhe "Odisea".
13. **Teokriti** - shkrimtar grek (jetoi në shek. e III para erës sonë)
14. **Adam Smith** - (1723-1790) ekonomist englez - një nga ideologët e parë të kapitalizmit industrial; ai gëzonë autoritet në shtresat përparimtare të fisnikëve rusë që

- mendonin se detyra e Rusisë atëhere ishte të rrëzojë bujkrobërinë.
15. **Ovid Nasoni** - poet romak që jetoi në gjysmën e dytë të shek. I. para erës së re dhe në fillim të erës së re; autori i librave "Arti i dashurisë" "metamorfozë" etj. Ovidi u internua nga perandori August në grykën e Danubit (Dobrusha). Pushkini në internim në jugë e krahason fatin e tij me atë të Ovidit.
 16. **Shatobrian** - (1768-1848) - themelonjësi i romantizmit reaksionar në Francë.
 17. **Foblas** - Heroi i romanit të shkrimitarit Frances Luve dë Kuvre (1760-1796) "Aventurat e kavaljerit Foblas", hero tipik për rini të fisnikë të gjysmës së dytë të shekullit të XVIII.
 18. **Bolivar** - Simon Bolivar - (1783-1830) udhëheqës i lëvizjes nacional-clirimtare në Amerikën e Jugut, i cili mbante kapele me anë të gjëra dhe cilindër që zgjerohej sipër. Ky detaj thekszon liberalizmin e Oneginit dhe shokëve të një mëndje me të që mbronin luftën për pamvarësinë e popullit të vogël.
 19. **Bulevard** - Onegini shëtiste nëpër prospektin (Bulevardin) Nevski, rruga kryesore e Peterburgut (këtë emër ka edhe sot në Leningrad).
 20. **Taloni** - restorant i dëgjuar në bulevardin Nevski.
 21. **Kaverin** - oficer, mik i Pushkinit qysh në lice, të cilit i kushtoi dy vjersha.
 22. **Roast-beef** - copë mishit e skuqur, si rosto viçi.
 23. **Trufa** - Një lloj këpurdhash të rrumbullakta që përdoren si garniturë e rrallë në gjellë, shumë të shijëshme.
 24. **Ananas** - frutë e vëndeve tropikale.
 25. **Kulisa** - skena e theatrit.
 26. **Entreciat** (lexo: antrëshâ) - një lloj kërcimi në balet, artisti në ajër përpjek njëren këmbë te tjetra.
 27. **Fedra** - heroinë nga opera e Shtejbeltit (subjekti nga tragedia e Racinit që çfaqesh më 1819).
 28. **Kleopatra** - heroinë e dramës së një autori të panjohur.
 29. **Moina** - heroinë e tragedisë së Ozerovit "Fingall".
 30. **Fonvizin** - D.I. (1745-1792) autori i komedive "Brigadier" (1766) dhe "I mituri" (1782) ku satirizon jetën dhe zakonet autokracinë.
 31. **Knjazhnin** - (1742-1791) autori i tragedive "Didona", "Rosllavi", "Vadimi" dhe komedive "Mburracakët", "Të evropjane".
 32. **Ozerov V.A.** - (1770-1816) Autori i tragedive "Dmitri Donskoj" "Edipi në Athinë" "Finagal" etj., me përbajtje konservativ-patriotike dhe sentimentale.
 33. **Semjonova** - (1786-1849) aktore e famshme tragjike.
 - 34, 35. **Katjenin P.A.** - (1792-1853) - përktheu në vargje tragjeditë e dramaturgut klasik frëng Kornej "Sid", "Arkadija".
 36. **Shahovskoj A.A.** (1777-1846) - dramaturg, që ka shkruar shumë komedi, ku ka tallur çfaqe të ndryshme ngajeta dhe njerëz të veçantë, si Karamzin, Zhukovskin etj.
 37. **Didlo K.** (1767-1837) - baletmaestër i famshëm, i cili vuri në skenë dhe dy baleta sipas veprave të Pushkinit "Robi i Kaukazit" dhe "Rusllani e Ludmilla".
 38. **Terpsikora** - një nga nëntë muzat në mitologjinë e vjetër greke, muza e valleve.
 39. **Binokël** - dylbi.
 40. **Istomina A.I.** (1799-1848) - balerinë e famëshme, e cila luajti edhe rolin e çerkezes në baletin e Didldloit "Robi i Kaukazit", ose "Hija e nuses", me subjekt nga poema e Pushkinit.
 41. **Lake** - shërbëtor, ushak.
 42. **Ruso Z.Zh.** (1712-1778) - shkrimtar dhe filozof francez, përfaqësonjës radikal demokrat i epokës iluministe, autor i romanit "Eloiza e re".
 43. **Grim F.M.** (1723-1803) - pjestar i "Enciklopedisë së Madhe" i organit ideologjik të borgjezisë pararevolucionare franceze.
 44. **Afroditë** - perëndesha e dashurisë dhe bukurisë në mitologjinë e vjetër greke.
 45. **Fjalori akademik** - gjashtë volumesh (1789-1794) nuk përbante fjalë të huaja duke reflektouar kështu tendencat konservative të aristokracisë feudale.
 46. **Mazurkë** - valle polake me figura që kërcehet nëpër ballo çifte-çifte.
 47. **Egzil** - internim, mërgim.
 48. **Diana** - perëndeshë ndër romakët e vjetër, mbrojtësja e gjuetisë.
 49. **Flora** - perëndesha e luleve (parqeve) dhe e pranverës (grekët e vjetër e quanin Chloris).
 50. **Elvira** - një nga emrat poetikë që rastësisht i përdornin poetët në fundin e shek. XVIII dhe në fillim të shek. XIX në eprat e tyre; gjendet edhe në disa vjersha të Pushkinit.
 51. **Armida** - është emri i heroinës së poemës së Torkuato Tassos, "Jerusalem i cliruar": saraqinasja e burur që u dashurua me kalorësin e kryqzatës Rinaldo. Emri i Armidës përdoresh në gjuhën poetike të bashkëkohësve të Pushkinit.
 52. **Splin (angl.)** - rusisht handrà, d.mth., mërsi, melankoli.
 53. **Çajlid Harold** - heroi i poemës romantike të Bajronit "Çajlid Harold", i riu aristokrat i fillimit të shek. XIX, i deziluzionuar nga shoqëria.
 54. **Boston** - një lloj loje me letra.
 55. **Sei** (1767-1832) - ekonomist borgjez francez, pasonjës i Adam Smithit, auktori i librit "Kursi i ekonomisë

- politike".
56. **Bentam** - (1748-1832) - shkrimtar-jurist anglez, teoricien i borgjezisë industriale.
 57. **Millionnaja** - rrugë në Peterburg (sot rruga "Hallturin")
 58. **Oktavë** - strofë me 8 vargje me rimë a b ab ab c c.
 59. **Brenta** - lumë që derdhet në detin Adriatik, afër grykës së të cilët është vendosur Venecja. Kur ishte internuar në jug, Pushkini kishte ndërt mënd të shkonte jashtë shtetit. Greqisë së lashtë, biri i Zeusit dhe i Leto; midis tjerash ai njihej si mbrojtës i muzave, i arteve.
 60. **Apolloni** - një nga perënditë më të nderuara në fenë e Greqisë së lashtë, biri i Zeusit dhe i Leto; midis tjerash
 61. **Lir** e mburrshme e Albionit - Albion quhej Anglia e 1924) këngëtarin e Anglisë, poetin më të madh të saj në fillim të shekullit XIX.
 62. **Petrarka Françesko** (1304-1374) - krijonjësi i poezisë së Rilindjes, humanist i madh italian; u bë i famshëm me sonetat për madonna Laurën, gjatë jetës dhe mbas vdekjes së saj.
 63. **Me postën** - këtu: me karrocë me qera.
 64. **Far niente** (italisht) - të ndenjurit kot, pa punë.
 65. **Byroni**, lexo: Bajroni.
 66. **Vashën e njomë** - atje në mal - poeti e ka fjalën tek çerkezja në poemën e tij "Robi i Kaukazit".
 67. **Robëreshat mbi Salgirë** - ka parasysh Marijen dhe Zaremën në poemën e tij "Shatrvani i Bahçisarajt".

Krye e dytë

1. **Driadat** - nimfat e pyllit që lindin bashkë me drurët, rrojnë në gjethet e tyre dhe vdesin bashkë me 'to (sipas mitologjisë së lashtë).
2. **Plot Gottingen me frymë e zemër** - Në universitetin e përparimtarë rusë t'asaj kohe: profesori i liceut të Pushkinit A.P.Kunicin; miku i Pushkinit Kaverin, i cili përmëndet në kryen e parë si mik i Oneginit; dekabristi I.I.Turgenjev që përmëndet në kryen e dhjetë.
3. **Kant-admironjës** - poeti Lenski që kishte studjuar në Gottingen të Gjermanisë ishte admironjës i ideve të filosofit idealist gjerman E.Kant (1724-1804).
4. **Shiller Fridrih** (1759-1805) poeti dhe dramaturgu i madh gjerman, luftëtar kundra padrejtësisë sociale të Gjermanisë feodale për bashkimin demokratik.
5. **Gëte Johan Wolfgang** (1749-1832) - poeti i madh nacional i Gjermanisë humanist dhe mendimtar, luftëtar për lirinë e arësyse njerëzore dhe për punën e lirë njerëzore. Kryevepra e tij - "Faust".
6. **Dunja, vërë re** - Dunja, këtu është emër i shërbëtores, asaj i thonë të vërë re, kur sjell çajin, ç'bën dhëndrri i

216

- ardhëshëm, si reagon ai gjatë vizitës dhe pastaj ajo t'u thotë prindërve të vajzës.
7. **Mjahuron** - me zë të çjerrë (kitarra).
 8. **"Haj në pallatin magjistar!"** - këngë nga pjesa e parë e rusalkës së Dnjeprit.
 9. **Riçardson** (1689-1761) - një nga themelonijsit e sentimentalizmit anglez; aktor i romaneve familjare dhe moralistë ("Grandison", "Klarisa", "Pamela") që u përhapën shumë në shekullin e XIX midis rinisë aristokratike.
 10. **Grandisoni** - hero i virtytshëm i romanit me të njëjtin emër të Riçardsonit.
 11. **Lovelas** - hero imoral, që mashton gratë, i romanit të Riçardsonit "Klarisa Garlou". Emri Lovelas u bë i përditëshëm.
 12. **Bilin-i (rusish)** - petulla.
 13. **Kvas** - pije ruse, pak e thartë, e përgatitur me ujë, bukë dhe maja, si edhe prej frutash.
 14. **Brigadjer** - gradë oficeri të lartë (midis kolonelit dhe gjeneralit) në ushtrinë ruse në shek. e XVIII.
 15. **Penatët** - në romakët e vjetër ishin perënditë, mbrojtësit e vatrës familjare; këtu: u kthyte në familjen e tij, në njerëzit e tij.
 16. **Poor Yorick! (angl.)** "I shkreti Jorik" - thirrja e Hamletit te kafka e komikut.

Krye e tretë

1. **Elle était fille, elle était amoureuse (frëngj.)** - Ajo ishte vajzë, ajo ishte dashuruar. Malfilâtre-poet francez (1733-1767).
2. **Fylis** - Filida - emër bareshe, që takohet dëndur në idilet, d.m.th., në veprat poetike ngajeta e barinjve; heroinë e eklogut të Greqisë së lashtë.
3. **Et cetera (e setera)** - e tjera.
4. **Svjetllana** - heroinë e balladës së V. Zhukovskit (1783-1852) "Svjetllana", figurë e një vajze të ndijëshme, èndëronjëse.
5. **Madona e Van Dejkut** - Portreti i Shën Maris që ka piktuuar piktori i famshëm hollandez Van Dejk (1599-1641).
6. **Julia Volmar** - heroinë e romanit të Rusoit "Eloiza e re"
7. **Malek Adel** - heroi i një romani të shkrimtares franceze Kottenj (1770-1807) "Matilda ose Kryqëzata".
8. **Gustav de Linar** - heroi i romanit të baroneshës Krydnier (1764-1824).
9. **Verter** - heroi i romanit të Gëtes "Vuajtjet e Verterit të ri" (1774).
10. **Klarisa** - heroinë e romanit të Riçardsonit "Klarisa Garlon"; Julia e Rusoit ("Eloiza e Re"); "Delfina" heroinë e romanit "Delfina" (1802) i shkrimtares franceze zonjës de Stal.

11. **Vampir** - heroi i romanit fantastik me të njëtin emër, që gabimisht e quajtën vepër të Bajronit.
12. **Melmot** - heroi i romanit "Melmoti-vagabond" i Matyren-it (1782-1824).
13. **Çifuti bredhës** - ose ebreu Agasfer është figura legjendare mesjetare e çifutit të dënuar nga Zoti të endet gjithë jetën.
14. **"Korsar"** - poemë e Bajronit. Pushkini ka parasysh Konradin heroin e kësaj poeme, bandit që luftonte edhe kundra njerëzve edhe kundra Zotit.
15. **Sbogar** - heroi i romanit "Zhan Sbogar" (1818) i shkrimitarit Nodje, që kryeson bandën e cila luftonte haptazi kundra sistemit të atëherëshëm shoqëror.
16. **Febus** - epitet i Apollonit me cilësinë drithdhënës, ndriçonjës (dielli).
17. **Lasciate ogni speranza (italish)** - shqip lexohet: lashjate onji speranca - lini çdo shpresë; fjalë të marra nga "Komedija hyjnore" e Dantes (1256-1321) pjesa "Feri" kënga e III-të vargu 9.
18. **Lajjmëtarı** - (rusisht "Bllagonamérennij") reistë që u botua gjatë viteve 1816-1826 nga A.Izmailovi (1799-1831) autor i shumë fabulave dhe veprave të cilat dallohen për një natyralizëm të tillë, që sipas mendimit të Pushkinit, nuk ishte për damat.
19. **Bogdanoviç** (1743-1803) - autori i poemës komike "Dushenka" (Xhaneja), e cila bën fjalë mbi mithin antik për Amorin dhe Psihen.
20. **Parni** (1753-1814) poet francez, përfaqësonjës i gjinisë së poeziës së lehtë ose i lirikës anakreontike. Në rini Pushkini e simpatizoi poetin Parni, autorin e poemave "Lufta e perëndive të lashta dhe të reja", "Paraja e humbur" etj.
21. Është fala për poetin **E.A.Baratinski** (1800-1844) të cilin e çmonte shumë Pushkini.
22. **Frejshye** - ("Gjahtari magjik") opera romantike e kompozitorit gjerman Weber (1768-1826), e cila u bë shumëpopullore dhe i solli famë botërore kompozitorit.
23. **Dyllinroz për ta vulosur**: Letrat në kohën e Pushkinit zakonisht nuk mbyleshin në zarfa, por ngjiteshin me rreth letre ose vuloseshin me dyllë.
24. **Filipjevna plakë** - Eméri i dados së Tatjanës.

Krye i katërt

1. **La morale est dans lanature des choses. Nekker** - (Morali poeti i ka marrë prej bisedimit të burrit të shtetit francez Nekker me Mirabon, nga libri i zonjës së Stal "Considérations sur la Révolution Française" (1818) - "Vështrim në revolucionin francez).

2. **Pigmalioni** - sipas mitologjisë antike, skulptor që urrente gratë, prandaj e dënoi Afrodita qëai me pasjon të dashurojë statujën që bëri vetë; por dashuria e tij ishte kaq e zjarrtë sa që statuja e mrekullueshme u shëndrua në grua të gjallë, e cila u bë e shqoja e tij. Këtë subjekt e ka përdour dhe Ovidi në një nga metamorfozat e tij.
3. **Tamira, Dafne dhe Lilet** - nimfa në mithologjinë e lashtë greke.
4. **Vist** - Një lloj lodër me letra.
5. **Vladimir** - Vladimir Lenski, poeti, miku i Oneginit, i dashuruar me Ollgën.
6. **Vargje pa masë** - pa ruajtur masën poetike.
7. **"Qu' écrirez-vous sur ces tablettes?... t.à v. Annette** - Q'do të shkruani ju në këto fletëza?... e gjithë e juaja, Aneta. (frëngj.)
8. **Tolstoj F.P.** (1783-1873) piktor dhe skalitës i dëgjuar rus...
9. **In quarto** - album formati të madh (faqja e albumit e ndarë në katër pjesë).
10. **Jazikov N.M.** (1803-1846) - poet, i cili shkruanë vjersha elegji që kur ish student. Më 1824 Pushkini e ftoi në Mihajlovskoje (letra në vargje e "Jazikovit").
11. **Kritiku i mprehtë** - V.K. Kyhelbeker, shok liceu i Pushkinit, poet dekabrist që në artikullin e tij "Mbi drejtimin e poezië sonë" (1824) thërriste të linin elegjinë e déshpëruar dhe të shkruanin ode.
12. **Trumbet' e mask' edhe hanxhar** - janë simbolet, shënjet e tragjedisë.
13. **Satiriku i vjetër** - poeti kishte parasysh poëtin satirik I.I.Dmitrijev (1760-1837), i cili tallte poetët dinakë që vinin në varg mendimet e të tjerëve.
14. **Vjershëronjësi i Gulnarit, At Helespont e mirr me not** (lundronte) - Gulnari është heroina e poemit "Korsar" të Bajronit. Kur udhëtonte në lindje Bajroni lundroi në ngushticën e Dardaneleve, e cila në kohët e lashta quhej Helespont.
15. Në strofat XXXVI-XXXIX të kries së katërt në përshkrimin e jetës së Oneginit Pushkini bën fjalë për jetën e tij, siç i shkruan vet ai Vjazemskit në letrën e qershorit 1826: "Në këngën e IV-të të Oneginit unë përshkrova jetën time".
16. **Pradt** (1759-1837) publicist dhe kritik satirik francez, abat, prift i oborrit të Napoleonit; pati sukses ndër lexonjësit për aktualitetin e thumbave të tij satirike.
17. **Valter Skott** (1771-1831) shkrimitar i famshëm skocez që ka shkruar romane historike; e ka çmuar shumë Pushkini, i cili e ka përmëndur në shumë vepra të tija.
18. **Queue-n** - (lexo: kë-n) shkopi i biljardos.
19. **Veuve Kliquot dhe Moët** etj. ishin markat më të përmëndura të shampanjave franceze.
20. **Ippokrena** - Pegas, kali i poezië; në një nga mithet e

lashtë greke thuhet se Pegasi, kur zbriste tatçpjete plasi burim uji; Ipprena (burimi i kalit) prej ku merrnin frysëzim poetët.

21. **Bordeaux** (lexo bordo) frëngjisht - një lloj ver' e kuqe franceze.
22. **Olinka** - emëri i Olgës me përkëdhelje.
23. **Hymené-u** - perëndia e martesës (dasmës) sipas mitologjisë së lashtë greke.
24. **Lafonten** "August Lafonten, autor i shumë romaneve familjare" - shkruante Pushkin.

Krye e pestë

1. **Koleshka** - carro që shket në dëborë.
2. **Kibitka** - carro e mbuluar, për dimër.
3. **Poemin finlandesh e re** - E.Baratinski shkroi novelën finlandezë "Eda", një fragment i së cilës "Dimri" u botua më 1825.
4. **Kënga e mackës** - sipas supersticiozëve këjo këngë paralajmëronte dasmë.
5. Në këtë mënyrë gjenin emërin e dhëndërit të ardhshëm, sipas bestytnive ruse.
6. **Kupidoni**, në origjinalështë Lel-i - perëndia e dashurisë në mitologjinë sllave.
7. **Ëndëra e Tatjanës** - lidhet ngushtë me "përrallën e thjeshtë populllore" balladën e Pushkinit "Dhëndri".
8. **Virgilii** - poet romak, autor i "Eneidës" - jetoi në shek. e fundit pas erës së re. Rasini - (1639-1699) - shkrimitar tjetër.
9. **Seneka** - (vdiq në vitin 65 të shek. I të erës sonë) filosof dhe shkrimitar - dramaturg romak predikonjës i stoicizmit, i principeve të ashpra të moralit, të bazuara në arësy. e femërave" që filloi të botojë P.N.Shalikovi nga viti 1823.
10. **Shtypi i modës femëror** - ndoshta bëhet fjalë për "Revistën e femërave" që filloi të botojë P.N.Shalikovi nga viti 1823.
11. **Martin Zadeka** - libër - shpjegonjës ëndërrash, nga i cili Tatjana deshi të dinte shpjegimin e ëndërrës së saj (botim i III i këtij libri doli më 1821).
12. **Kalde** - kështu quhej shteti i botës së lashtë: magët, dijetarët e këtij shteti mereshin me shkencën e rreme, gjoja mund të parashikonin fatet e njerëzve, të ardhëshmen e tyre sipas lëvizjes së yjeve.
13. **"Malvina"** - roman i shkrimitares franceze Kottenj, që u përkthye në gjuhën ruse në vitet 1816-1818.
14. **Petriada** - poemat mbi Pjetrin e I-rë: A.Gruixinçev shkoi poemën heroike me 10 këngë: S.A.Shilmatov, Silladkovski etj.
15. **Marmontel** - (1723-1799) - shkrimitar francez i dorës së dytë, që afër iluministave, kishte korrespondencë me

Volterin, u bë shumë popullor sidomos me librin "Përralla".

16. Shumica e mbiemrave të njerëzve ose familjeve që kanë ardhur tek Larinët i u ngajnjë atyre të veprave të njohura dhe karakterizojnë vetë këta persona: oborrtarë të falimentuar, ose pronarë të vegjël, të pakulturuar, të prapambetur, me zakone primitive; shumica e tyre të kujtojnë njerëzit e shek. XVIII: Prostjakov, si te Fronvizini, në komedinë "I mituri" "Brigadieri" etj. Nga këto familje dallohet ajo e Larinëve "familje e thjeshtë ruse".
17. Lexo "Rëveje-vu, belë andormi" - Zgjuaju o e bukur që fle - filimi i një romance, këngë franceze, shumë të popullarizuara n'atë kohë.
18. **Belle Nina; Belle Tatjana** - Nina e bukur; Tatjana e bukur (frëngj.).
19. **Zlizi** - eshtë fjala për Eupratsija Nikollajevna Vulf motra e mikut të Pushkinit A.V.Vulf, e cila merrte pjesë aktive në festimet në Mihaillovskoje dhe Trigorskoje.
20. **Masat e gjelbra** - tryezat e veshura me stofë të gjelbër për të luajtur me karta.
21. Heronj të "Iliadës së Homerit nga mitologjia greke.
22. **Paris** - hero i legjendës së Gregisë së lashtë mbi luftën e Trojës, i cili dallojë për bukurinë e tij; ai rrëmbeu Elenën e bukur, gruan e mbretit Menelau. Këtu përdoret me tallje.
23. **Albani** - (1578-1660) - piktor italian, i famshëm për vizatime me subjekte mitologjike.
24. **Manége (frëngj.)** lexo manezhë - vënd për stërvitje ose kurse me kuaj, që ishin shumë të përhapura midis aristokracisë.
25. **Lexo kotijon** - një lloj kërcimi, me të cilin zakonisht mbaronte ballua.

Krye e gjashtë

1. **Là sotto, giorni nubilosì e brevi,**
Nasce una gente a cui l'morir non dole" Petrarca- epigraf nga një kanconet i Petrarkës: "Atje ku ditët janë me ré dhe të shkurtëra, lindin njerës që s'u dhimbset jeta".
2. Në dritën e Dianës - këtu: në dritën e hënës.
3. **Ataman** - kryetar.
4. **Hanxhi tribun** - klient i përhershëm i restorantit (fjala tribun këtu eshtë përdorur me qesëndi).
5. **Regulus** - Strateg romak i përmëndur për qëndrimin e tij heroik kur ishte rob i karthagjenasve.
6. **Veri** - pronar i restorantit më të përmëndur në Paris në kohën e Pushkinit.
7. **Sed alia tempora** - por janë tjetra kohë (latinisht).
8. **Horaci** - (56-8, shekulli I para erës së re - poet romak i

- periudhës klasiciste në letërsinë e Romës së lashtë. Përmëndet për "odet" lirike, si satirik me humor të hollë, etj.
9. **Kartel** - kështu quhej thirrja në duel.
 10. **"Dhe ja ç'mendon kjo bot' e vjetëri"** - varg nga komedia e A.Gribojedovit "Mjerë kush ka mënt" monologu i Çackit, akti IV, skena e 10: "Po opinioni publik!" (shoqëror).
 11. **Delvig A.A. (1798-1831)** - shok liceu i Pushkinit, për të cilin poeti thosh: "Asnjë njeri në botë unë s'kisha më lexonte vjersha "republikane".
 12. **Lete** - në mitologjinë greke, lumi i harresës në botën e nëntokës, ujët e të cilit i bënte shpirrat e të vdekurve harrohen, të çduken pa lënë gjurmë.
 13. **Guillot** - lexo Gijo, shërbëtori i Oneginit.
 14. **Me kuti në duar** - kutija që ka revolverët e duelit.
 15. **Kutuzov M.I. (1745-1813)** - strateg gjenial rus, gjeneral-feldmarshal, një nga themelonjësit e artit ushtarak përparimtar rus; ai theu ushtrit e Napoleonit në luftën e 1812-ës.
 16. **Nelson-i** (1758-1805) - admiral i famshëm anglez.
 17. **Napoleoni (I) Bonaparti** (1769-1821) strateg i famshëm francez, burrë shteti politikan borgjez, konsull i I i Republikës (1799-1804) dhe imperator i Francës (1804-1815). Vdiq në internim (1815-1821) në ujdhësën e Sh.Elenës.
 18. **Rilejev K.F. (1795-1826)** - poet i përmëndur rus, një nga udhëheqësit e lëvizjes dekabriste, të cilin e varën së bashku me katër shokë të tjerë.

Krye e shtatë

1. **Dmitriev I.I. (1760-1837)** - poet rus.
2. **Baratinskij E.A.** - poet rus përfaqësonjës i të ashtuquajturës plejadë e Pushkinit.
3. **Gribojedov A.C. (1795-1839)** dramturg dhe poet i madh rus, diplomat i dëgjuar, autor i komedisë "Mjerë kush ka mënt".
4. **Levshin** - autor i shumë veprave, sidomos ekonomike.
5. **Provincas Priamë** - Mbret mitologjik i Trojës, ati i një familje të madhe me shumë fëmijë. Këtu: pelq të nderuar.
6. **Uhlanci** - këtu oficer artillerie në kohët e vjetra.
7. **Statueta krenare** - statuja e vogël e Napoleonit me duar kryq prej bronxi.
8. **"Giaur" dhe "Don Zhuan"** - poema të Bajronit, e para romantike dhe e dyta realiste që satirizon shoqërinë borgjeze t'asaj kohe.
9. **Matushka** - mëmë, mëmëzë.
10. **"Ah, motër, bëjmë pak fitime"** - do të thotë për mungesat

- materiale të familjes Larin.
11. Poeti akuzon qeveritarët lokalë për pakujdesinë ndaj rrugëve dhe komunikacionin që ishin në gjendje shumë të keqe.
 12. **Kykllopi** - këtu: kovaçët, farkëtarët.
 13. **Tvjerskaja** - Emëri i një rruge në Moskë.
 14. **Buharey** - buharasit, këtu: tregëtarë t'Azisë qëndrore që dallohen nga veshjet e tyre me ngjyra të ndezura, laramane.
 15. **Mes rrugëzës në Hariton** - në rrugicën e kishës Haritonja; po kështu edhe në strofën XLI - ndaj Simena - afër Shën-Simonit.
 16. **"Princesse, mon ange"** (frëngj. Prenasesë mon-azhë) - princeshë, ëngjëlli im.
 17. **Pritur me buk e kripë** - pritur shumë mirë, me përzëmërsi, zakon i vjetër ky që ruhet edhe sot në shumë vënde të Rusisë, Ukrainës dhe vënde të tjera sllave.
 18. **Me bonbons në duar** - me bonbona, karamele, sheqerka në duar.
 19. **Finmouche** - lexo: Finmush, emër francez, gentleman - xhentil.
 20. **Gjith në klub** - bëhet fjalë për klubin anglez në Moskë, ku takoheshin aristokratët feudalë pasanikë.
 21. **I bëjnë modërisht frizurë** - ia dredhin flokët sipas modës.
 22. **I ndenji pranë V...** - Princi P.A.Vjazemski - (1792-1878) poet dhe kritik letrar, një nga miqt e afërt të Pushkinit, nga i cili ai ka marrë shumë herë epigrafë për veprat e tija.
 23. **Melpomenja, Talia, Terpsikora** - në mitologjinë antike ishin muza-perëndesha të arteve: e para - e tragedisë, e dyta - e komedisë e treta - e valleve.
 24. **Binoklë** - dylbi.
 25. **Lorgnon** - syze me një bisht që mbahen me dorë: lexo: lornjon (frëngj.).
 26. **Ndër dy tete** - midis dy tezeve.
 27. **Pra klasicizmës vargu im i pru nderim** - Poema epike, sipas rregullave të klasicizmit duhej të fillonte me fjalën "këndoje" dhe të tregohej objekti kujt i këndohej. Këtu Pushkini parodizon stilistikën e poemës klasike me hyrjen tradicionale: i drejtobet muzikës.

Krye e tetë

1. **"Fare thee well, and if for ever still for ever fare thee well Byron".** - Epigrafi i "Lamtumirë dhe po që përgjithmonë atëherë përgjithmonë lamtumirë", Bajroni, (anglisht). Është fillimi i vjershës së Bajronit nga cikli "Vjersha për ndarjen" 1816.
2. **Apulejin** - bëhet fjalë për romanin e shkrimitarit të vjetër romak Apule (shek. II i erës sonë) "Gomari i artë", ku përshkruhen aventurat e heroit të shndruar në gomar.

3. Ciceroni Markus Tulis (shek. I para erës sonë) - oratori më elokuent romak, burrë shteti politik dhe shkrimitar.
4. Derzhavin G.R. (1743-1816) - poet i përmëndur rus, paraardhës i Pushkinit, përfaqësonjës i klasizmit rus. Gjatë gjithë jetës Pushkini ruajti kujtimin mbi provimin e liceut më 8 janar 1815, ku asistoi Derzhavini; Pushkini deklamoi vjershën e tij "Kujtimi në Carskoje-Sello".
- (5.6.7). në strofat IV, V, VI, poeti vazhdon të përshkruajë jetën (mb'anë Tauridës), Besarabi ("Në Moldavinë e pikëlluar"), në vëndet e largëta, të humbura, krahinore, jetën e kryeqytetit; kudo që shkon atë e ndjek muza e tij, e cila ndryshon formën e saj: herë si Lenora (heroina e balladës romantike të poetit gjerman Byrgger që e përktheu në rusisht Zhukovski) e periudhës "Robi i Kaukazit", ose si vajzë "përkhëdhelëse" e periudhës së Gurzufit (vjersha "Nereida").
8. Harmonija oligarhive në fjalim - i pëlqejnë bisedimet rrëthit të zgjedhur të shoqërisë.
9. Melmot - éshtë shpirti i mohimit, i ironisë, i mosbesimit, i demonizmit, që ishte afër skeptikëve të ftohet të viteve 1820-30. Shoqëria e lartë aristokratike kërkonte tek Onegini maska të ndryshme të Melmotit, Demonit.
10. Demoni im - Pushkini ka parasysh vjershën e tij "Demoni". Çackij - hero i komedisë së A.Gribojedovit "Mjerë kush ka mënt". Tre vjet brodhi jashtë shtetit (në det) dhe qysh ditën e parë të ardhjes në Moskë ra në ballo.
12. "Du comme il faut" (shprehje franceze; dy kom il fo) - shembull mirësjelljeje, shije të mirë.
13. Shishkov - (1754-1841) letrari i dëgjuar konservator, i cili luftoi kundra zhvillimit të gjuhës letrare ruse, duke u munduar të ruajë format e saja të vjetra, arhaike.
14. Nina Voronskaja e ndritur - poeti kishte parasysh konteshën E.M.Zavadovskajan (1807-74), së cilës i kushtoi vjershën "Bukuroshja"; ajo përmëndej për "bukurinë e mermertë" të saj.
15. Kleopatra - e bija e mbretit të Egjiptit, që kishte pushtetin në dorë; këtu: bukuroshja, sepse Kleopatra ishte shumë e bukur.
16. tête - à tête (kokë më kokë - frëngj.) bisedim midis dy vetave veçanërisht.
17. Monsieur St.Priest (1803-28) - lexo "Mesjë Sen Pri" (Zoti Sen Pri (frëngjisht); biri i një emigrantit francez; që i dëgjuar në shoqërinë e lartë aristokratike me karikaturat e tij.
18. Lumë i madh perandorak - lumi Neva.
19. Morfeu - në grekët e lashtë biri i natës, zoti i gjumit dhe i èndërave.
20. Boa - gëzof i hedhur mbi supe.
21. Lloj-lloj sherbenjës në livrée - shërbëtorë të veshur me livre (me uniforma speciale).
22. Gjithë akulli si në Epifani! - Epifania ose, si i thotë populli Ujët e Bekuar bije më 6 Janar, (dita e pagëzimit të Krishtit sipas mitologjisë kristjane) bën shumë ftohet zakonisht.
23. Gibbon Ed. (1737-1794) - historian anglez, autor i "Historia e rënies dhe e shkatërrimit të imperatoris romake". Kjo do të thotë se Onegini interesohet për politikë.
24. Manzoni A. ose Manconi (1784-1873) - kryeja e romantikëve italianë autor i romanit "Të fejuarit"; shkroi dhe tragjedi.
25. Herder (1744-1803) - mendimtar dhe shkencëtar gjerman që çmoi krijimtarinë, poezinë popullore (folklorin) si bazë të vërtetë të artit ("Zërat e popujve në këngët e tyre", skica të letërsisë së re gjermane", "Mbi prejardhjen e gjuhës, etj.)
26. Chamfort lexo: Shamfor (1714-1794) - mendimtar dhe shkrimitar francez, i përmendur për shprehjet e tij të imprehta, asorizma që kaq shumë i përdorte Pushkini.
27. Vichat (1771-1802) (lexo Vishà), doktor i famshëm frëng, autor i shumë vepgrave mbi anatominë dhe fiziologjinë.
28. Tissot (1728-1797) - mjek sviceran, autor veprash popullore mjekësore.
29. Skeptiku Pierre Bayle (1647-1706) lexo: Pjer Bel), - filosof francez, autor i "Fjalorit historik e kritik"; ai "... shkatërroi metafizikën me anën e skepticizmit, duke pastruar në këtë mënyrë terrenin për vendosjen e materjalizmit dhe filozofisë së arësyeshme në Francë" (Marks).
30. Fontenelle - (1657-1757) lexo Fontenel - mbrojtës i racionalizmit së bashku me Belin, luftoi kristianizmin, çudirat, bestytnitë; paraardhës i iluministëve të shek. 18.
31. Almanakë - përbledhje proze dhe vjershash, artikujsh kritikë që dilnin periodikisht.
32. E sempre bene - gjithmonë mirë (ital.), shumë mirë.
33. Benedeta - e bekuar (ital.), e uruar; éshtë fjala për romancën e Kozllovit e kënduar me melodinë e një barkarole venecjane "benedetta sia la madre" (Qoftë e bekuar nëna).
34. Idol mio - idioli im (ital.) - refreni i duitet të kompozitorit italian Gabussi ("idol mio, più pace non ho - idol i im, skam më qetësi).
35. Shkreti - këtu: vëtrni.
36. Kristall plot magjì - kujton me shaka lëmshin (kokrrën) prej qelqi që përdorej kur hidhnin fall.
37. Saadi-u - Pushkini përmënd poetin e famshëm persjan të shekullit XIII Saadi

Krye e nëntë

1. **Pelerinatat e Oneginit** - udhëtimet e Oneginit, ose më mirë: Fragmente nga udhëtimi i Oneginit.
2. **Novgorod i lavdëruar** - bëhet fjalë për Novgorodin e madh, i përmëndur në Rusinë e lashtë si qëndër e madhe tregtare dhe kulturale.
3. **Tver, Torzhok - Valdaj** - qytete ruse, ku kalon Eugjeni.
4. **Supë me sterlet** - supë me një lloj peshku.
5. **Nizhnij - Onegini shkon në Nizhnij Novgorod** (sot qyteti Gorki).
6. **Minin Kozma** - (vdiq më 1616) - një nga organizatorët dhe udhëheqësit kryesorë të luftës së popullit rus për çlirimin e shtetit rus nga interventët polonezë aristokratë në fillim të shek. 17. K. Minin ishte nga Nizhnij Novgorod, ka bashkëpunuar ngushtë me D. Pozharskin.
7. **Makarjev - Ashtu si Nizhnij Novgorodi**; ka qenë qëndra të borgjezisë industriale, e cila klasë dalngadalë po u zinte vëndin feudalëve. Këtu: panairi, pazari i makarjevit, i cili pastaj u transferua në Nizhnij Novgorod.
8. **Heqësit - punëtorët e Vollgës** që hiqnin anjet nga një vend në tjetrin gjatë lumit.
9. **Stenka Razin** - udhëheqës i kryengritjeve fshatare në Rusi, në gjysmën e dytë të shek. 17.
10. **Terek - Lumë në Kaukaz**. Në këto dy stofra poeti jep përshtypjet e tij mbi Kaukazin.
- 11., 12. **Aragva - Kura** - lumenj në Kaukaz.
- 13., 14. **Besht - Mashuk** - male në Kaukaz. Mashuku kishte shumë burime ujorash minerale, ku shkonin shumë njerëz të sëmurë për tu shëruar.
15. **Tamanë**: qytet i vogël në bregun e detit Azov, afër ngushticës së Kerçit.
16. **Oresti i ngratë** Pushkini vizitoi altarin e Dianës afër Sebastopolit. Sipas gojëdhanës greke shërbysesja e altarat Efigjenia për pak nuk sakrifikoi vëllanë e saj Orestin, duke e marrë atë për Pilladin; ky i fundit desh të rrëmbente idolin e Artemidës nga altari.
17. **Mitridat** (132-63) para erës së rej - Mbret i Pontit dhe Bosforit të lashtë; vran veten mbas disfatës që pësoni në luftën kundra romakëve. Me emërin e tij quhet mali afër Kerçit.
18. **Mickievic Adam** (1798-1856) poet i madh romantik polak, bashkëkohës i Pushkinit; Përfshi ka parasysh "Sonetat e Kimesë" dhe sidomos sonetin "Stepat e Akkermanit", ku Mickievici midis tjerash, kujton Lituaninë. Poeti polak ishte internuar nga qeveria cariste.
19. **Taurida - emër i vjetër i Kimesë**.
20. **Kypridë - planeti Venera, Afrodita**.
21. **Pikturë Flandre** - autori ka parasysh piktorët e rrjmës flamando-hollandeze në pikturën e shek. XVI-XVII, që pikturonin skena, pamje ngajeta e shtresave të ulta të qytetit dhe fshatarësisë.
22. **Mburimë e Bahçisarajt** - Shatrivani i Bahçisarajt, nga i cili mori emrin edhe një nga poemat e Pushkinit, që shkroi kur ishte internuar në jug të Rusisë.
23. **Zarema** - heroina e poemës së Pushkinit "Shatrivani i Bahçisarajt".
24. **Mor Aliu (mauri, arap, Ali)** - i njohur i Pushkinit nga Odesa, me prejardhje nga Egjipti; thuhesh se më parë ai ishte pirat si korsari i Bajronit.
25. **Tumansku miku i Jon i vlerë** - poeti V.I.Tumanski (1800-1860) autor i vjershës "Odesa", që shërbente në Odesë bashkë me Pushkinin.
26. **Jupiteri** - ati i perëndive, në mitologjinë klasike (Zeusi i grekëve të vjetër).
27. **Kazino**: - Në kohën e Pushkinit në Odesa ishte një kafene ku luanin bixhos njerëz të ndryshëm: tregtarë të pasur, nëpunësa, çifligarë nga rrëthet etj.; brënda një natë dhjetra mijra rubla kalonin nga disa duar në të tjera.
28. - **Otoni - Çezar Otoni** - në vitet 1820 kishte në Odesë një hotel të vogël, ku banonte Pushkini në fillim pasi shkoi në Odesë. Poeti nuk rrondë mirë ekonomikisht.
29. **Rossini** - (1792-1860) kompozitor i madh italian, i quajtur Orfe.
30. **Orfe** - me emërin e heroit mitologjik, i cili me muzikën e tij zbuste bishat e egra, vinte në lëvizje sendet jo të gjalla, thërriste nga mbretëria e hijeve të dashurën e tij Euridikën. Në teatrin e Odesës luheshin atëherë operat e Rosinit, "Berberi i Seviljes" "Soroka-Vorovka" etj.
31. **Bij t'Auzonisë** - italianët. Auzonia është emër i vjetër i Italisë, sic e quajnë gjithë gadishullin e Italisë Ovidi, Virgilli, sipas emërit të një nga fiseve latine.
32. - **Augurët e Ciceronit** - nga vepra e tij "Mbi fallin"; Pushkini që kaq mirë e dinte letërsinë antike, kujton fjalët e Ciceronit nga vepra e sipërme: "Dihet prej kohe shënimi i Katonit (plakut) i cili habitej se dy augurët mund të shikojnë njeri tjetrin pa qeshur"; augur - priftër - falltor romak.
33. **Trigorsk** - Si Mihajlovskoe ashtu edhe Trigorskoje ishin pronat e Pushkinëve, ku e internuan poetin mbas Odesës (internimit në jugë).
34. **Sorot** - lum po n'atë kënd të gubernës (krahinës) së Pskovit ku ishin pronat Mihajlovskoje dhe Trigorskoje, të cilave iu këndoi poeti. Jazikovi më 1826 i kushtoi P.A.Oripovas vjershën "Trigorskoje" ku i këndon dhe lumit Sorot.



Vizatime dhe dorëshkrime nga Eugjen Onjegin të Pushkinit

Pasqyra e lëndës

Krye i parë	3
Krye i dytë	31
Krye i tretë	51
Krye i katërt	74
Krye i pestë	98
Krye i gjashtë	120
Krye i shtatë	143
Krye i tetë	170
Krye i nëntë	197
Shënimë	213
Pasqyra e lëndës	229